

Διακοινοτικές Σχέσεις σε Διαιρεμένες Πόλεις
Η περίπτωση της Λευκωσίας

Χρυσοστόμου Κωνσταντίνα

Πολυτεχνείο Κρήτης
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

ΔΙΑΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΕ ΔΙΑΙΡΕΜΕΝΕΣ ΠΟΛΕΙΣ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

Κωνσταντίνα Χρυσοστόμου

Επιβλέπουσα καθηγήτρια
Διμέλλη Δέσποινα

Οκτώβριος 2013

«Στα τείχη που υψώνουμε κάθε φορά που συνειδητοποιούμε την αλήθεια, φοβούμενοι να τη δεχτούμε...»

Ευχαριστώ όσους βοήθησαν στην πραγματοποίηση της ερευνητικής εργασίας: την επιβλέπουσα κ. Δέσποινα Διμέλλη για την καθοδήγηση της, τη στήριξη της για την επιτέλεση και την ολοκλήρωση της εργασίας.

Τους φίλους, ανεξαρτήτως εθνικότητας που βοήθησαν δίνοντας απλόχερα τις γνώσεις, τις πληροφορίες και τις συμβουλές τους. Τέλος ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένεια μου που στάθηκε συμπαραστάτης, καθ' όλη τη διάρκεια της ερευνητικής, δείχνοντας κατανόηση και εμπιστοσύνη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Εισαγωγή	1
----------	---

ΕΠΙ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Κεφάλαιο 1: Πόλη

1.1 Τι είναι πόλη	5
-------------------	---

Κεφάλαιο 2 : Διαιρεμένη Πόλη

2.1 Πότε άρχισε μια πόλη να θεωρείται διαιρεμένη	11
2.2 Οι διαιρεμένες πόλεις ως προειδοποιητικά παραδείγματα	13
2.3 Οδηγούμενοι στην διαίρεση	16
2.4 Χάνοντας την ευκαιρία για αλλαγή	20
2.5 Οι συνέπειες της διαίρεσης	21
2.6 Κανόνες στη Διαίρεση Πόλεων	23
2.7 Κατηγορίες διαιρεμένων πόλεων	25
2.7.1 Πολιτικά διαιρεμένες πόλεις	25
2.7.2 Διαιρεμένες πόλεις εξ αρχής	29
2.7.3 Διαιρεμένες πόλεις από φυσικά όρια	33
2.7.4 Πολιτισμικά διαιρεμένες πόλεις	35

Κεφάλαιο 3 : Παραβιάζοντας την Αστική Συμφωνία

Εισαγωγή	44
3.1 Ανατρέποντας την αστική συμφωνία	
3.1.1 Προτείνοντας την διαίρεση ως θεμιτή λύση	44
3.1.2 Χρησιμοποιώντας την διαίρεση ως μέσο σταθεροποίησης	45
3.1.3 Εξασφαλίζοντας καλύτερη ποιότητα ζωής σε μια διαιρεμένη πόλη παρά σε μια συμβατική	47
3.1.4 Εξυπηρετώντας τα συμφέροντα της εξουσίας μέσω των αντιπαλοτήτων	47
3.1.5 Αποποιώντας την δημόσια πολιτική από τις ευθύνες για την αστική διαίρεση	49
3.2 Εγκαταλείποντας την αστική συμφωνία	49
3.3 Συνέπειες	50

Κεφάλαιο 4 : Λύσεις στη Διαίρεση

Εισαγωγή	52
4.1 Τα βήματα προς τη διαίρεση.	
4.1.1 Εντείνοντας την διαφορετικότητα	53
4.1.2 Ομαδοποίηση	53
4.1.3 Χρίζοντας την πόλη ως «έπαθλο»	55
4.1.4 Χαράζοντας τα όρια	55
4.1.5 Δίνοντας μορφή στις γραμμές	56
4.1.6 Περνώντας από το προσωρινό στη μόνιμο	57
4.1.7 Η ενοποίηση δεν σημαίνει ενσωμάτωση	59
4.2 Προβλεπόμενες αρνητικές επιπτώσεις από την ενοποίηση	60
4.3 Εμπλέκοντας τη πολιτική στον σχεδιασμό	61
4.4 Στρατηγικές εμπλοκής	63
4.4.1 Εμπλοκή μέσω κυβερνητικής πρωτοβουλίας	63
4.4.2 Εμπλοκή μέσω συνεργασίας πολιτών	65
4.4.3 Εμπλοκή μέσω ιδιωτικής πρωτοβουλίας	65
4.4.4 Εμπλοκή μέσω Ιδιωτικής Επένδυσης σε Πολιτιστική Κληρονομιά	69
4.4.5 Εμπλοκή μέσω διπλωματίας	71
4.5 Συνδέοντας την κοινωνία με το χώρο	72

Κεφάλαιο 5: Λευκωσία

Εισαγωγή	75
5.1 Ιστορική Αναδρομή	77
5.1.1 Γεγονότα	77
5.1.2 Συνέπειες από τη διαίρεση	100
5.1.3 Λάφυρα πολέμου	103
5.1.4 Μικτά Χωριά	106
5.1.4.1 Το καθεστώς διαβίωσης και συνύπαρξης στα μεικτά χωριά	107
5.1.4.2 Ένα χωριό που σήμερα παραμένει μικτό: Πύλα	109
5.1.4.3 Η περίπτωση ενός μικτού χωριού που τώρα είναι διαιρεμένο: Περιστέρωνα	111
5.1.4.4 Η περίπτωση ενός διαχωρισμένου χωριού τότε και τώρα: Αφάνεια	112
5.2 Η Κατάσταση Σήμερα	112
5.2.1 Τρέχουσες Εξελίξεις, τάσεις και προβλήματα	112
5.2.2 Πολιτικό - διοικητικές και σχεδιαστικές αρχές	116
5.2.3 Ενιαίο Ρυθμιστικό Σχέδιο Λευκωσίας	117
5.2.4 Δυο έργα – μια πόλη: Abrahmed και Χρυσαλινιώτισσα	121
5.3 Ερωτηματολόγιο και συμπεράσματα	123
Εισαγωγή	123
5.3.1 Ανάλυση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου και συμπεράσματα	125
ΕΠΙ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ	131
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	142

ΠΡΟ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Εισαγωγή

Η ερευνητική εργασία διαπραγματεύεται το πώς δυο διαφορετικά κοινωνικά και εθνικά σύνολα ενώ αρχικά συνυπάρχουν μέσα σε μια πόλη, μετέπειτα έρχονται σε ρήξη με αποτέλεσμα τη χωρική διαίρεση της πόλης.

Πιο συγκεκριμένα, εξετάζει του τύπους των διαιρεμένων πόλεων και πως αυτοί προέκυψαν με την πάροδο του χρόνου, ποιες είναι οι αιτίες που οδήγησαν σε αυτό το αποτέλεσμα και πως αυτές οι δυο κοινωνίες το αφομοιώνουν. Στη συνέχεια μελετά το πώς κάποιες πόλεις μπορούν να λειτουργήσουν καλύτερα εφόσον είναι διαιρεμένες ενώ η πλειονότητα αυτών, βρίσκεται σε ατέρμονη εμπόλεμη κατάσταση. Ποιες είναι οι επιπτώσεις της «διαιρεμένης πόλης» στον αστικό χώρο και στο μέλλον της κοινωνίας, και με ποιο τρόπο θα μπορούσε να «συρραφεί» με το καλύτερο δυνατό τρόπο ο αστικός ιστός.

Στη συνέχεια εξετάζεται πως με τη διαίρεση της πόλης, παραβιάζεται η αστική ισορροπία και ποιες είναι οι επακόλουθες συνέπειες. Αναλύεται το πώς μπορεί να αντιμετωπισθεί διαίρεση, ποιες στρατηγικές συμμόρφωσης είναι κατάλληλες και ποιες πρέπει να είναι προς αποφυγή, προκειμένου να συνδεθεί όσο το δυνατόν καλύτερα, τόσο η κοινωνία όσο και ο χώρος. Γίνεται αναφορά στα παραδείγματα διαιρεμένων πόλεων και στη βασική ακολουθία για την εξέλιξη των καταστάσεων, φωτογραφίζοντας το γενικό προφίλ της διαιρεμένης πόλης.

Τέλος, η ερευνητική επικεντρώνεται στην πόλη της Λευκωσίας, η οποία μετά την εισβολή του 1974 έχει διχοτομηθεί από την «Πράσινη Γραμμή», όχι μόνο χωρικά, αλλά και κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά. Εξετάζεται η σημερινή κατάσταση της πρωτεύουσας σε σχέση με την προπολεμική, όπου ήταν ενιαία και αναλύονται τα χαρακτηριστικά της πόλης και της κοινωνίας ευρύτερα. Επίσης, γίνεται αναφορά στα σημερινά μικτά χωριά και πως αυτά λειτουργούν, θεωρούμενα ως μικρογραφία του συστήματος της χώρας. Ακόμη μελετάται ο τρόπος με τον οποίο η Πράσινη Γραμμή γίνεται αντιληπτή από τις δυο πλευρές και πώς την αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι από τις κοινότητες εκατέρωθεν, καθώς και ποια θα ήθελαν να είναι η εξέλιξη της στο μέλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΠΟΛΗ

1.1 Η Πόλη

Το αστικό φαινόμενο της πόλης εμφανίστηκε εξαιτίας της συνοίκησης των ανθρώπων σ' ένα χωρικά προσδιορισμένο τόπο, προκειμένου να καλυφθούν τα αισθήματα της αυτοσυντήρησης και της προφύλαξης, καθώς χαρακτηριστικό γνώρισμα του ανθρώπου είναι να οργανώνεται σε ομάδες και να συγκροτεί κοινωνικό σύνολο.

Με αυτό το τρόπο ο άνθρωπος παράγει τον αστικό χώρο, ο οποίος στην ουσία αποτελείται από το «κένυφος» και την «κοινωνία» των ανθρώπων. Πιο αναλυτικά, το κένυφος απαρτίζεται από οικοδομικούς όγκους και τεχνικό εξοπλισμό συσσωρευμένα πάνω

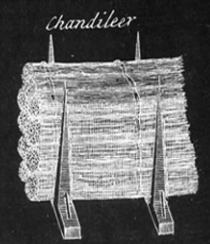
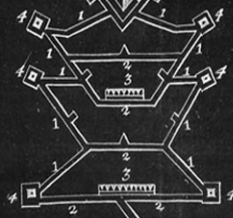
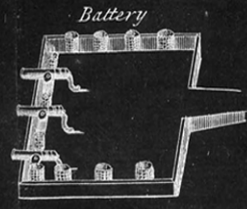
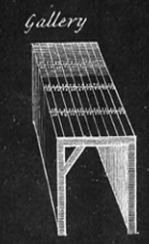
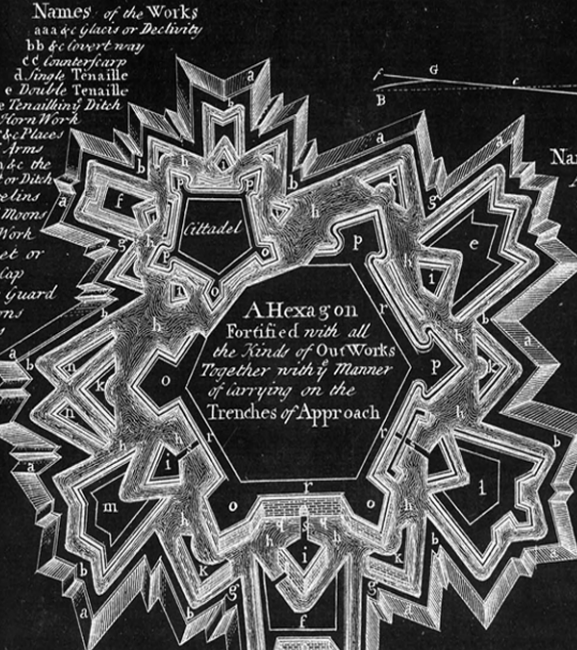
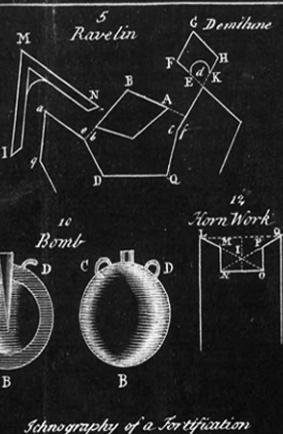
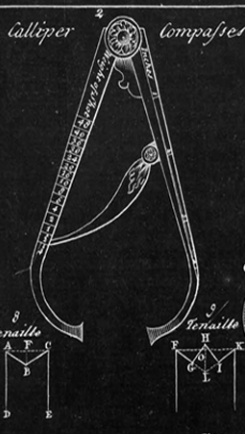
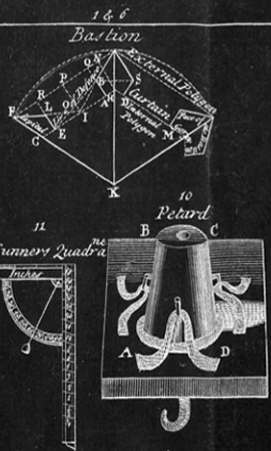
σ' ένα χωρικά συγκεκριμένο φυσικό περιβάλλον, ενώ η κοινωνία των ανθρώπων, είναι εκεί όπου διαμένουν, εργάζονται, εκπαιδεύονται και κυκλοφορούν μέσα στο τεχνητό κένυφος ενώ την ίδια στιγμή το μεταβάλλουν για να εξυπηρετήσει καλύτερα τις εξελισσόμενες ανάγκες τους στην προοπτική του χρόνου (Μαρμαράς, 2002).

Καθώς οι πόλεις σχηματίστηκαν από το ένστικτο της επιβίωσης του ανθρώπου, με αυτό τον τρόπο εξασφαλιζόταν η προστασία των μειονοτήτων, προσδιοριζόταν η ταυτότητα*, και υπήρχε συνεκτικότητα στο σύνολο των κατοίκων.

Η πόλη και τα τείχη υπήρχαν ταυτόχρονα, καθώς εξασφάλιζαν εντός των ορίων τους, την προστασία των κατοίκων από τις εξωτερικές απειλές. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας κατά το Μεσαίωνα, όπου ο περιπατητής έπρεπε για την ασφάλεια του, να είναι εντός των τειχών πριν βραδιάσει. Τα τείχη εξασφάλιζαν την ανυπαρξία κινδύνου για τους κάτοικους από τον κοινό εχθρό: τους επιδρομείς που αναζητούσαν περιουσίες για να κλέψουν ή να λεηλατήσουν.

* «Η ταυτότητα του ανθρώπου καθορίζεται από τα σχήματα που αναπτύσσει, γιατί αυτά προσδιορίζουν τον «κόσμο» που είναι αντιληπτός. Αυτό το γεγονός γίνεται αντιληπτό από τη συνήθη χρήση της γλώσσα. [...] Είναι, λοιπόν σημαντικό το περιβάλλον μας όχι μόνο για να διαθέτει μια δομή του χώρου που να διευκολύνει το προσανατολισμό, αλλά και να αποτελείται από συγκεκριμένα αντικείμενα με τα οποία να μπορεί κανείς να ταυτισθεί. Η ανθρώπινη ταυτότητα προϋποθέτει την ταυτότητα του τόπου» (Norberg-Schulz, 2009).

TAB: FORTIFICATION

Όσο πιο πλούσια ήταν η πόλη, τόσο πιο ισχυρά και μεγαλύτερα σε μέγεθος ήταν τα τείχη κατέχοντας εξέχουσα θέση στον αστικό ιστό. Έτσι, τα φυσικά και τεχνητά φράγματα, όριζαν την πυκνότητα, το μέγεθος και τον κοινωνικό χαρακτήρα των πόλεων. Για εκατοντάδες χρόνια, οι εξωτερικές οχυρώσεις αποτελούσαν διοικητικά και νομικά όρια καθώς και προστασία ενάντια στην οποιαδήποτε απειλή. Ωστόσο, με τη πάροδο των χρόνων λόγω της παρουσίας των ορίων προέκυψαν ζητήματα διαχωρισμού, ταυτότητας, κοινωνικού αποκλεισμού και κοινωνικής ενότητας.

Κατά συνέπεια, τα περιμετρικά τείχη υπήρξαν το πρώτο είδος ορίου που παρείχε παθητική και αξιόπιστη προστασία στους πολίτες και στα αγαθά. Πέρα από την φυσική διαφύλαξη από τις εξωτερικές απειλές, που πολλαπλασιάζονταν όσο περισσότερο ευημερούσε η πόλη, τα διαχωρίσματα υποστήριζαν επίσης τις κοινωνικές διακρίσεις και πρόσφεραν ένα είδος ελέγχου πρόσβασης στα αγαθά της πόλης.

Ακόμη, τα μεθοριακά σημεία, όριζαν τη σχέση των πολιτών μεταξύ τους. Τα αυστηρά όρια έδιναν ένα σαφές νόημα για την ιθαγένεια, δεδομένου ότι οι κανόνες που διείπαν την κοινωνική πολιτική και την οικονομική επιβίωση εντός των τειχών ήταν ευκρινώς διαφορετικοί από αυτούς που υπήρχαν στην ύπαιθρο. Αυτό είχε ως επακόλουθο παράλληλα με την άνθηση των διαφορετικών αστικών ταυτοτήτων, να εντείνονται οι υπεραστικές αντιπαλότητες και αντιζηλίες με τις άλλες πόλεις.

Τα τείχη αποτελούσαν σημαντικό παράγοντα στην εξέλιξη των πόλεων από το 3000 π.Χ. καθώς με την ανέγερση τους παρείχαν παθητική προστασία ενάντια στις εξωτερικές απειλές ή προωθούσαν την συλλογικότητα και την συνεργασία μεταξύ των πολιτών. Κοινωνικά πρότυπα ανάπτυξης αποτέλεσαν η Ιερική, η Αθήνα, η Ρώμη, η Βενετία, η Σιένα (Calame, Charlesworth, 2009). Πιο συγκεκριμένα, το παράδειγμα της ελληνικής πόλης-κράτους, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην αποδοτικότητα των οχυρωματικών τειχών της καθώς επέτρεπαν στους κατοίκους να αναπτύξουν και να διατηρήσουν ισχυρό το αίσθημα της αλληλεγγύης, χαρακτηριστικό των υγείων πόλεων.

Τα τείχη δεν παρείχαν μόνο ασφάλεια από τις εξωτερικές απειλές αλλά, σύμφωνα με τις αρχαιολογικές έρευνες, προστάτευαν τους πολίτες και τα αγαθά από τις ασθένειες. Πολλές φορές τους ωθούσαν στο να λειτουργούν ως ανεξάρτητες πόλεις, δημιουργώντας την ιδέα της ενιαίας ταυτότητας.

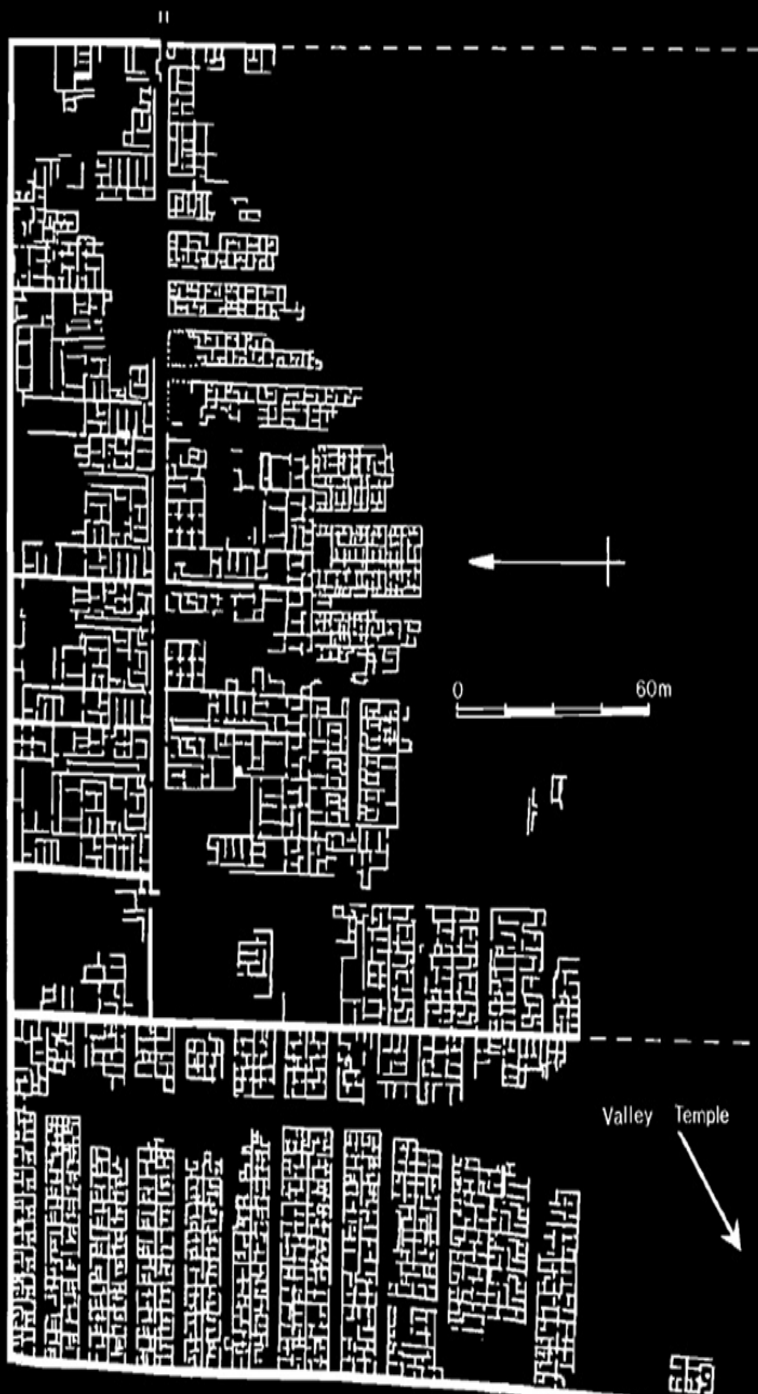
Με αυτό τον τρόπο ξεκίνησε να σχηματίζεται η κοινωνία αφού για να επιτευχθεί η δημιουργία της έπρεπε η ομάδα των ανθρώπων που ζει στην ίδια εδαφική επικράτεια να μοιράζεται ένα κοινό πολιτισμό, δηλαδή τα έθιμα και οτιδήποτε δίνει το νοηματικό πλαίσιο για την κοινή ερμηνεία των εμπειριών τους.

«Η πόλη φτιάχνεται ως εκείνο το δίκτυο σχέσεων, χωρικών και χρονικών που εκδηλώνουν τις κοινωνικές σχέσεις ως γεγονότα, και η διάρκεια της δεν βρίσκεται στις υλικές παρουσίες των ανθρωπίνων έργων, αλλά στο γεγονός ότι κάποιοι αναγνωρίζουν σε αυτά τα έργα μια επανάληψη, μια επιβεβαίωση ενός παρελθόντος που έχει γι' αυτούς νόημα»(Σταυρίδης, 2006)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΔΙΑΙΡΕΜΕΝΗ ΠΟΛΗ

Kahun, 2670 π.Χ

2.1 Πότε άρχισε μια πόλη να θεωρείται διαιρεμένη

Τα τείχη αποτέλεσαν ένα από τα αρχικά μανιφέστα της πόλης και συνέχισαν να είναι ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά της, στις περισσότερες χώρες μέχρι και τον 18ο αιώνα. Εξάιρεση αποτέλεσαν από νωρίς η Αίγυπτος, η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, η Κινέζικη Αυτοκρατορία, η Ιαπωνία και η Αγγλία (Silver, 2003).

Τα τείχη του Μεσαίωνα, οικοδομούνταν για την προστασία των πόλεων και για την άμυνα τους, προωθώντας το αίσθημα της συλλογικότητας στους κατοίκους τους. Κάθε φορά που παρουσιαζόταν ένας κίνδυνος έκλειναν οι πύλες τους, προσφέροντας ασφάλεια στους κατοίκους της πόλης και του άμεσου περιγύρου τους, καθιστώντας σαφές το που άνηκε ο καθένας. Ο κάτοικος ήξερε ότι αυτή είναι η πόλη του, που του πρόσφερε ευκαιρίες και ασφάλεια, αλλά παράλληλα τον υπότασσε σε ένα σύστημα πολλαπλών εξαρτήσεων και σε ένα πλέγμα αυστηρών ελέγχων. Ανεξάρτητα από το αν συμμετείχε στα κοινά ή όχι, η ύπαρξη των τειχών τόνιζε ότι η μοίρα του ήταν στενά συνδεδεμένη με την μοίρα της πόλης (Λέφας, 2003). Αυτό όμως σήμαινε αποξένωση και διακοπή της επικοινωνίας από τις άλλες πόλεις. Ο Lewis Mumford, παρατήρησε ότι στις αρχαίες πόλεις τα τείχη πέρα από το στρατιωτικό τους χαρακτήρα, διαφοροποιούσαν ξεκάθαρα την έννοια της πόλης από αυτήν της χώρας, καθώς προωθούσαν την αλληλεγγύη, την κοινή νοοτροπία και ταυτότητα (Mumford, 1961). Εν συντομία, τα τείχη «ορίζουν» και «χωρίζουν» ενοποιώντας τις κοινωνικές ομάδες.

Ο Max Weber θεωρούσε ότι τα τείχη είναι απαραίτητα για τον προσδιορισμό της χωρικής υπόστασης της πόλης (Weber, 1978). Τα τείχη την προστάτευαν, ενώ η πύλη ήταν το μόνο σημείο επαφής με τον «έξω κόσμο». Το αμυντικό τείχος της, σε πολλές περιπτώσεις ήταν κοινός με τον τοίχο των ναών, των δικαστηρίων και των αγορών. Η διαφορά των αμυντικών τειχών από τα διαχωριστικά τείχη, έγκειται στο ότι τα πρώτα προστάτευαν από τον κοινό εχθρό ενώ τα άλλα παρείχαν την ασφάλεια που απαιτείται λόγω της κοινωνικής διαφορετικότητας και της αδυναμίας συνύπαρξης των ομάδων, στην ίδια πόλη.

Η διαιρεμένη πόλη ως αστικό φαινόμενο, δεν θεωρείται καινούριο. Τα πρώτα παραδείγματα εντοπίζονται στην Αίγυπτο στις πόλεις Kahun και Amarna. Στην Kahun, το 2670 π.Χ, ένα τείχος διαχώριζε τις κατοικίες των εργατικών τάξεων από τα ανώτερες κάτι το οποίο συνέβαινε και στην Amarna, το 1353 π.χ, όπου υπήρχε ο ίδιος διαχωρισμός μεταξύ των εργατών. Αυτό συνεχίστηκε στην Αρχαία Αθήνα και Ρώμη με τους θύλακες για τους σκλάβους, τα γκέτο στον Μεσαίωνα, τα αυτοκρατορικά τετράγωνα στις αποικιακές πόλεις και τα εμπορικά τμήματα συναλλαγών στις μεσαιωνικές πόλεις (Marcuse, 1933).

Στην Ευρώπη, μετά τη βιομηχανική επανάσταση οι πόλεις συνέχιζαν να διαιρούνται καθώς δημιουργήθηκαν περιοχές έξω από τα κέντρα των πόλεων που φιλοξενούσαν τους εργάτες κοντά στις βιομηχανίες και στη συνέχεια μετά τον Α' και Β' Παγκόσμιο πόλεμο, ο επαναπροσδιορισμός των εδαφικών ορίων σε κάθε χώρα είχε ως αποτέλεσμα πολλές πόλεις να είναι διαιρεμένες, ιδιαίτερα στην κεντρική Ευρώπη*.

Αυτή η πολιτική των διαιρεμένων πόλεων άρχισε να εμφανίζεται πιο έντονα και στη Μέση Ανατολή κατά το μέσο του 20ου αιώνα, με τις διάφορες πολιτικές και κοινωνικές ανακατατάξεις στη περιοχή**. Ιστορικά οι Ανατολικές πόλεις είναι πιο εξοικειωμένες με την αστική διαίρεση συγκριτικά με τις Ευρωπαϊκές. Οι Αυτοκρατορίες πριν την σύγχρονη αποικιοκρατία και τα φαινόμενα εθνικισμού, οι πόλεις από την Τουρκία μέχρι και Αίγυπτο, συμπεριλαμβανομένης της Παλαιστίνης, και τη περιοχή του Λεβάντε, φιλοξενούσαν μεγάλο αριθμό διαφορετικών εθνικών και θρησκευτικών ομάδων (Shi'a, Alewi, Βεδουίνους, Εβραίους, Κούρδους, Κόπτες, Αρμένιους, Ορθόδοξους, Μουσουλμάνους και

* Για παράδειγμα κάποιες από τις πόλεις που διαιρέθηκαν λόγω Α ή Β Παγκοσμίου Πολέμου είναι: Bad Muskau και Łęknica (Γερμανία / Πολωνία), Gornja Radgona και Bad Radkersburg (Σλοβενία/ Αυστρία), Ανατολικό και Δυτικό Βερολίνο (Γερμανία), Frankfurt (Oder) και Stubice (Γερμανία / Πολωνία), Forst (Lausitz) και Zasielki (Γερμανία/ Πολωνία), Guben και Gubin (Γερμανία / Πολωνία), Görlitz και Zgorzelec (Γερμανία / Πολωνία), Kostrzyn nad Odrą, και Küstrin-Kietz (Πολωνία / Γερμανία), Teschen , Cieszyn και Český Těšín (Αυστρία / Πολωνία/ Τσεχία).

** Στη Μέση Ανατολή οι πόλεις: Βηρυτός (στο Λίβανο, χωρισμένη σε Χριστιανούς και Μουσουλμάνους), Ιεροσόλυμα (Ισραήλ/ Παλαιστίνη) και Ραφα (Παλαιστίνη / Αίγυπτος) διαιρέθηκαν είτε από πολιτικούς ή θρησκευτικούς λόγους.

Μαρωνίτες) δημιουργώντας ένα περίπλοκο μωσαϊκό συνεργασίας. Η κάθε ομάδα αλληλοεπιδρούσε με την άλλη ελεύθερα σε ένα κοινό χώρο συμβίωσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της «χρυσής εποχής» διακοινοτικής συμβίωσης όπως την αποκαλούν, ήταν τα Ιεροσόλυμα όπου οι ιεροί χώροι των Χριστιανών, των Μουσουλμάνων και των Εβραίων μπορούσαν να συνυπάρξουν (Silver, 2003).

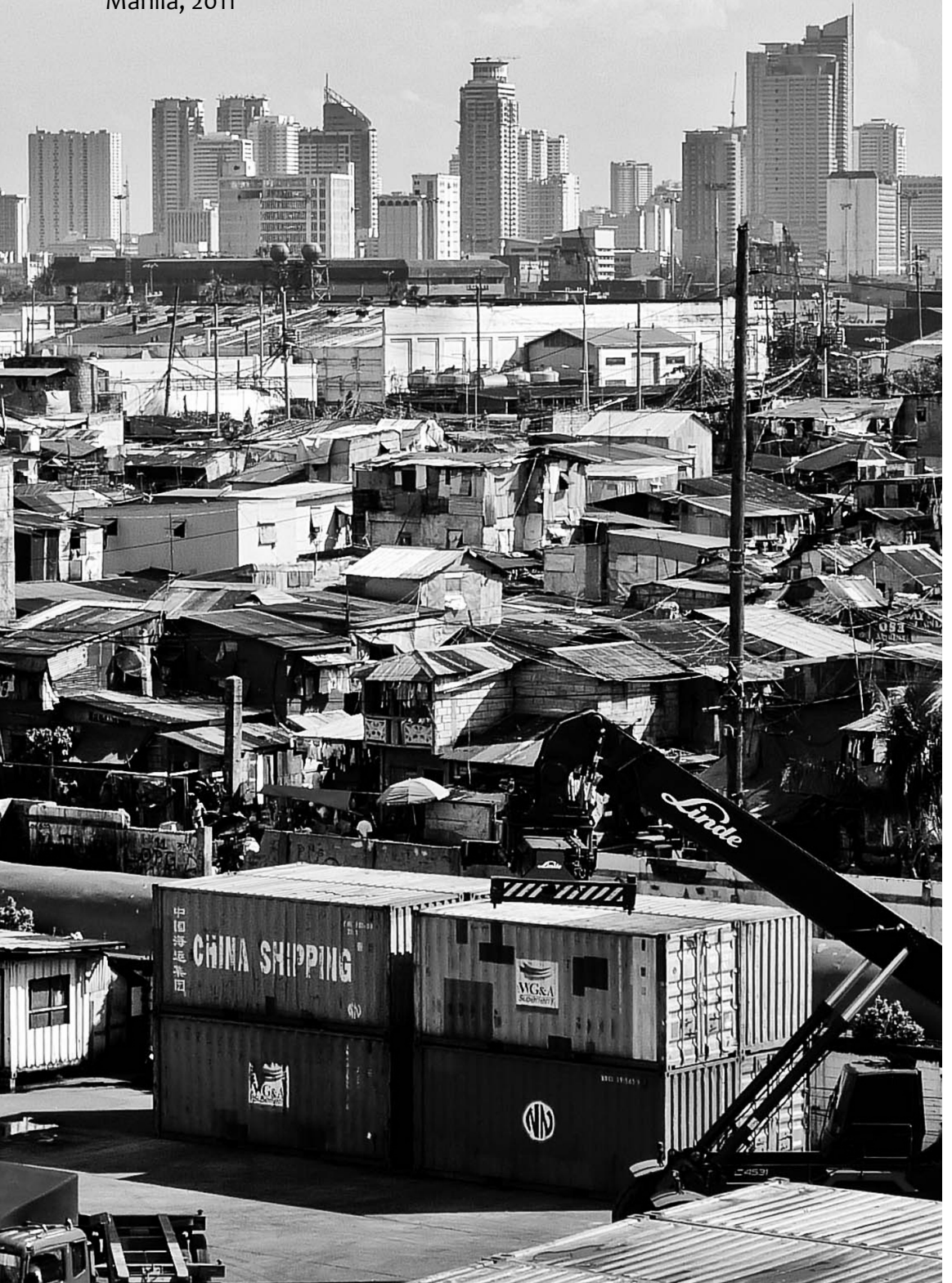
Σήμερα, αυτό το φαινόμενο παρατηρείται στις ΗΠΑ με τη δημιουργία θυλάκων για τους μετανάστες όπως το China Town, το Little Italies, προκειμένου να διαχωριστούν οι μετανάστες από τους Αμερικάνους (Calame, Charlesworth, 2009).

Αυτοί που ασκούν εξουσία στην πόλη, συνήθως είναι οι ίδιοι που υποκινούν τις εντάσεις, με αποτέλεσμα την ύπαρξη βίας και ως άμεση συνέπεια το διαχωρισμό. Παρόλο που τα τείχη, οι φράκτες και οι ουδέτερες ζώνες σχεδιάζονται για να είναι προσωρινά, έχουν σημαντική δύναμη στη ζωή των κατοίκων, αναγκάζοντας τους να προσαρμόζονται στη καθημερινότητα του “under siege”, δηλαδή υπό πολιορκία. Ακόμα και όταν οι πολιτικοί εξασφαλίζουν την ειρήνη, οι κάτοικοι συνεχίζουν να μάχονται για τα πιστεύω τους με αποτέλεσμα η κοινωνική συμφωνία μεταξύ του κράτους και των πολιτών να αναιρείται, και το υλικό και ψυχολογικό κόστος στη ζωή των ανθρώπων να είναι μεγάλο.

2.2 Η διαιρεμένες πόλεις ως προειδοποιητικά παραδείγματα για τις εν δυνάμει διαιρεμένες

Οι διαιρεμένες πόλεις λειτουργούν ως προειδοποιητικά παραδείγματα για όσες απειλούνται σήμερα, ως προς τη λειτουργία και την ασφάλεια τους. Κάθε πόλη που αποτελείται από εθνικές κοινότητες, διακρινόμενες σε «καλή» και «κακή» γειτονιά, που χαρακτηρίζουν η μια την άλλη ως «η άλλη πλευρά», βρίσκονται σε κίνδυνο για μελλοντικό διαχωρισμό, είτε λόγω διαφορετικών κοινωνικών στρωμάτων ή λόγω διαφορετικών πολιτιστικών και θρησκευτικών απόψεων. Στον 21ο αιώνα ο κίνδυνος αυτός ελλοχεύει σε πόλεις όπως το Μοντρεάλ, η Μογγολία, το Dagestan, η Ουάσιγκτον D.C, η Βαγδάτη, το Dili, η Bunia, το Novi Sad, το

Manila, 2011

Kigali, τη Σιγκαπούρη, το Cincinnati, το Kirkuk, και την Oakland (Calame, Charlesworth, 2009)*.

Η διαιρεμένη πόλη συνδέεται με την ύπαρξη εμφύλιων πολέμων, από τους οποίους οι εθνικές ταυτότητες των κοινοτήτων απειλήθηκαν. Αυτό το είδος πολέμου, εμφανίστηκε κυρίως στο τέλος του 20ου αιώνα, δημιουργώντας γεωγραφικές μεταβολές στον παγκόσμιο Ατλα. Από τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο (1945-1988) υπήρξαν πολλές χωρικές αλλαγές καθώς 64 πόλεμοι που έγιναν τότε ήταν εμφύλιοι, και από το 80% σκοτώθηκε κάποιος από το ίδιο κράτος. Κατά τη διάρκεια της ίδια περιόδου, δημιουργήθηκαν 127 νέα κράτη ενώ 35 νέα χωρικά σύνορα επαναπροσδιορίστηκαν από το 1980 (Strand, Wilhemsen and Gleditsch, 2003).

Η τάση διαχωρισμού έφτασε στο απόγειο της κατά τη δεκαετία του '90. Για το λόγο αυτό η περίοδος αυτή ονομάζεται και ως Γ' Παγκόσμιος Πόλεμος, λόγω της συστηματικής και βίαιης διάσπασης των αδύναμων κρατών που ελέγχονταν από τις εθνοτικές ομάδες. Μέχρι το 1990, 90 εμφύλιοι πόλεμοι ήταν σε εξέλιξη, 38 μέχρι το 2003, 23 μέχρι το 2007 και 9 μέχρι το 2011. Από αυτούς, 80% έγιναν για τη διεκδίκηση δικαιωμάτων ή για να εναντιωθούν στις απειλές που δεχόταν η εθνική συλλογική ταυτότητα. Παραδείγματα που επιβεβαιώνουν τους πιο πάνω αριθμούς βρίσκονται στο Σουδάν, στο Αφγανιστάν, στην Αγκόλα, στο Ανατολικό Τιμόρ, στη Κένυα, στο Dagestan, στο Ιράκ, στην Αιθιοπία, στο Κόσοβο, στο Κονγκό, στη Νιγηρία, στις Φιλιππίνες, στην Ακτή Ελεφαντοστού και στη Ρουάντα (Calame, Charlesworth, 2009).

* Οι πόλεις γίνονται πιο περίπλοκες στη μεγάλη κλίμακα. Η επέκταση είναι το χαρακτηριστικό όλων των πόλεων του κόσμου. Είτε αυτό γίνεται με την προσθήκη νέων φτωχογειτονιών στη περιφέρεια του υφιστάμενου ιστού, όπως στο Νταρ-Ες-Σαλαάμ ή στη Βομβάη, είτε με την προσθήκη οργανωμένων οικιστικών συγκροτημάτων με πλήρως ανεπτυγμένες υποδομές, όπως στο Αμστερνταμ ή στην Οζάκα, είτε ακόμη συνηθέστερα, και με τους δυο τρόπους μαζί, όπως στην Μανίλα ή στην Κωνσταντινούπολη, η επέκταση αυτή έχει επιφέρει μια σημαντική αλλαγή στη συγκρότησή των πόλεων. Έχει συντρίψει την κλίμακα της σε όλες τις σχέσεις των θεμελιωδών στοιχείων της πόλης στον χώρο, τις τοπολογικές εκείνες σχέσεις που παρήγαγαν νόημα, που κοινωνούσαν κάποια ιδέα ή κάποιο σύνολο ιδεών, που έλεγαν κάτι για την πόλη, ή τουλάχιστον για τις αντιλήψεις εκείνων που είχαν τον έλεγχο και την ευθύνη της ανάπτυξης της. Και αυτό ισχύει τόσο για τις μικρές όσο και για τις μεγάλες πόλεις. (Λέφας, 2003)

Κατά τη διάρκεια του Α' Παγκόσμιου Πόλεμου, το 43% των θανάτων οφειλόταν σε εμφυλίους πολέμους, ενώ ο αριθμός αυξήθηκε στο 59% κατά το Β' παγκόσμιο πόλεμο και από τότε έχει φτάσει το 74%. Το μέγεθος και η ένταση των ψυχολογικών τραυμάτων, αυξήθηκε δραματικά ενώ οι διαιρεμένες πόλεις αποτελούντο σύμβολο της απώλειας, της μετακίνησης πληθυσμού και της ανασφάλειας (White, 2003).

2.3 Είδη ορίων των διαιρεμένων πόλεων

Οι πόλεις μπορούν να διαιρεθούν με πολλούς τρόπους, με όρια άλλοτε φυσικά και άλλοτε τεχνητά. Τα όρια κάποιων που παραμένουν διαιρεμένες για πολλές δεκαετίες όπως η Λευκωσία και τα Ιεροσόλυμα, έχουν χαραχτεί με μολύβι μέσα σε μια ώρα. Ετσι εκατέρωθεν ενός αστικού κενού –ουδέτερης ζώνης- κατασκευάστηκαν όμορα τεχνητά σύνορα. Άλλες προέκυψαν από πεδία μάχης και ανεπίσημα όρια, ενώ άλλες από ημιπερατά που δημιουργήθηκαν από μεμονωμένα επεισόδια και πολιτικά συμβάντα. Ετσι, στο Μπέλφαστ, στο Μόσταρ και στη Βηρυτό, τα φράγματα εμφανίστηκαν αργά και ανεπίσημα γινόμενα συνήθεια για τους κατοίκους, και χωρική εμπειρία που δεν μπορούσαν να αποφύγουν εύκολα.

Οι πόλεις ωστόσο, σπάνια διαιρούνται από τους κατοίκους τους. Είναι συνήθως αποτέλεσμα της παρέμβασης εξωτερικών δυνάμεων που καλούνται για να επαναφέρουν την ασφάλεια και την τάξη. Οι γραμμές με αυτό τον τρόπο γίνονται τείχη και τα τείχη γίνονται συμπεριφορά. Ο διαχωρισμός γίνεται απευθείας συνήθεια και καθημερινότητα. Τα τείχη μετατρέπονται σε πανάκεια και δηλητήριο για την κοινωνία και οι συγκρούσεις αιτία για να καταστραφούν οι σχέσεις των πολιτών.

Κάθε διαιρεμένη πόλη στο παρελθόν της αποτελείτο από διαφορετικές εθνικότητες και η συνύπαρξή τους ήταν επιτυχημένη, μέχρι το πρώτο ξέσπασμα βίας στο εσωτερικό και την πρώτη εμφάνιση των ορίων. Παρόλο που ο μη-αμιγής πληθυσμός είναι μια σοβαρή αιτία για τον αστικό διαχωρισμό, εντούτοις υπάρχουν παραδείγματα πόλεων που μπορούν και

συνεργάζονται διαφορετικές κοινωνικές και φυλετικές ομάδες επιτυχημένα. Για παράδειγμα, το Bombay, το Phnom Penh, η Mombasa, η Kuala Lumpur, το Kumasí, το Jos, το Bangalore και η Kinshasa (Calame, Charlesworth, 2009). Και εδώ τίθεται το ερώτημα: “Γιατί κάποιες πόλεις μπορούν και συνεργάζονται ενώ κάποιες άλλες όχι;” Ερευνες έδειξαν ότι όπου η πολιτική ήταν εμπλεκόμενη τότε το μέγεθος της βίας ήταν μεγαλύτερο*.

Οι εθνικές διαμάχες οδηγούν στο αστικό διαχωρισμό και στις κοινωνικές εντάσεις. Μπορούν να συμβούν μεταξύ των τάξεων, ή των εθνικών ομάδων, λόγω πολιτικού σεχταρισμού και εσωτερικού ανταγωνισμού.

Οι αστυνομικές δυνάμεις πολλές φορές είναι ανίσχυρες και δεν μπορούν να προσφέρουν την ασφάλεια στους κατοίκους όταν η κατάσταση ξεφεύγει. Σε πολλές περιπτώσεις φοβισμένοι πολίτες

ή παραστρατιωτικές ομάδες, ύψωσαν ad-hoc** όρια, πράξη η οποία υιοθετείται ανεπίσημα για την εξασφάλιση της προστασίας των πολιτών.

Ο διαχωρισμός που προκύπτει, πολλές φορές ορίζεται ως η αποτυχία της κυβέρνησης και της διπλωματίας. Επίσης αποτελεί οικονομικό και προσωρινό τρόπο για επίλυση προβλημάτων χωρίς την επέμβαση της αστυνομίας. Τα τείχη από τη μία περιορίζουν τη βία και από την άλλη δικαιολογούν το φόβο και την παράνοια. Αν τα τείχη με την πάροδο του χρόνου, δεν χρειάζονται πια πρέπει να καταργούνται, γιατί αλλιώς θα συνεχίσουν να είναι σύμβολο φόβου. Για παράδειγμα στη Λευκωσία, οι πιο παλιοί που έχουν βιώματα από τις διαταραχές είναι λογικό να νοιώθουν θυμό. Στους νέους όμως ο κυνισμός κληροδοτείται από τις προηγούμενες γενιές, καθώς δεν έχουν έρθει σε άμεση επαφή με τους «άλλους» και αυτός είναι ένας σημαντικός παράγοντας που θα μπορούσε να

* “Σε κάποια μέρη, η πολιτική της ταυτότητας καθορίζει το πολιτικό παιχνίδι ενώ σε άλλα μέρη όχι. Σε αυτά όμως που ισχύει, τα επεισόδια βίας ήταν μεγαλύτερα και συχνότερα. Τα κίνητρα και οι περιορισμοί, που προσφέρονται από τους πολιτικούς φορείς μπορούν να καθορίσουν τις εξελίξεις των πραγμάτων»,(Crawford and Lipschutz, 1998)

** Η φράση ad hoc χρησιμοποιείται για μια πράξη που γίνεται για ειδικό σκοπό και συνήθως κατ’ εξαίρεση των συνηθισμένων κανόνων.

Peace Wall
Belfast

Anti-Fascist Protection Wall
Berlin

οδηγήσει σε πιθανές μελλοντικές συγκρούσεις. Το τοξικό αντίκτυπο στη κοινωνία δημιουργείται κυρίως από τη κυβέρνηση και λιγότερο από τους κατοίκους καθώς αν τα καταργούσαν ή δεν τα έκτιζαν εξ αρχής δεν θα υπήρχε τόσο μεγάλος φόβος.

Οι αστικοί διαχωρισμοί μπορούν να προκύψουν σε οποιαδήποτε πόλη που μαστίζεται από κοινωνικές ανωμαλίες, όπως εθνικές ομάδες αντιτιθέμενες σε πολιτικές καταστάσεις, διακρίσεις, ανασφάλεια, άδικη αστυνόμευση, ανισόρροπη και ασταθής σχέση μειονότητας και πλειονότητας σε εθνικές κοινότητες. Με μια γρήγορη ματιά στον 21ο αιώνα, μπορούμε να δούμε ότι οι σχέσεις μεταξύ κοινοτήτων, είναι εύθραυστες και μπορούν εύκολα να τραυματιστούν. Οι Βρυξέλλες παραμένουν τρόπαιο για την Wallonia. Το Μοντρεάλ θα μπορούσαν να το διεκδικήσουν από τον πόλεμο στο Quebec. Το Λος Αντζελες αντιμετωπίζει ακόμη τον ρατσιστικό διαχωρισμό από την βία που ξέσπασε το 1990. Οι Σέρβοι και οι Αλβανοί κάτοικοι της Mitrovica διαχωρίστηκαν σε δυο τμήματα κατά μήκος του ποταμού Ibar. Στις διαμάχες μεταξύ των Hausas και Yorubas στη Νιγηρία, ρήμαξαν το Λάγος. Διαμάχες στη Βαγδάτη μεταξύ εθνικών και θρησκευτικών ομάδων οδήγησαν στην αστάθεια της κατάστασης (Calame, Charlesworth, 2009).

Σε κάποιες περιπτώσεις, τα όρια έχουν απλά χαρακτηί, ενώ σε κάποιες άλλες έχουν ανεγερθεί χωρίς να σχεδιαστούν ποτέ. Το Μπέλφαστ αποτελεί παράδειγμα πόλης που δεν έχει σχεδιάσει σε κανένα χάρτη γραμμές ειρήνης μεταξύ Προτεσταντών και Καθολικών. Επίσης στη Βηρυτό, η Πράσινη γραμμή αποτελούσε στρατιωτικό όριο που δημιουργούσε ζώνες προστασίας για τους κατοίκους διαχωρίζοντας τους Χριστιανούς από τους Μουσουλμάνους. Στο Μόσταν ο μεγαλύτερος οδικός άξονας Βορρά-Νότου, έγινε το όριο μεταξύ στρατιωτικών και παραστρατιωτικών δυνάμεων χωρίς κανένα τείχος να έχει υψωθεί. Ένα τεράστιο αστικό κενό αποτελούσε την ουδέτερη ζώνη, ανατολικά του ποταμού Neretva. Το Μόσταν αποτελούσε μέχρι και το 1991 παράδειγμα ισορροπίας στα Βαλκάνια μέχρι που ξέσπασε βία στη περιοχή (Calame, Charlesworth, 2009).

2.4 Χάνοντας την ευκαιρία για αλλαγή

Πολλές φορές στις διαιρεμένες πόλεις υπήρχαν στιγμές που ο διαχωρισμός από συνήθεια και εθελοντική απόφαση των κατοίκων μετατράπηκε σε αναγκαιότητα. Υπήρχαν όμως και στιγμές όπου οι δυο κοινότητες συσπειρώνονταν ενάντια σε ένα κοινό σκοπό. Για παράδειγμα οι Καθολικοί και οι Μουσουλμάνοι στο Μοσταρ θα μπορούσαν να πανηγυρίσουν μαζί την κατάλυση του Γιουγκοσλαβικού στρατού το 1992 χρησιμοποιώντας το γεγονός αυτό για την επανένωση της πόλης.

Στο Μπέλφαστ, κατά τις δεκαετίες του '20 και '30, ενώ θα μπορούσε να συσπειρωθεί η εργατική τάξη για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους ενάντια στους εργοστασιάρχες, λήγοντας την αναμεταξύ τους διαμάχη. Ωστόσο αναπροσανατολίστηκε η κοινή γνώμη και στράφηκαν σε διακοινοτικές φασαρίες.

Στη Κύπρο κατά τη δεκαετία του '50 θα μπορούσαν να διαχειριστούν καλύτερα τον απελευθερωτικό αγώνα κατά των Βρεττανών με σκοπό την ένωση με την Ελλάδα. Ετσι δεν θα γινόταν η «Αχίλλειος πτέρνα» προς εκμετάλλευση για τους Αγγλους αρχικά και έπειτα για τους Τούρκους.

Στη Βηρυτό κατά τη δεκαετία του '60 οι διαμαρτυρίες των φοιτητών και των Κομμουνιστικών Κομμάτων θα μπορούσαν να αναγκάσουν τη κυβέρνηση να στραφεί σε κοινωνικές αναδιατάξεις περιορίζοντας τη δράση των παραστρατιωτικών ομάδων που σκοπό είχαν το σεχταρισμό*.

Οι επιλογές που έγιναν οδήγησαν σε εθνικό διαχωρισμό μεταξύ των κοινοτήτων. Ετσι οι συνθήκες μετατράπηκαν σε αλυσίδα αντιδράσεων για τις πολιτικές αποφάσεις δυσκολεύοντας της κοινωνικές σχέσεις στη πόλη.

* Σεκταρισμός ή Σεχταρισμός (αγγλ. *sectarism* < λατ. *secta*) ονομάζεται η αυστηρή προσκόλληση στις πεποιθήσεις μιας σέκτας. Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται επίσης για να περιγράψει την στενότητα πνεύματος και την έλλειψη ανεκτικότητας όσον αφορά την στάση και συμπεριφορά ομάδας ατόμων, που παρουσιάζεται σε θρησκευτικό, πολιτικό ή άλλο επίπεδο και εκδηλώνεται με την προσκόλληση σε μια ιδεολογία, δόγμα ή παράδοση με αδιαλλαξία και φανατισμό. Ο σεκταρισμός την περίπτωση αυτή μπορεί να περιλαμβάνει διακρίσεις και αποδοκιμασία προς εκείνους που είναι εκτός σέκτας.

2.5 Οι συνέπειες της διαίρεσης

Οι συνέπειες της διαίρεσης είναι πάντα οι ίδιες: θάνατος, πόνος, απώλεια, κοινωνική αδράνεια. Στατιστικά και πληροφορίες για τις απώλειες ζώων δεν υπάρχουν πάντα και όταν υπάρχουν είναι δύσκολο να επιβεβαιωθούν.

Η αποτυχία στη διακυβέρνηση και στη διπλωματία, οδηγεί στη βία και στην λύση των τειχών, η κατασκευή των οποίων κοστίζει τόσο για την οικοδόμηση τους όσο και για τη συντήρησή τους.

Οι πολιτικές μάχες, καθορίζουν τη συμπεριφορά και το χαρακτήρα της πόλης ως σύνολο και οι κάτοικοι επωμίζονται τις μακροπρόθεσμες συνέπειες: την αστάθεια και τον φόβο, την ανησυχία και τις φασαρίες.

Η διαδικασία για την αστική διαίρεση είναι σαφής, προβλεπόμενη και προσχεδιασμένη. Προέρχεται από την αποτυχία για εξασφάλιση της προστασίας των κατοίκων και της μειονότητας*. Εάν προταθεί βραχυπρόθεσμα κάποια λύση για την παύση των εχθροπραξιών, τότε χρειάζεται μακροπρόθεσμη εργασία για την επίτευξη της διακοινοτικής συνεργασίας και για τη μετέπειτα σταθεροποίηση της. Η πόλη μέχρι τότε, θα παραμένει ένας λαβύρινθος από κλειστοφοβικούς θύλακες. Μια μητρόπολη πολέμου. Όπως είχε δηλώσει ένας κάτοικος της Βηρυτού:

«Αν η καλή πόλη είναι αυτή που δεν καταλαβαίνει που σταματά ο ένας δρόμος και που ξεκινά ο άλλος, τότε η Βηρυτός δεν θα έχει ποτέ καλό μέλλον», (Calame, Charlesworth, 2009).

* Μειονοτικές ομάδες ορίζονται ως: 1. Κοινωνική ομάδα που τα μέλη της θυματοποιούνται λόγω διακρίσεων, διαχωρισμών από την κυρίαρχη κοινωνική ομάδα και δεν έχουν πρόσβαση στην εξουσία που είναι αναγκαία για να βελτιώσουν την κατάσταση τους. Αποτελούν πηγή των προνομίων για την κυρίαρχη ομάδα γιατί η καταπίεση της μιας φυλής συνεπάγεται με πρόνομια και κοινωνικό κύρος για την άλλη. 2. Χαρακτηρίζεται από φυσιολογικά ή πολιτισμικά γνωρίσματα τα οποία διακρίνουν τα μέλη της από τα μέλη της κυρίαρχης ομάδας. 3. Ομάδα με αυτοσυνείδηση, με κοινή αίσθηση μοναδικότητας. 4. Συνήθως παντρεύονται άτομα από την ίδια ομάδα. Είναι μια πληθυσμιακή ομάδα της οποίας τα μέλη ανήκουν στην ίδια φυλή ή πολιτισμό. Υπάρχει ενδογαμία και καταπιέζονται από την κυρίαρχη ομάδα. (Hughes, Kroehler, 2007)

Λευκωσία, 1956

2.6 Κανόνες στη Διαίρεση Πόλεων

Η διαίρεση μιας πόλης, ακολουθεί κάποιους κανόνες. Ο πρώτος κανόνας είναι ότι η διαίρεση μπορεί να προκύψει από εθνοτικές συγκρούσεις, που έχουν συνήθως πολιτική ή άλλη ιστορική ρίζα (π.χ ιστορικά ταξική σύγκρουση όπως είχε γίνει στην Ιρλανδία, στη Βηρυττό και στην Λευκωσία).

Στο δεύτερο κανόνα, οι πόλεις μετατρέπονται σε συμβολικά υποκατάστατα ευρύτερων συγκρούσεων, αυτό που αποδίδεται στα αγγλικά ως “*proxy war*”. Οι πόλεις με αυτό τον τρόπο γίνονται «έπαθλα» όπου οι κάτοικοι τους μετατρέπονται παρά τη θέληση τους σε εμπόλεμα μέρη με τεράστιο προσωπικό, συναισθηματικό, κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο. Οι πολιτικές αναφορές στην «αναγκαιότητα του τείχους για σκοπούς ασφάλειας και προστασίας» ακολουθούνται στη συνέχεια, με το διαμελισμό της κοινωνίας και της καθημερινότητας.

Ο τρίτος κανόνας είναι η ομοιότητα στις επίσημες περιγραφές για τη διαίρεση. Συνήθως οι εμπλεκόμενες μεριές παρουσιάζουν τη σύγκρουση ή τον πόλεμο ως κάτι απρόσμενο, αναπάντεχο και αψυχολόγητο που πραγματοποιήθηκε ξαφνικά, ενώ στην πραγματικότητα διακρίνεται μια βαθμιαία συσώρευση των επιπέδων της σύγκρουσης με τρόπο σταδιακό και σχεδόν πάντα προβλεπτό.

Ο τέταρτος κανόνας είναι η διχοτόμηση να εξυπηρετεί συγκεκριμένα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα με κόστος την αλλοίωση της ποιότητας ζωής στη πόλη, καθώς δημιουργήθηκε για να είναι αποτελεσματική και να επιτρέπει την ανταλλαγή, την επικοινωνία και την συνδημιουργία. Παρατηρήθηκε ότι ακόμη και όταν κατεδαφίστηκαν τα διαχωριστικά, το φάντασμά τους, συνέχιζε να εμποδίζει την ουσιαστική επανένωση της πόλης για πολλά χρόνια.

Βερολίνο, 1962

ARMY

2.7 Κατηγορίες διαιρεμένων πόλεων

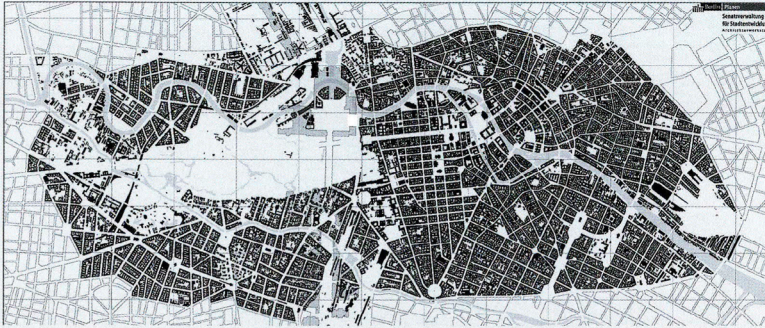
Οι πόλεις δεν διαιρούνται απαραίτητα μόνο από πολιτικά αίτια. Σε κάποιες περιπτώσεις, ο διαφορετικός πολιτισμικός χαρακτήρας των κοινοτήτων, και το φυσικό ανάγλυφο της περιοχής ήταν εξίσου σημαντικοί παράγοντες. Σε κάποιες άλλες, η επιλογή για διαίρεση είχε γίνει παράλληλα με τη δημιουργία της πόλης. Ωστόσο, ενώ σε μερικά παραδείγματα παρατηρείται ότι η πόλη είναι προβληματική ως προς τη λειτουργία της, σε άλλα υπάρχει ισορροπία στις σχέσεις των κατοίκων κάνοντας την διαίρεση εφικτή.

2.7.1 Πολιτικά διαιρεμένες πόλεις: Η περίπτωση του Βερολίνου

Στις πολιτικά διαιρεμένες πόλεις είναι εμφανής η διαίρεση και η διαφορετική χωρική δομή. Αυτές γίνονται χώροι συγκρούσεων, ενώ προϋπήρχε κοινή ιστορία και ταυτότητα.

Το Βερολίνο αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της κατηγορίας. Η πρωτεύουσα της Γερμανίας ιδρύθηκε το 1237 όπου αναφέρθηκε για πρώτη φορά ο οικισμός Cölln, ο οποίος συνενώθηκε με τον οικισμό του Βερολίνου το 1244, δημιουργώντας το Βερολίνο. Από το 1415 ξεκίνησε να διοικείται από διάφορους αυτοκράτορες και ηγεμόνες. Κατά τη διάρκεια του τριακονταετούς πολέμου χάθηκε ο μισός πληθυσμός, και το 1/3 των κτισμάτων καταστράφηκε.

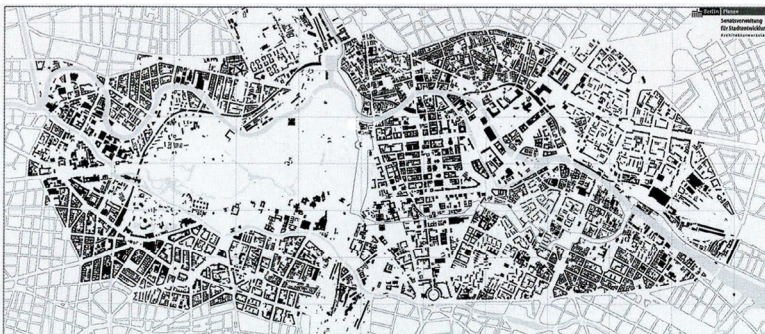
Το 1615 ο πληθυσμός αυξήθηκε ακόμη περισσότερο με την εγκατάσταση 15.000 Γάλλων Ουγενότιων, ενώ το 1640, υπό την ηγεμονία του πρίγκιπα Φρειδερίκου Γουλιέλμου, παρατηρήθηκε εισροή μεταναστών και επέκταση της πόλης, οπότε το 1700 το 20% του πληθυσμού, ήταν Γάλλοι με αποτέλεσμα την μεγάλη γαλλική επιρροή. Το 1701 έγινε πρωτεύουσα της Πρωσίας, αλλά τα πιο σημαντικά παλάτια, ήταν έξω από την πόλη, στην περιοχή του Πότσνταμ, ενώ παράλληλα το Βερολίνο επεκτεινόταν. Το 1871 η πόλη ανακηρύχθηκε πρωτεύουσα της Γερμανικής Αυτοκρατορίας, ενώ μετά τον Α Παγκόσμιο Πόλεμο ιδρύθηκε η Δημοκρατία της Βαϊμάρης με πληθυσμό, (σύμφωνα με την απογραφή του 1920)

1940

1953

1989

2011

4 εκατομμύρια κατοίκων. Μετά από πολιτικές αναταραχές, οι Ναζί κέρδισαν τις εκλογές του 1933 με αποτέλεσμα τη βάρβαρη δικτατορία. Κατά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, καθώς ο Χίτλερ αρνήθηκε να εγκαταλείψει τη πόλη, δόθηκε η Μάχη του Βερολίνου που είχε ως συνέπεια την ολοκληρωτική σχεδόν καταστροφή του.

Το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, βρήκε το Βερολίνο να δέχεται πρόσφυγες από ανατολικές περιοχές. Ετσι, οι νικήτριες δυνάμεις των Συμμάχων διαίρεσαν την πόλη σε 4 ζώνες κατοχής. Οι ΗΠΑ, Βρετανία και Γαλλία ενώθηκαν και σχημάτισαν το Δυτικό Βερολίνο, ενώ ο Σοβιετικός τομέας το Ανατολικό Βερολίνο έχοντας κοινό έλεγχο της πόλης. Ωστόσο οι πολιτικές διαφορές μεταξύ Συμμάχων και της Σοβιετικής ένωσης οδήγησαν στην οικονομική απομόνωση του Δ. Βερολίνου με άμεση συνέπεια τη διάσπαση της απομόνωσης από τους συμμάχους, με τη δημιουργία συνεχόμενης αερογέφυρας.

Το 1949 ιδρύθηκε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στη Δυτική Γερμανία, χωρίς να περιλαμβάνει τις περιοχές των Συμμάχων. Ετσι στην Ανατολική Γερμανία, ιδρύθηκε η Μαρξιστική Λενινιστική Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας. Το δυτικό Βερολίνο παρέμεινε μια ελεύθερη πόλη ανεξάρτητη από την ομοσπονδία και η αεροπορική πρόσβαση γινόταν μόνο από γαλλικές και βρετανικές αερογραμμές. Κατά την περίοδο του Ψυχρού πολέμου το ανατολικό τμήμα κατείχε το ιστορικό κέντρο της πόλης, ανακηρύσσοντας το Βερολίνο ως πρωτεύουσα του, ενώ στο δυτικό τμήμα πρωτεύουσα είχε θεσπιστεί η Βόννη.

Το 1961 με την κλιμάκωση των εντάσεων κατασκευάζεται το τείχος του Βερολίνου, διαιρώντας τη πόλη πλέον σε δυο τομείς. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, οι κάτοικοι του δυτικού τομέα να πρέπει να περάσουν από σημεία αυστηρού ελέγχου προς το ανατολικό, ενώ δεν επιτρεπόταν το αντίθετο. Το 1971 προκειμένου να αποφύγουν την ολοκληρωτική απομόνωση εξασφαλίσθηκε η πρόσβαση και από τους δυο τομείς.

Το 1989 μετηνλαϊκήπίεσηαπότουςκατοίκουςτηςΑνατολικής Γερμανίας κατεδαφίστηκε το τείχος, κρατώντας κάποια τμήματα ως σημεία μνήμης. Το 1990 γίνεται και επίσημα η ένωση των δυο Γερμανιών ιδρύοντας την ομοσπονδιακή Δημοκρατία της

Γερμανίας.

Μετά τη πτώση του τείχους τέθηκαν τρία βασικά πολεοδομικά ζητήματα. Πώς μπορούν να συνδεθούν τα δυο τμήματα της πόλης, το Ανατολικό και το Δυτικό Βερολίνο, πώς μπορούν να καλυφθούν οι κενοί χώροι του κέντρου πάνω στη τοποθεσία του τείχους, και εάν υπήρχε μια αρχιτεκτονική που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «Βερολινέζικη» και θα μπορούσε να δώσει μια ενιαία πολιτιστική ταυτότητα πέρα από τις σύγχρονες λύσεις.

Απαντήσεις έδωσε η γερμανική νομοθεσία η οποία προϋποθέτει τη δημιουργία ενός ρυθμιστικού σχεδίου της πόλης, ενώ μετέπειτα δημιουργήθηκαν οι Ειδικοί Οικοδομικοί Κανονισμοί και τα πολεοδομικά σχέδια. Οι μοναδικοί όροι ήταν να παραμείνουν τα νέα κτίρια στο ιστορικό ύψος τη πόλης που δεν ξεπερνούσε τα 22μ., να προωθηθεί η μίξη χρήσεων γης(10-20% κατοικία) και να γίνει σεβαστή η υπάρχουσα ρυμοτομία της πόλης.

Το «αρχιτεκτονικό εργαστήριο», η επιτροπή δηλαδή του Υπουργείου Δημοσίων Έργων του Βερολίνου, που παίρνει τις αποφάσεις, απαρτίζεται από αρχιτέκτονες, πολεοδόμους, καθώς και από φιλόσοφους, κοινωνιολόγους, ανθρωπολόγους ούτως ώστε με τη διεπιστημονική συνεργασία να γίνεται μια ολοκληρωμένη και ορθή προσέγγιση της ιδιαίτερης κατάστασης της πόλης *.

* Ο Rem Koolhaas ήταν ένα από τους αρχιτέκτονες που ασχολήθηκαν με το Βερολίνο, συγκεκριμένα στη διατριβή του “The Berlin Wall as Architecture”, όπου παράθεσε την πρόταση της απάλειψης ενός τμήματος του κέντρου του Λονδίνου και τη δημιουργία μιας ζώνης στην οποία θα εξελισσόταν η μητροπολιτική ζωή. Αυτό το τμήμα κατά τον Koolhaas θα προστατευόταν με τείχη από την παλιά πόλη, όπως είχε συμβεί και στο Βερολίνο. Οι άνθρωποι που θα επέλεγαν να ζήσουν σε αυτή τη περιοχή θα γίνονταν «Εθελοντές Κρατούμενοι της Αρχιτεκτονικής».

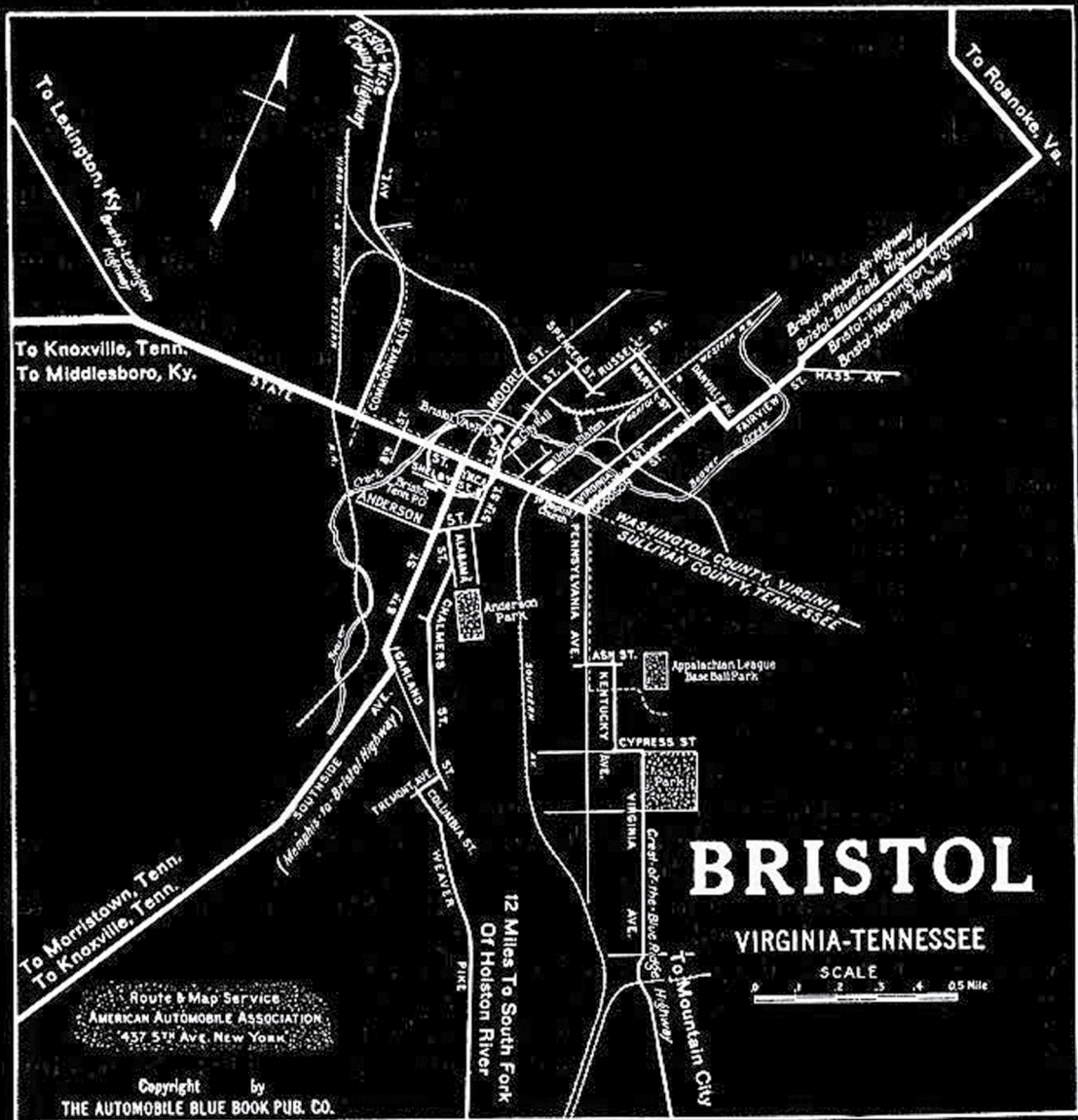
Με αυτό το διαχωρισμό, το Λονδίνο θα χωριζόταν σε «καλό» και «κακό», με αποτέλεσμα οι κάτοικοι του «κακού» τμήματος να αναζητούν διαφυγή στο «καλό» τμήμα, δημιουργώντας μια αστική Εξοδο. Η Εξοδος πέρα από την ιστορική αναφορά της (Εξοδος των Εβραίων από την Αίγυπτο), αναφέρεται και στη σοσιαλιστική θεωρία περί της άρνησης για εργασία υπό την συνθήκες της καπιταλιστική γραμμής παραγωγής. Η Εξοδος προτείνει σε αυτή τη περίπτωση μια θετική στρατηγική που θα περιλαμβάνει νέους κοινωνικούς σχηματισμούς. Για τον Koolhaas η Εξοδος προσφέρει μια διαφυγή από τις υπάρχουσες κοινωνικές, οικονομικές και χωρικές σχέσεις. Μια απόδρασή που στο τέλος οδηγεί στη καταστροφή της Μητροπολιτικής πρωτεύουσας.

2.7.2 Διαιρεμένες πόλεις εξ αρχής: Η περίπτωση του Bristol

Η δεύτερη κατηγορία διαιρεμένων πόλεων είναι οι πόλεις που είναι διαιρεμένες εξ αρχής, καθώς οι πολίτες επέλεξαν να κτίσουν την πόλη ανάμεσα σε δυο χώρες.

Το Bristol Tennessee και το Bristol Virginia αποτελούν ενδεικτικό παράδειγμα. Πριν την εγκατάσταση Ευρωπαίων στη περιοχή, η περιοχή κατοικείτο από διαφορές φυλές Ινδιάνων (Cherokee, Yuchi). Μετά την συνθήκη με τους Ινδιάνους και την επιχορήγηση για κρατική γη, δόθηκε η ώθηση για αγορά εκτάσεων. Ο Evan Shelby, ήταν ο πρώτος αναγνωρισμένα, ηγέτης της περιοχής, που θα προσπαθούσε να της δώσει κρατική υπόσταση. Μετά το θάνατο του, ο γιος του πούλησε την ιδιοκτησία στον Jamew King ο οποίος ίδρυσε κράτος στη περιοχή του Bristol γνωστή και ως King's Meadows. Το 1852, ο γαμπρός του αγόρασε ένα μέρος της γης για να οριοθετήσει την αρχική πόλη του Bristol. Ο γείτονας του Colonel Samuel E. Goodson, έκανε τα σχέδια για την πόλη που θα γειτνίαζε στα βόρεια ονομάζοντας την Goodsonville Virginia. Το 1856, οι ιδιοκτησίες των Anderson και Goodson, που ήταν χωροθετημένες δίπλα στο όριο της Virginia, πήραν το όνομα Goodson Virginia και το 1890 μετονομάστηκαν πάλι σε Bristol Virginia. Τα όρια των εκτάσεων των Anderson και Goodson οριοθετούνταν κατά μήκος του κράτους, αλλά τα σύνορα καθόρισαν εν τέλει τη διαφοροποίηση των δυο κυβερνήσεων.

Οι ιδρυτές και των δυο Bristol, αναθεώρησαν τα σχέδια τους με την άφιξη του σιδηρόδρομου. Το 1856, με τη συνεργασία τους, η σιδηροδρομική γραμμή έφτασε στις πόλεις και η χωρική έκταση τους αυξήθηκε σημαντικά. Παρόλο που το Bristol και το Goodson ήταν μικρές πόλεις, κατά τη διάρκεια του Εμφύλιου πολέμου, έγινε σημαντική σιδηροδρομική σύνδεση, μεταξύ της ομόσπονδής κυβέρνησης της Virginia και του Νότου. Οι πόλεις είχαν την εύνοια του νότου αφού κατά τη διάρκεια του πολέμου εφοδίαζαν το στρατό. Ταυτόχρονα ετοιμαζόταν η συνένωση των δυο πόλεων αλλά κατά τη διάρκεια του πολέμου, έγιναν πολλές επιδρομές στις δυο πόλεις όπου έφεραν πολλές καταστροφές και το επιχείρημα για ενοποίηση ακυρώθηκε.

Με την πάροδο των χρόνων, οι δυο δίδυμες πόλεις, ξαναήρθαν πιο κοντά επενδύοντας στην εξέλιξη τους. Σήμερα, υπάρχουν δυο δημοτικές κυβερνήσεις που τα όρια τους φτάνουν μέχρι και το δρόμο State, ενώ μια φωτεινή πινακίδα που υπάρχει ένα αιώνα, στο τέλος του δρόμου ανατολικά της ιστορικής περιοχής, δείχνει το σλόγκαν της πόλης: “*A Good Place To Live*”.

Παρόλο που δραστηριοποιούνται δυο σχολεία με διαφορετικά συστήματα εντούτοις λειτουργεί μια βιβλιοθήκη που χρησιμοποιείται και από τις δυο κοινότητες. Οι δίδυμες πόλεις αγκάλιασαν την ιστορική κληρονομιά τους και αυτό αποδεικνύει την κοινή κληρονομιά και το όραμα των δίδυμων πόλεων.

Σημεία μελλοντικής οδικής σύνδεσης της πόλης.

Υπάρχον δίκτυο κυκλοφορίας για τη σύνδεση των δυο τμημάτων.
2010

Προβλεπόμενο δίκτυο κυκλοφορίας για τη σύνδεση των δυο τμημάτων.
2023

2.7.3 Διαιρεμένες πόλεις από φυσικά όρια: Η περίπτωση της Κωνσταντινούπολης

Στη τρίτη κατηγορία συμπεριλαμβάνονται οι πόλεις οι οποίες είναι διαιρεμένες από φυσικά όρια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Κωνσταντινούπολη στην Τουρκία η οποία είναι τοποθετημένη στις δυο πλευρές του Κεράτιου Κόλπου στη νότια είσοδο του στενού πορθμού του Βοσπόρου, συνδέοντας τη Μαύρη Θάλασσα, στο Βορρά με τη θάλασσα του Μαρμαρά στο νότο. Αποτελεί τη μοναδική πόλη στο κόσμο που βρίσκεται σε δυο ηπείρους (Ευρώπη και Ασία).

Η διηπειρωτική πόλη, ιδρύθηκε το 660 π.Χ στο ακρωτήρι Sarayburnu επί εποχής Βυζαντίου. Για σχεδόν 6 αιώνες μέχρι και το 330 μ.Χ, υπήρξε πρωτεύουσα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (330-395 μ.Χ), της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας (395-1204 μ.Χ) (1261-1453 μ.Χ), της Λατινικής Αυτοκρατορίας (1204-1261 μ.Χ) και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (1453-1922 μ.Χ).

Απέκτησε στρατηγική θέση καθώς βρισκόταν στο δρόμο του Μεταξιού, των σιδηροδρομικών δικτύων στην Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή, και αποτελούσε τη μόνη θαλάσσια οδό μεταξύ της Μαύρης Θάλασσας και της Μεσογείου. Ο πληθυσμός της πόλης είχε δεκαπλασιαστεί κατά τη δεκαετία του 1950, καθώς οι μετανάστες από όλη την Ανατολία κατέφυγαν στη μητρόπολη και τα όρια της πόλης είχαν επεκταθεί για να τους φιλοξενήσουν, καθώς το κέντρο είχε κορεστεί.

Η πρώτη Γέφυρα πάνω από τον Βόσπορο λειτούργησε το 1970, ενώ το δίκτυο ζωνών ολοκληρώθηκε το 1972. Έτσι ο παράγοντας της συγκοινωνίας αποτέλεσε κινητήριο μοχλό για την εξάπλωση της πόλης. Από νωρίς ωστόσο φάνηκαν τα σημάδια ανεπάρκειας με αποτέλεσμα το 1980 να λειτουργήσει μια δεύτερη γέφυρα, ενώ παράλληλα δημιουργήθηκε και η δεύτερη γενιά δικτύου ζωνών. Οι δυο γέφυρες βοήθησαν στην ενδυνάμωση της βιομηχανίας καθώς η συγκοινωνίες εξυπηρετούσαν τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο (Altınok, Cengiz, 2008).

Έτσι κοντά στις βιομηχανικές περιοχές, αναπτύχθηκαν περιοχές κατοικίας για τους εργάτες, που μετέπειτα επεκτάθηκαν, πληρώντας ωστόσο χαμηλές προδιαγραφές.

Μετά το σεισμό του 1999, όπου 17.000 πολίτες έχασαν τη ζωή τους, υπήρχε ανάγκη για εξεύρεση άμεσης λύσης για ανοικοδόμηση. Η επέκταση αυτή έγινε με την συνεχή προσθήκη νέων φτωχογειτονιών στην περιφέρεια του ήδη υφιστάμενου αστικού ιστού και με την προσθήκη οργανωμένων οικιστικών συγκροτημάτων με πλήρως ανεπτυγμένες υποδομές επιφέροντας μια σημαντική αλλαγή στη συγκρότηση της πόλης (Λέφας, 2003).

Ο πληθυσμός της Κωνσταντινούπολης μεταξύ του 1990–2000 αυξήθηκε κατά 37,1% και χωρικά οι περιοχές κατοίκησης αυξήθηκαν επίσης κατά 40,8% μεταξύ του 1990-2005, ενώ τα δασικά πάρκα και οι χώροι αναψυχής μειώθηκαν κατά 3,6% και 18% αντίστοιχα (Geymen, A. and Baz, I., 2007). Τα στατιστικά αυτά δείχνουν ότι η πόλη μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα αυξήθηκε δυσανάλογα.

Η πόλη σήμερα συνδέεται με δυο γέφυρες πάνω από τη θάλασσα του Βοσπόρου. Το ευρωπαϊκό τμήμα της Πόλης, φιλοξενεί το μεγαλύτερο πολιτιστικό τομέα της πόλης με πληθώρα μουσείων και μνημείων ενώ το Ασιατικό κομμάτι είναι πιο παραδοσιακό και συντηρητικό. Καθώς ο πληθυσμός της πόλης επίσημα έχει φτάσει τα 13 εκατομμύρια, ενώ ανεπίσημα τα 16 εκατομμύρια, οι αρχές τις χώρας εξέφρασαν την επιθυμία για να διαιρέσουν όντως την πόλη σε δυο πόλεις (την Ευρωπαϊκή και την Ασιατική) ούτως ώστε να μπορεί να διοικείται καλύτερα. Ετσι το Ευρωπαϊκό τμήμα θα εξυπηρετεί τις ανάγκες του οικονομικού τομέα και του τουρισμού. Προκειμένου όμως να μην γίνει αυτό ακόμη, ξεκίνησε η κατασκευή της τρίτης γέφυρα πάνω από το Βόσπορο ούτως ώστε να συνδέσει ακόμη περισσότερο τα δυο τμήματα.

2.7.4 Πολιτισμικά διαιρεμένες πόλεις Η περίπτωση του Μπέλφαστ

Στη τέταρτη κατηγορία ανήκουν οι πόλεις, που ενώ οι κάτοικοι ζούσαν μαζί, η διαίρεση ήταν από πάντα εμφανής λόγω διαφορετικών κοινωνικών πολιτισμικών ή θρησκευτικών αντιλήψεων. Αυτές οι πόλεις, παρόλο που δεν έχουν τείχη να τους το υπενθυμίζουν καθημερινά, εντούτοις πολλές φορές μετατρέπονται σε χώρους σύγκρουσης. Το Μπέλφαστ στη Βόρεια Ιρλανδία αποτελεί κατάλληλο παράδειγμα προς επεξήγηση της τελευταίας κατηγορίας διαιρεμένων πόλεων.

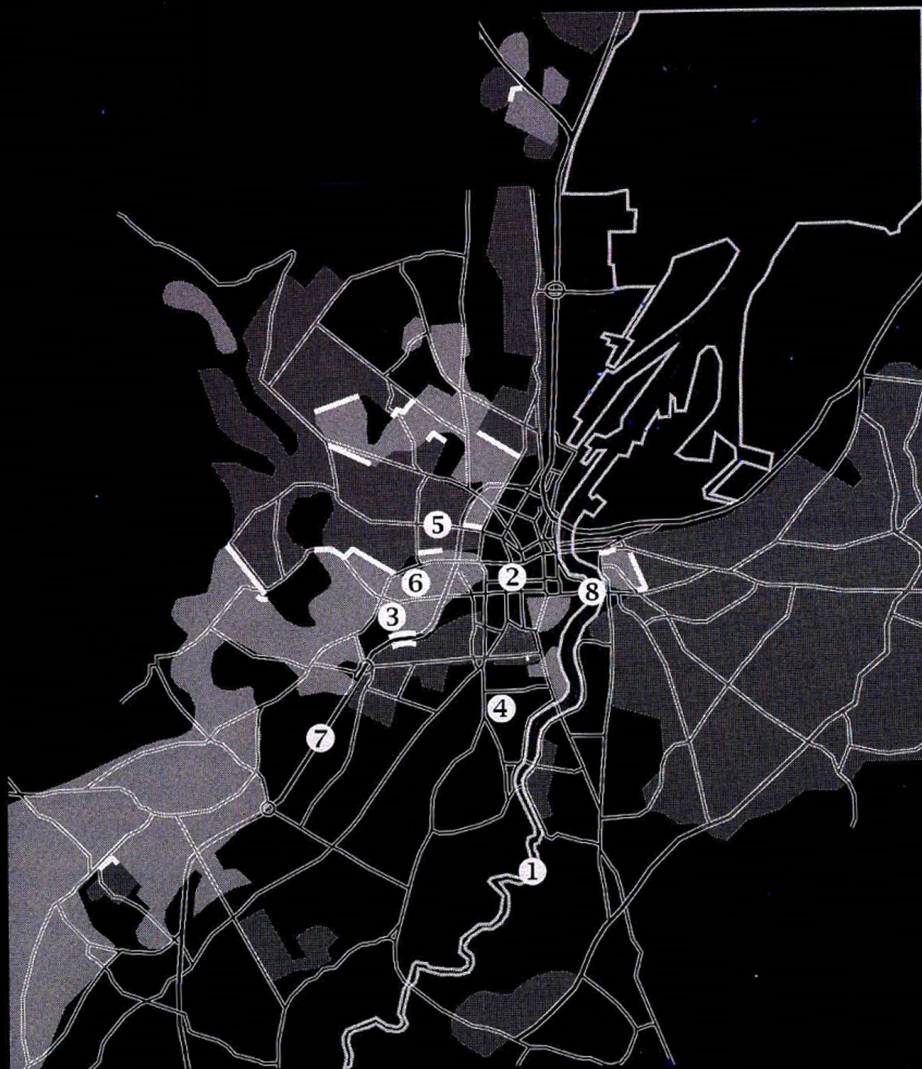
Οι σχέσεις μεταξύ των Προτεσταντών και των Καθολικών της Βόρειας Ιρλανδίας, χαρακτηριζόταν για πολλούς αιώνες από βία και διακρίσεις. Το 1649 ο Oliver Cromwell, κατέστειλε την “Ulster Rebellion” σκοτώνοντας πάνω από 4,000 Καθολικούς, απαντώντας στο αίτημα για εθνική κυριαρχία. Έτσι οι ρίζες των “The Troubles”^{*} μπορούν να τοποθετηθούν σε αυτή τη περίοδο, όπου οι Προτεστάντες έγιναν γαιοκτήμονες του πιο εύφορου εδάφους της Βόρειας Ιρλανδίας που μέχρι τότε καλλιεργούσαν οι Καθολικοί αγρότες. Οι αναταραχές κορυφώθηκαν το 1690 με την μάχη του Boyne.

Για να προστατέψει τη νίκη τους και να αποτρέψει μελλοντικές εξεγέρσεις των Καθολικών, η Προτεσταντική κυβέρνηση του Ulster, απαγόρευσε το δικαίωμα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και την ευκαιρία για πρόσληψη σε ανώτερα επαγγέλματα στους Καθολικούς, διατηρώντας αυτή την πολιτική για 250 χρόνια. Πλειοψηφία σε αριθμό αλλά μειονότητα σε ισχύ, οι Καθολικοί οργάνωσαν στρατιωτική αντίσταση κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα για να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους. Οι προτεστάντες στον αντίποδα των πραγμάτων, με μεγάλες επενδύσεις στη Βόρεια Ιρλανδία προσπάθησαν να ενισχύσουν το

* Είναι η πιο κοινή ονομασία για την εθνοτικό-εθνικιστική σύγκρουση στη Βόρεια Ιρλανδία που ξέσπασε σε διάφορες χρονικές περιόδους. Οι «Troubles» ξεκίνησαν στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και θεωρείται από πολλούς ότι έχει λήξει με τη συμφωνία του “Good Friday” το 1998. Ωστόσο, η σποραδική βία συνεχίζεται από τότε.

0 2

BELFAST

■ Θύλακες Προτεσταντών

■ Θύλακες Καθολικών

— Ζώνες "Ειρήνης"

①	Ποτάμι Lagan	⑤	Shankill Road
②	Κέντρο πόλης	⑥	Leeson Street
③	Νοσοκομείο Royal Victoria	⑦	Westlink A12 highway
④	Queens University	⑧	Albert Bridge

Orange Order*, προκειμένου να αμυνθούν στη διεκδίκηση της εθνικής κυριαρχίας των Καθολικών.

Ταυτόχρονα ξεκίνησαν να οργανώνονται παραστρατιωτικές ομάδες και στις δυο κοινότητες, ειδικά στις πόλεις Derry/Londonderry και Belfast.

Κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, οι Καθολικοί ήταν περισσότεροι από τους Προτεστάντες και στην πλειοψηφία τους ήταν φτωχοί, δουλεύοντας στα εργοστάσια των Προτεσταντών. Τον Ιούνιο του 1886, ξεκίνησαν και πάλι οι αναταραχές όπου οι Καθολικοί επιτίθεντο στους Προτεστάντες και έπειτα και οι δυο ομάδες στράφηκαν ενάντια στην αστυνομία που απαρτιζόταν κυρίως από Προτεστάντες αλλά όχι ντόπιους. Αυτές οι συγκρούσεις προέκυψαν από την ανικανότητα της Κυβέρνησης να διακόψει τους δεσμούς με τη Βρετανία και να δημιουργήσει ανεξάρτητο κράτος της Βόρειας Ιρλανδίας.

Κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα οι εντάσεις συνεχίζονταν, ενώ ο εθνικισμός στις παραστρατιωτικές ομάδες κλιμακωνόταν. Το 1919-1921, ξέσπασε ο πόλεμος για Ανεξαρτησία, με στόχο την ίδρυση αυτόνομου Ιρλανδικού κράτους. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε πλήγμα για τη Μεγάλη Βρετανία καθώς έχασε την τελευταία αποικία της στο Βόρειο ημισφαίριο. Στη συνέχεια, ενώ οι Προτεστάντες γιόρταζαν την ανεξαρτησία τους, οι Καθολικοί συνέχιζαν να ελπίζουν, για την επίτευξη μιας ειρηνικής λύσης στο πρόβλημα τους. Αντιθέτως όμως, ενώ η ελπίδα χανόταν, η βία αυξανόταν κυρίως ενάντια την εργατική τάξη του Belfast, με εμπρησμούς στις κατοικίες, εντείνοντας την κατάσταση ανάμεσα στις δυο θρησκευτικές ομάδες. Κατά την περίοδο 1922-1923 ακολούθησαν τα χειρότερα καθώς, σημειώθηκε ο μεγαλύτερος

* Είναι μια προτεσταντική αδελφική οργάνωση που εδρεύει στο Schomberg House, στο Μπέλφαστ, της Βόρειας Ιρλανδίας. Ιδρύθηκε το 1796 κοντά στο χωριό Loughgall σε στη τοποθεσία County Armagh, και το όνομά του αποτελεί φόρο τιμής στον ολλανδικής καταγωγής Προτεσταντικό βασιλιά Γουλιέλμο της Οράγγης, ο οποίος νίκησε τον στρατό του Καθολικού βασιλιά James II στη μάχη του Boyne το 1690. Παρά το γεγονός ότι βρίσκεται στη Βόρεια Ιρλανδία, η οργάνωση έχει επίσης σημαντική παρουσία στη Σκωτία και έχει οικήματα σε όλη την Κοινοπολιτεία και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Πολιτικά, η Orange Order συνδέεται στενά με το συνδικαλισμό. Το Τάγμα βλέπει τον εαυτό του ως υπερασπιστή των Προτεσταντικών πολιτικών και θρησκευτικών ελευθεριών, ενώ οι επικριτές το έχουν κατηγορήσει ως σεχταριστικό, θριαμβευτικό και ρατσιστικό Τάγμα. Ως προτεσταντική ομάδα, οι μη Προτεστάντες δεν μπορούν να γίνουν μέλη, εκτός εάν συμφωνήσουν να τηρούν τις αρχές της Orangeism .

αριθμός νεκρών από τις διαμάχες.

Παράλληλα την ίδια περίοδο, η εργατική τάξη συσπειρωμένη και από τις δυο θρησκευτικές ομάδες, προσπαθούσε να εναντιωθεί στη κεφαλαιοκρατία, προκειμένου να διεκδικήσει τα εργατικά της δικαιώματα, κάτι το οποίο ανησύχησε ιδιαίτερα τους ιδιοκτήτες των εργοστασίων. Για το λόγο αυτό, στην προσπάθεια για να ανακόψουν τη δραστηριότητα τους, που ολοένα και γινόταν πιο ισχυρή, οι κεφαλαιοκράτες έδιναν χρήματα, στις εθνοτικές ομάδες ώστε να τους φανατίσουν και να τους επαναπροσανατολίσουν προς το εθνοτικό ζήτημα.

Μεταξύ του 1920 και του 1970, οι συνεχιζόμενες διαμάχες έφεραν μεγάλες αλλαγές στη Βόρειο Ιρλανδία. Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος ήταν η αιτία για την αιφνιδιαστική εσωτερική μετανάστευση προς τη πόλη, κάνοντάς το πρόβλημα δύσκολο προς αντιμετώπιση για τους πολεοδόμους της εποχής. Οι λύσεις που προσπάθησαν να δώσουν, ήταν να ανακόψουν την αύξηση του πληθυσμού και η οικοδόμηση να γίνεται κατακόρυφα ούτως ώστε να περιοριστεί η εξάπλωση στην περιφέρεια. Και οι δύο αυτές λύσεις απέτυχαν, καθώς οι Ιρλανδοί ακολουθούσαν το πρότυπο της μονοκατοικίας με υπαίθριο χώρο (εργατικές κατοικίες).

Το 1947, αναθεωρήθηκε και ψηφίστηκε ο νόμος που έδινε το δικαίωμα στους Καθολικούς να εισάγονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μετά από σχεδόν 250 χρόνια απαγόρευσης, δημιουργώντας ένα νέο κύμα ακτιβιστών που θα αγωνίζονταν για τα πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα τους με ειρηνικούς τρόπους. Ωστόσο, τη δεκαετία του 1960, υπο την επίδραση αντίστοιχων προσπαθειών που έγιναν σε Γαλλία και ΗΠΑ, θεωρήθηκε καλύτερο, οι διεκδικήσεις να γίνονται με διαμαρτυρίες και όχι με διπλωματικούς τρόπους καθώς θα απέφεραν καλύτερα αποτελέσματα. Έτσι έγινε προσπάθεια για τη γνωστοποίηση του προβλήματος στο εξωτερικό από ξένους δημοσιογράφους.

Ενώ το 1966 ξεκίνησαν και πάλι οι επιθέσεις ενάντια στους καθολικούς για εκφοβισμό, το 1967 ιδρύθηκε το Northern Ireland Civil Rights Association. Η εντεταμένη περίοδος συνεχίστηκε από τα τέλη του '60 όπου η διπλωματική πολιτική του Oneil απέτυχε. Έτσι, καθώς το κίνημα των Καθολικών εδραιωνόταν ολοένα και

περισσότερο αυξάνοντας τους οπαδούς του, ομοίως αυξανόταν και το αίσθημα της ανασφάλειας και της ανησυχίας στους Προτεστάντες. Προβαίνοντας στην αντεπίθεση, οι φιλοπόλεμες Προτεσταντικές ομάδες παρήλαυναν μέσα ή κοντά στους θύλακες των Καθολικών προκειμένου να προξενήσουν το φόβο και να τονίσουν την παρουσία τους.

Στη συνέχεια, για να εξασφαλίσουν την ασφάλεια τους οικογένειες και από τις δυο ομάδες, μετακόμιζαν κοντά σε άτομα της ίδιας ομάδας, αυξάνοντας και ορίζοντας τα όρια των θυλάκων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, ενώ το 1911, μόνο το 41% των Καθολικών και το 60% των Προτεσταντών να ζουν σε ξεχωριστές περιοχές, πλέον το 1967 σχεδόν και οι μεν και οι δεν, ζούσαν σε ξεχωριστές περιοχές. Το 1969, με τη μάχη του Bogside οι βίαιες συγκρούσεις ήταν εκτός ελέγχου.

Οι δυο ομάδες κατασκεύασαν προσωρινά όρια, περιμετρικά των θυλάκων, χρησιμοποιώντας τηλεφωνικούς πασσάλους, φορητά, αστικά λεωφορεία και αναποδογυρισμένα αυτοκίνητα. Στις 15 Αυγούστου προκειμένου η κατάσταση να τεθεί υπό έλεγχο, βρετανικά στρατεύματα εισήρθαν στη χώρα. Οι Καθολικοί τα υποδέχτηκαν με αίσθημα χαράς καθώς ένιωθαν απροστάτευτοι και παγιδευμένοι. Αλλά οι εχθροπραξίες συνεχίστηκαν, με τον εμπρησμό όλων των κατοικιών των Καθολικών που ήταν κοντά στις γειτονιές των Προτεσταντών.

Ο Βρετανικός στρατός έχοντας ως σκοπό να εδραιωθεί στη περιοχή, πρόσθεσε επιπλέον προσωρινά διαχωριστικά στην ήδη λαβυρινθοειδή πόλη, μεταξύ των δυο περιοχών δημιουργώντας ουδέτερη ζώνη. Στη συνέχεια, τα προσωρινά όρια αντικαταστάθηκαν από μόνιμους τοίχους αποτελούμενους από λαμαρίνες και συρματοπλέγματα.

Οι κοινωνικές και πολιτικές καταστάσεις δεν επιλύθηκαν σύντομα και τον Αύγουστο του 1971, η ειρηνική διαμαρτυρία κατέληξε σε επεισόδια βίας, γνωστά και ως “*Bloody Sunday*” ενώ αντίστοιχες εχθροπραξίες έγιναν και στα μετέπειτα χρόνια.

Το 1998, υπογράφηκε συμφωνία για συμφιλίωση των δυο θρησκευτικών ομάδων. Τα πολιτικά κόμματα έριξαν τους τόνους

βελτιώνοντας τις προοπτικές για ειρήνη. Ωστόσο οι θύλακες είναι πιο ομογενοποιημένοι από ποτέ στις εργατικές τάξεις, ενώ υπάρχουν περισσότερες από τριάντα ζώνες ειρήνης στη πόλη, και σχέδια για την κατασκευή επιπρόσθετων στο μέλλον. Ενώ όμως η βία μειώθηκε κατά τα τελευταία χρόνια, εντούτοις οι λιγότερο εύπορες περιοχές του Μπέλφαστ παραμένουν χωρικά και κοινωνικά διαιρεμένες.

Οι γειτονιές στις οποίες είναι χωροθετημένες οι εργατικές τάξεις αποτελούν περιοχές υψηλού κινδύνου λόγω της σχεταρικής βίας και σε αυτές κυριαρχούν τα αισθήματα της ανασφάλειας, της ανησυχίας και της μνησικακίας οδηγώντας τους πολίτες σε πράξεις εκφοβισμού και αντεκδίκησης, ενδυναμώνοντας τον εθνικισμό* στους θύλακες**.

Σήμερα, σύμφωνα με τις έρευνες, οι συνέπειες των συγκρούσεων είναι εμφανείς στην καθημερινότητα των κατοίκων. Μέσα στις περιοχές υψηλού κινδύνου, όσοι είναι 45–64 χρόνων έχουν προβλήματα με την υγεία τους, την εργασία τους, την προσαρμοστικότητα και τα καθημερινά επεισόδια βίας, ενώ κάτι αντίστοιχο δεν παρατηρήθηκε στους έφηβους και στους μεσήλικες. Οι δευτερεύουσες συνέπειες στη ψυχολογία από τις εχθροπραξίες, όπως έχουν μελετηθεί είναι οι καταχρήσεις, η κατάθλιψη και η μακροπρόθεσμη ανησυχία, ενώ στον κοινωνικό τομέα, παρατηρείται η άρνηση για βοήθεια αλλήλων, η ξενοφοβία,

* Όταν η καθημερινότητα των ανθρώπων εξελίσσεται κοντά σε περιοχές διεπαφής, είτε λόγω εργασίας ή λόγω κατοίκησης, αυτό τους εντείνει το συναίσθημα της ανασφάλειας.

** Ένας κάτοικος του Μπέλφαστ δήλωσε χαρακτηριστικά: «αφορά όλους και χωρίζεται πάντα. Τον αθλητισμό, την εκπαίδευση, απλά διαιρείται πάντα. Μας διαχωρίζει εμάς τους απλούς ανθρώπους από το να ζούμε μαζί. Επειδή ως επι τω πλείστον ζούμε ξεχωριστά. Είναι δύσκολο να το αποδώσεις ποσοτικά, αλλά 90% των κατοίκων ζουν σε ξεχωριστές γειτονιές. Και αυτό δεν συμβαίνει μόνο στο Βόρειο Μπέλφαστ, αλλά σε όλη τη Βόρειο Ιρλανδία σε σχεταρική βάση. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Απλά δεν την διαχειριστήκαμε σωστά» (Maginness, 2001).

η κλειστοφοβία και η μοιρολατρία*.

Τα τείχη στην ουσία υψώθηκαν από την παρανοϊκή αντίληψή πως είναι αναγκαία για την εξασφάλιση της προστασίας και της ασφάλειας. Στη πραγματικότητα όμως, αυτά εντείνουν το αίσθημα του μίσους με αποτέλεσμα την βιοπραγία ενάντια στην αντίπαλη ομάδα. Με τη διαίρεση μιας πόλης προκαλεί μεγάλη ζημιά στη ζωή της δημιουργώντας χωρικές και κοινωνικές πληγές (Calame, Charlesworth, 2009).

* Στο Μπέλφαστ, οι νέοι μπορούν να καταλάβουν ότι η πόλη άλλαξε και δεν είναι η ίδια με αυτή των γονιών τους. Υπάρχει προκατάληψη και φόβος. Η πολιτική που πρέπει να ακολουθείται πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα παιδιά, τους νέους, και την εκπαίδευση. Η άτυπη παροχή κοινόχρηστων χώρων, μπορεί να βοηθήσει στην αποκατάσταση του προβλήματος αλλά θα χρειαστεί προσεκτική διαχείριση. Θα πρέπει να γίνουν προσπάθειες, για να καταλάβουν το ρόλο τους οι τοπικές ομάδες και για να υπάρξουν χώροι στους οποίους θα συμβαίνουν ανεπίσημες δραστηριότητες και κυρίως για να έρχονται σε επαφή οι νέοι.

Τα πολιτικά συστήματα θα πρέπει να χειριστούν τα σχολεία και τα εκπαιδευτικά συστήματα συμπεριλαμβανομένων και των τοποθεσιών τους καθώς και τα προγράμματα σπουδών. Είναι σημαντικό ότι οι διεθνείς φορείς που βοηθούν σε αυτή την προσπάθεια, εξετάζουν προσεκτικά τις εταιρικές σχέσεις τα κριτήρια χρηματοδότησης και τον προορισμό των κεφαλαίων.

Η πρόσβαση στη τριτοβάθμια εκπαίδευση και μετέπειτα στην απασχόληση εξαρτάται συχνά από την γλώσσα της κυρίαρχης ομάδας για τους νέους, αλλά στις διαιρεμένες πόλεις αυτό μπορεί να είναι πρόβλημα για ορισμένους. Η διδασκαλία και η εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας θα μπορούσε να διευκολύνει την κατάσταση. Οι νέοι στο Μπέλφαστ προκειμένου να έρθουν πιο κοντά, συμμετέχουν σε κοινές νεανικές ομάδες, που προωθούν τη συνεργασία. Στα Ιεροσόλυμα, το γεγονός ότι τα λίγα μεικτά σχολεία που υπάρχουν έχουν υπερκαλύψει τις θέσεις, είναι ενθαρρυντικό για το εγγύς μέλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΑΡΑΒΙΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Εισαγωγή

Ιστορικά, τα τείχη υπόσχονται παθητική ασφάλεια και σταθερότητα ούτως ώστε να υπάρξει οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη στη πόλη. Για να συμβεί αυτό όμως τίθενται όροι και περιορισμοί μεταξύ των πολιτών και της εξουσίας, συνθέτοντας την «αστική συμφωνία».

Όταν αυτή η συμφωνία σπάσει ή απειληθεί, η πόλη προσαρμόζεται μέχρι να επανέλθει η ασφάλεια. Τα αστικά τείχη αποτελούσαν πάντα το αποτέλεσμα μιας ασταθούς κατάστασης, λόγω της εχθροπραξιών που προκύπταν από εχθρούς, συμμάχους και των περιθωριοποιημένες μειονότητες. Αυτό, γιατί υπόσχονται να μειώσουν τις αρνητικές συνέπειες και εντάσεις, περιορίζοντας τις φασαρίες μακριά από περιοχές ιστορικής, συμβολικής ή πολιτισμικής αξίας. Ωστόσο, τα τείχη αρχικά μπορούν μόνο να αποτρέψουν τις εντάσεις αλλά όχι να τις καταστείλουν, καθώς αποτελούν το σύμπτωμα της διαίρεσης και όχι το πρόβλημα.

3.1 Ανατρέποντας την αστική συμφωνία

Η διαίρεση κατά μήκος των εθνικών ορίων δεν είναι αποδεδειγμένα η χειρότερη λύση στις περιπτώσεις πόλεων που αντιμετωπίζουν τέτοιο πρόβλημα. Προτού παρθούν μέτρα για την αντιμετώπιση της κατάστασης θα πρέπει να διερευνηθεί τι έχει αλλάξει και τι έχει μείνει το ίδιο από τότε που διαιρέθηκε η πόλη.

Επειτα, πρέπει να εκτιμηθούν οι συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή στα θέματα ασφάλειας και ανάπτυξης, ειδικά στις περιθωριοποιημένες μειονότητες. Τέλος πρέπει να εξετασθούν οι πτυχές της κάθε περίπτωσης ξεχωριστά, προκειμένου να αποφασισθεί αν η διαίρεση θα μπορούσε να είναι η πιο σωστή λύση έναντι της επανένωσης, και κατά πόσο αυτό θα μπορεί να λειτουργήσει προς όφελος των κατοίκων της πόλης.

3.1.1 Προτείνοντας τη διαίρεση ως θεμιτή λύση

Σήμερα, τα τείχη χρησιμοποιούνται ως άμεση λύση καθώς προστατεύουν με τρόπο που η νομοθεσία ή η αστυνομία δεν μπορεί να το κάνει. Οι θύλακες και οι αμυντικά περιτειχισμένες πόλεις, θεωρούνται επιτυχημένα μέτρα λόγω της παροχής ασφάλειας.

Όσο όμως μια πόλη μεγαλώνει τόσο δυσκολότερα μπορεί να τη διαχειριστεί η εξουσία, λόγω της διαφορετικότητας, με αποτέλεσμα σε κάποιες περιπτώσεις να δημιουργούνται θύλακες που λειτουργούν ως αυτόνομες αστικές μονάδες.

Η διαιρεμένη πόλη λοιπόν, μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να είναι η λιγότερο επιθυμητή αλλά ταυτόχρονα και η καλύτερη λύση καθώς μπορεί να διαχειριστεί καλύτερα τον κοινωνικό πλουραλισμό.

3.1.2 Χρησιμοποιώντας τη διαίρεση ως μέσο σταθεροποίησης

Η ύπαρξη των τειχών στη ζωή των κατοίκων είναι δύσκολη για όσους τα βιώνουν καθημερινά. Στα Ιεροσόλυμα, ενώ οι Παλαιστίνιοι και οι Ισραηλίτες, είχαν τραυματιστεί κοινωνικά από τον εμφύλιο κατά την περίοδο 1948-1967, ανασυγκροτήθηκαν καλύτερα μετά τη διαίρεση τους. Αυτό έγινε καθώς εξυπηρετήθηκαν οι ανάγκες της μεινότητας, παρέχοντας ασφάλεια και προστασία στην κοινότητα τους, που στερείτο πολιτικών δικαιωμάτων.

Σε τέτοιες περιπτώσεις τελικά «οι καλοί οι φράκτες κάνουν τους καλούς γείτονες» αφού σταθεροποιήθηκαν και ενισχύθηκαν οι ενδοκοινοτικές σχέσεις μέσα από την μακροχρόνια διαίρεση. Επομένως, δεν πρέπει να καταδικάζεται ο διαχωρισμός, εφόσον λειτουργεί ως φυσική κοινωνική θεραπεία. Αντιθέτως πρέπει να εξετάζεται αν επωφελούνται οι κοινότητες από μια ενδεχόμενη διαίρεση ή όχι.

Βηρυτός, 1976

3.1.3 Εξασφαλίζοντας καλύτερη ποιότητα ζωής σε μια διαιρεμένη πόλη παρά σε μια συμβατική

Όταν σε μια συμβατική πόλη, όπου η κοινωνική συνοχή* που είναι απαραίτητη για την κοινωνική σταθερότητα, διασπάται, και δεν παρέχονται ευκαιρίες για καλύτερη ποιότητα ζωής, τότε υπολειτουργεί. Για να επιτευχθεί η απαιτούμενη συνεκτικότητα πρέπει να υπάρχει πολιτική σταθερότητα μέσω της οποίας θα προωθούνται τα δικαιώματα του πολίτη.

Εφόσον όμως, τα πιο πάνω δεν μπορούν να ισχύσουν στην κλίμακα της πόλης αλλά λειτουργούν στην κλίμακα των εθνικών ομάδων, τότε θα πρέπει να ερευνηθεί, αν στην κάθε περίπτωση η διαίρεση λειτουργεί όχι ως παραβάτης της αστικής συμφωνίας αλλά ως φύλακας της.

3.1.4 Εξυπηρετώντας τα συμφέροντα της εξουσίας μέσω των αντιπαλοτήτων

Η διαίρεση μιας πόλης συχνά βασίζεται στο πρόσχημα ότι είναι αποτέλεσμα των διακοινοτικών συγκρούσεων και είναι δύσκολο να βρεθεί μια συμβατική λύση εφόσον προέρχεται από μεγάλες μάζες ανθρώπων. Ωστόσο αυτές οι επιφανειακές και λανθασμένες αναλύσεις των διακοινοτικών συγκρούσεων καταρρίπτονται, καθιστώντας

Ωστόσο αυτές οι επιφανειακές και λανθασμένες αναλύσεις των διακοινοτικών συγκρούσεων καταρρίπτονται, καθιστώντας το σαφές ότι οι κάτοικοι των πόλεων συμμετέχουν σε πολιτικές ή θρησκευτικές διαμάχες χωρίς να είναι επιλογή τους και δεν εξυπηρετούν τα δικά τους συμφέροντα αλλά τα συμφέροντα της εξουσίας.

* Η κοινωνική συνοχή μειώνεται λόγω οικονομικών δυσκολιών, λόγω μετανάστευσης και λόγω ανομίας. Όταν η οικονομική κατάσταση της χώρας δεν είναι καλή τότε οι νέοι μη έχοντας ευκαιρίες αναγκάζονται να μεταναστεύσουν. Επίσης τα επίπεδα βίας και εγκληματικότητας αυξάνονται καθώς οι πολίτες ψάχνουν τρόπο για να επιβιώσουν. Ετσι μειώνεται η εμπιστοσύνη μεταξύ των κατοίκων και αυτό έχει ως συνέπεια να αδυνατίζει ο θεσμός της κοινωνίας και της οικογένειας.

Belfast, 2002

3.1.5 Αποποιώντας τη δημόσια πολιτική από τις ευθύνες για την αστική διαίρεση

Η κακή πολιτική μπορεί να οδηγήσει στην αστική διαίρεση είτε για να συγκαλύψει άλλα κοινωνικά προβλήματα όπως η ανεργία ή για να ικανοποιήσει τις ανάγκες των πολιτών. Ωστόσο, συμπερασματικά μέσα από τα παραδείγματα των προηγούμενων αιώνων, κάθε αστικό τείχος που κτίζεται είναι το αποτέλεσμα μιας μακροπρόθεσμης και οριακής κατάστασης οδηγούμενης στη φυσική διαίρεση. Καμία ανέγερση τείχους δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως προκαθορισμένη ή αναπόφευκτη .

3.2 Εγκαταλείποντας την αστική συμφωνία

Όταν ξεκινούν οι διαμάχες η μειονότητα είναι αυτή που εγκαταλείπει πρώτη την αστική συμφωνία. Ωστόσο πολλές φορές παρατηρείται το «σύνδρομο διπλής μειονότητας», όταν δηλαδή και οι δυο ομάδες αυτοχαρακτηρίζονται ως τα θύματα. Για παράδειγμα στο Ισραήλ, τόσο οι Εβραίοι όσο και οι Παλαιστίνιοι θεωρούσαν τον εαυτό τους ως τη μειονότητα.

Ισχυρά κίνητρα για την επίτευξη της αστικής διαίρεσης προκύπτουν μόνο σε σχέση με συγκεκριμένους χωρικές και πολιτικές προθέσεις. Τα κίνητρα αυτά περιλαμβάνουν την μακροπρόθεσμη ένωση των εθνικών ομάδων, τη χωρική διαίρεση της πόλης και τα μεγάλα επεισόδια που έχουν ως αποτέλεσμα την κοινωνική και οικονομική αστάθεια. Αυτά σε συνάρτηση με το άγχος σε κοινωνικό επίπεδο και τους χειρισμούς των πολιτικών σε δημόσιο επίπεδο, συντείνουν για την κατάρριψη της αστικής συμφωνίας.

Ωστόσο τίθεται το ερώτημα: “Γιατί τα τείχη ενώ είναι ανεπιθύμητα, αποδείχτηκαν ανθεκτικά στο χρόνο;” Σε πολλές περιπτώσεις, η εκάστοτε πολιτική ηγεσία, προκειμένου να καλύψει τα λάθη της ή να αποσιωπήσει τα όσα συνέβησαν κατά τη διάρκεια της θητείας της, δηλώνει ότι τα τείχη αποδεικνύουν την αποτυχία της κοινωνίας, προσπαθώντας να πείσει ότι οποιαδήποτε κυβέρνηση και αν ήταν, δεν θα μπορούσε να το

προβλέψει ή να το αποτρέψει.

Στις περισσότερες περιπτώσεις πριν τις φασαρίες υπήρχε απροσδόκητη κάμψη στην οικονομία. Στα Ιεροσόλυμα και τη Βηρυτό, η τοπική ανησυχία εμφανίστηκε σε περιφερειακές διαμάχες ανατρέποντας την κοινωνική ισορροπία. Με αυτόν τον τρόπο, η εμφάνιση αδυναμιών στην εξουσία έδωσε στην ευκαιρία, για την εκμετάλλευση τους από εθνικιστές πολιτικούς.

Στο Μπελφαστ και στο Μοσταρ η πολιτική αστάθεια ξεκίνησε από την ανεργία λόγω του κλεισίματος της βιομηχανίας και την πτώση του ηθικού της εργατικής τάξης.

Σημαντικό παράγοντα αποτελεί και η ανάμειξη τρίτων στις διαμάχες καθώς μεγάλο ποσοστό βίας οφειλόταν στις δράσεις αυτών (για παράδειγμα, η δράση του Ισραήλ, της Συρίας και της PLO στο Λίβανο, της Βρετανίας στη Παλαιστίνη, στην Κύπρο και στη Βόρειο Ιρλανδία, και της Αμερικής στη Βοσνία).

Ωστόσο σε ορισμένες περιπτώσεις ενέργησαν και θετικά οι πιο πάνω χώρες όπως η Αμερική που πίεσε για να σταματήσουν οι επιθέσεις στον εμφύλιο στη Βοσνία και τα Ηνωμένα Έθνη που σταθεροποίησαν τη κατάσταση στην Πράσινη Γραμμή της Κύπρου.

3.3 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Τα αμυντικά τείχη αποτελούσαν λύση στη χρόνια ασθένεια της κοινωνίας και αποτροπή για νέους κύκλους βίας μεταξύ των εθνικών ομάδων. Μια σειρά γεγονότων οδήγησε υγιείς πόλεις στη φυσική διαίρεση και στη διχόνοια με αποτέλεσμα την ανασφάλεια, την ξενοφοβία, την κοινωνική, οικονομική και πολιτική εξαθλίωση.

Προκειμένου να επιτευχθεί ανασυγκρότηση και η πρόοδος, η εξουσία θεωρεί ότι πολλές φορές συμφέρει η ανέγερση τειχών προκειμένου να κατασταλούν προσωρινά οι φασαρίες, καθώς είναι πιο οικονομικό και προσφέρουν μεγαλύτερη ασφάλεια σε αντίθεση με τη χρήση της αστυνομίας. Ωστόσο τα τείχη γίνονται συμβολικό έπαθλο και για τις δυο πλευρές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΛΥΣΕΙΣ ΣΤΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ

Εισαγωγή

Οι δραστικές και ίσες λύσεις είναι δυσεύρετες και για το σχεδιασμό, μια διαιρεμένη πόλη είναι δύσκολη καθώς δεν υπάρχει πεπατημένη οδός. Η έλλειψη ικανοτήτων όπως διπλωματικές διαπραγματεύσεις, κάλυψη κοινωνικών αναγκών όπως προκύπτουν από την απουσία της σταθερής κυβέρνησης, αποδοχή παράλογων ανησυχιών για την ασφάλεια καθώς και η αντιμετώπιση της αδιαλλαξίας που θα εμφανιστεί, κάνουν το σχεδιασμό πιο δύσκολο. Ωστόσο όπως είχε πει ένας Τουρκοκύπριος σχεδιαστής, «Πρέπει να εργαζόμαστε για τον άνθρωπο και όχι για τον Τούρκο ή τον Έλληνα, γιατί έτσι θα αποτύχουμε. Πρέπει να σκεφτούμε πως μπορούμε να διορθώσουμε την κατάσταση για αυτόν, πως θα τη βελτιώσουμε» (Calame, Charlesworth, 2009).

Συνήθως όμως γεννιέται το δίλημμα ότι στο σχεδιασμό μπορεί από την μια η συμμετοχή να φανεί για κάποιον ως μεροληπτική, ενώ από την άλλη η μη συμμετοχή ως απραγία, προετοιμάζοντας το έδαφος για περεταίρω εντάσεις. Καμιά επιλογή δεν είναι η κατάλληλη, για αυτό ο σχεδιασμός πρέπει να γίνεται ισορροπημένα. Πολλές φορές οι πολιτικοί ενεργούν ανεξάρτητα, χωρίς όμως να έχουν τις κατάλληλες γνώσεις ή εργαλεία* για κάτι τέτοιο δημιουργώντας νέα προβλήματα στον αστικό χώρο και την κοινωνία. Για τις ανωμαλίες που προκύπτουν από το σεχταρισμό και τη δικαιοδική βία χρησιμοποιείται το λεξιλόγιο της φόρμας, του χώρου και της κίνησης.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα εξετασθούν τα βήματα και η πορεία που ακολουθείται για τη μετατροπή μιας συνεκτικής πόλης σε διαιρεμένη, θα μελετηθούν οι προβλεπόμενες αρνητικές συνέπειες, θα αναλυθούν οι στρατηγικές εμπλοκής και τέλος θα φωτογραφηθεί το προφίλ της διαιρεμένης πόλης.

* Ενώ οι ψηφιακές τεχνολογίες και τα κοινωνικά δίκτυα κάνουν μεγάλη διαφορά στη διαιώνιση των συγκρούσεων, μπορούν επίσης να βοηθούν τους ανθρώπους να αντιμετωπίσουν τις συγκρούσεις και να διατηρήσουν τις γραμμές επικοινωνίας. Η εκμετάλλευση αυτών των δικτύων, μπορεί να έχει ποιοτική διαφορά, στις αστικές συγκρούσεις. Η κινητικότητα τόσο στη συμπεριφορά όσο και στη φυσική δράση είναι το κλειδί για την αντιμετώπιση των συγκρούσεων.

4.1 Τα βήματα προς τη διαίρεση

Εξετάζοντας τις διαιρεμένες πόλεις κάθε κατηγορίας, διακρίνεται μια κοινή ακολουθία γεγονότων πριν την οριστική διαίρεση τα οποία θα αναλυθούν στη συνέχεια.

4.1.1 Εντείνοντας την διαφορετικότητα

Η εθνικότητα είναι ο κυρίαρχος παράγοντας για την πολιτική συνοχή και το πρωταρχικό κριτήριο για την οργάνωση της κοινωνίας. Πριν τον ακούσιο διαχωρισμό υπάρχει κοινωνική ανταλλαγή και επικρατεί η ιδέα ότι οι παροχές είναι περιορισμένες για τη μειονότητα. Αν ο πολιτικός ηγέτης δεν μπορεί να κρατήσει την ισορροπία ανάμεσα στις δυο κοινότητες τότε θα προκαλέσει τη διαμάχη τους.

Για παράδειγμα το Ηνωμένο Βασίλειο κατά τη περίοδο κυριαρχίας του ακολουθούσε τη τακτική του «Διαίρει και Βασίλευε»*, όπου προκειμένου να δημιουργήσει χάσμα ανάμεσα στις κοινότητες και να κυβερνά με ασφάλεια διατηρώντας την εξουσία του, φρόντιζε να σπέρνει τη διχόνοια στις αποικίες του. Η στρατηγική αυτή εφαρμόστηκε τόσο στο Μπέλφαστ, όσο και στη Λευκωσία.

4.1.2 Ομαδοποίηση

Αν προκύψουν πολλαπλά καταλυτικά γεγονότα και η πολιτική δεν έχει άμεσες λύσεις να δώσει για την καταστολή τους,

* Η στρατηγική του «διαίρει και βασίλευε» (“*divide et impera*”) επιτρέπει «την έμμεση αντιμετώπιση του αντιπάλου και έχει τρεις εκφάνσεις: μία επιθετική και δύο αμυντικές». Ο ρόλος της πρώτης είναι αυτός που χρήζει ιδιαίτερης προσέγγισης. Στόχος της «επιθετικής προσέγγισης» (“*bait and bleed*”) είναι καθαρά η αύξηση της σχετικής ισχύος του κράτους που την επιχειρεί. Πιο συγκεκριμένα, αυτό που σκοπεύει το κράτος είναι η αποδυνάμωση των αντιπάλων του μέσω της υποδαύλισης των αντιθέσεων μεταξύ τους, προκαλώντας έτσι εχθρότητα και αντιπαλότητα ακόμα και παρατεταμένο πόλεμο. Η επιθετική στρατηγική του «διαίρει και βασίλευε» παρουσιάζει τις περισσότερες φορές χαμηλό κόστος και υψηλή αβεβαιότητα. Στην περίπτωση επιτυχίας το κράτος που την πραγματοποιεί παραμένει φαινομενικά αμέτοχο, χωρίς να επιβαρύνει τις στρατιωτικές του δυνάμεις, αυξάνοντας ταυτόχρονα την σχετική του ισχύ.

Belfast, 2006

30
Years Of
Indiscriminate
Slaughter By
So-Called Non-Sectarian
Irish Freedom Fighters

RSTEP INN
BOMBED SEPT 29th 1971
10 INNOCENTS KILLED

BALMORAL
BOMBED DEC 11th 1971
2 ADULTS AND 2 BABIES KILLED

MOUNTAIN VIEW TAVERN
BOMBED APR 5th 1975
5 INNOCENTS KILLED

MILITARY TARGETS!
ECONOMIC TARGETS!
LEGITIMATE TARGETS!

WHERE ARE OUR INQUIRIES?
WHERE IS OUR TRUTH?
WHERE IS OUR JUSTICE?

BAYARDO BAR
BOMBED AUG 13th 1973
5 INNOCENTS KILLED

FRIZZELLS FISHSHOP
BOMBED OCT 2nd 1993
9 INNOCENTS KILLED

τότε τα μέλη της «αδύναμης» κοινότητας θα νοιώσουν απειλή και θα ενταχθούν σε ομογενοποιημένες ομάδες. Σε πολλές περιπτώσεις υπήρξε το σύνδρομο της διπλής μειονότητας όπου και οι δυο ομάδες θεωρούσαν τους εαυτούς τους θύματα της κατάστασης, όπως είχε γίνει στη Κύπρο και στο Μπέλφαστ.

Στην πόλη της Ιρλανδίας, και οι δυο ομάδες ένοιωθαν ότι ήταν η μειονότητα στη κατάσταση, και προκειμένου να προστατευθούν αύξαναν τα μέτρα προστασίας με αποτέλεσμα να γίνονται αυτόνομες. Έτσι οι θύλακες μετά τις φασαρίες εφόσον πλέον ήταν ανεξάρτητοι είχαν τις δικές τους δημοτικές υπηρεσίες, δρόμους, σχολεία, θέσεις εργασίας, ιατρικές υπηρεσίες κτλ.

4.1.3 Χρίζοντας την πόλη ως «έπαθλο»

Η διαιρεμένη πόλη είναι το αποτέλεσμα διαμαχών. Λειτουργεί ως έμβλημα που πολεμούν για αυτή οι κάτοικοι χωρίς να το θέλουν ή να το επιδιώκουν, αρχικά για να κερδίσουν την κυριαρχία. Στη Βηρυτό όπως συμπληρώνει ένας κάτοικος, «Ο πόλεμος ήταν για τους άλλους και εξυπηρετούσε οικονομικά και εθνικά συμφέροντα. Πολεμούσαμε για αυτά» (McGlone). Την κατάσταση επιβεβαιώνει και ένας πολίτης από το Μπέλφαστ με αντίστοιχη δήλωση «Ο πόλεμος γινόταν για άλλους λόγους: για την πολιτική αστάθεια, για την αδύναμη ηγεσία, για το κακό σχεδιασμό, για το σεχταρισμό. Δεν είχε κανένα οικονομικό, θρησκευτικό νόημα, και είχε ελάχιστα πολιτικό μετατρέποντας την όλη κατάσταση σε βεντέτα που συνεχιζόταν από γενιά σε γενιά. Τώρα εξυπηρετεί τις επιχειρήσεις βαρονίας ναρκωτικών κάτω από το μανδύα της διαίρεσης συνεχίζοντας όμως την προπαγάνδα» (Richard S.). (Calame, Charlesworth, 2009)

4.1.4 Χαράζοντας τα όρια

Όταν οι εθνικές κοινότητες γίνονται ομογενοποιημένοι θύλακες και το αστικό τοπίο μετατρέπεται σε πολιτική αρένα, τότε το επόμενο βήμα είναι η χάραξη των γραμμών. Πολλές φορές χρησιμοποιούνται φυσικά όρια όπως δρόμοι, ποτάμια, λόφοι, ιστορικά τετράγωνα. Γι' αυτό το λόγο η φυσική τοπογραφία και

το τοπίο έχει εξέχουσα σημασία στην διαίρεση και την σχεδίαση των ορίων.

Για παράδειγμα τα Ιεροσόλυμα, αποτελούν σύμβολο κυριαρχίας και πνευματικότητας για τους κατακτητές ενώ παράλληλα, έχουν οικονομική και γεωγραφική βαρύτητα λόγω της τοπογραφίας. Το Ορος του Ναού, βρίσκεται στη πιο ψηλή και συμβολική περιοχή της πόλης, ενώ η Κοιλάδα των Κέδρων κάνει ένα φυσικό όριο ανάμεσα στα τείχη της παλιάς πόλης και του Παλαιστινιακού τμήματος στα ανατολικά.

Στη Λευκωσία, ο Πεδιαίος ποταμός, αποτελούσε φυσικό όριο και για τους δυο τομείς, ενώ αργότερα όταν τον μπάζωσαν έγινε ο κυρίαρχος εμπορικός άξονας, επιτρέποντας τις συναλλαγές και τη καθημερινή επαφή ανάμεσα στις δυο εθνικές ομάδες. Κατά τη δεκαετία του '50 με την de Facto πολιτική έγινε και πάλι το σημείο διαίρεσης της πόλης, πράγμα το οποίο ήταν αναμενόμενο καθώς η περιοχή δεν είχε ποτέ αμιγή εθνική ταυτότητα.

Όλα τα παραδείγματα οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι εμπορικοί δρόμοι και οι δημόσιοι χώροι που προηγουμένως ήταν κοινή περιοχή συμβίωσης μετατρέπονται σε τείχη και όρια με αποτέλεσμα όχι μόνο να διαιρεθεί η πόλη, αλλά να επαναπροσδιορισθεί ο τρόπος ζωής και η καθημερινότητα των πολιτών, δίνοντας το μήνυμα ότι όντως δεν μπορούν να ζήσουν μαζί και είναι πιο ασφαλές να μη συνυπάρχουν.

4.1.5 Δίνοντας μορφή στις γραμμές

Όταν οι γραμμές γίνονται και επίσημα ορατά όρια, όταν τα όρια από διαπερατά μετατρέπονται σε αδιαπέραστα σε μια γειτονιά, τότε προσβάλλεται η κοινωνική συνοχή. Οι θύλακες απομονώνονται, ενώ οι συνέπειες που ακολουθούν γίνονται δυσάρεστες για τους κατοίκους, στις περιοχές κατοικίας, εργασίας και σε όσους ζουν καθημερινά από κοντά τα διαχωριστικά όρια.

Ο κύριος λόγος που οδηγεί στη διαίρεση είναι η απώλεια ασφάλειας, και η αποτυχία του συστήματος, όπως έγινε στη Βηρυτό και το Μόσταν, ή υπαρξη ανισότητας εις βάρος της μειονότητας με αντίστοιχα παραδείγματα το Μπέλφαστ και τα Ιεροσόλυμα. Τα τείχη που υψώνονται αρχικά είναι προσωρινά

προκειμένου να σταματήσουν τις εχθροπραξίες και να βρεθεί λύση από τις διπλωματικές διαπραγματεύσεις. Ομως, πολλά όρια που αναγέρθηκαν ενώ θα ήταν προσωρινά, έγιναν μόνιμα, μετρώντας δεκαετίες ύπαρξης.

Τα τείχη και τα σημεία ελέγχου ενώ φαινομενικά λύνουν το πρόβλημα, στην πραγματικότητα το δυσχεραίνουν. Στην ουσία ισχύει το “η ασφάλεια του ενός είναι κίνδυνος για τον άλλον”. Για παράδειγμα τα διαχωριστικά τείχη στα Ιεροσόλυμα, ενώ αυξάνουν τα εδάφη για τους Ισραηλίτες, μειώνουν την εδαφική επικράτεια των Παλαιστινίων.

Επίσης ο τρόπος που αξιοποιούνται τα τείχη δείχνει και τις προθέσεις του κάθε λαού. Ενώ οι Ισραηλινοί ζωγραφίζουν γκράφιτι σε αυτά δείχνοντας ότι κεί τελειώνει η πόλη, οι Παλαιστίνιοι έχουν αφίσες για την διεκδίκηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων. Με την πάροδο του χρόνου όμως, αυτή η συμβολική ένταση του τείχους μειώνεται και χρησιμοποιείται ως συμβατικός τοίχος αφού, δίπλα από πολιτικά μηνύματα υπάρχουν διαφημίσεις.

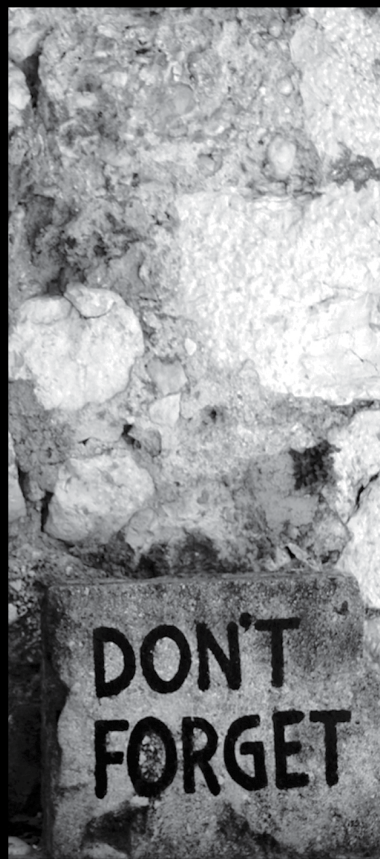
4.1.6 Περνώντας από το προσωρινό στη μόνιμο

Όταν χαραχτούν στο χάρτη τα όρια, τότε η πολιτική εξουσία δίνει την εντολή για την πραγματοποίησή τους. Όταν η κυβέρνηση έχει καταρρεύσει ή δεν μπορεί να ανταπεξέλθει τη δεδομένη στιγμή, τότε εμπλέκονται εξωτερικές δυνάμεις όπως έγινε στη Βοσνία και στο Λίβανο εξυπηρετώντας πολλές φορές τα δικά της συμφέροντα.

Με την εφαρμογή της διαίρεσης, τα δυο τμήματα της πόλης λειτουργούν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο, δημιουργώντας διπλές υπηρεσίες, υποδομές, εμπορικές δραστηριότητες. Με αυτό τον τρόπο οι δυο πλευρές αναπτύσσουν μεγαλύτερο ανταγωνισμό μεταξύ τους για το ποια θα έχει τον έλεγχο των σχολείων, των δρόμων, των υπηρεσιών, των αεροδρομίων, των νοσοκομείων.

Όταν σταθεροποιηθεί η κατάσταση και δεν υπάρχουν μεγάλα κρούσματα βίας, τότε επανασχεδιάζεται η κυκλοφορία στη πόλη, δημιουργώντας πολλά αδιέξοδα που καταλήγουν στο διαχωριστικό τείχος και σημεία ελέγχου που περιορίζουν στο ελάχιστο την είσοδο και έξοδο στους θύλακες τόσο για τους

Mostar, 2010

ανθρώπους όσο και για τα αγαθά. Πολλές φορές τα τείχη γίνονται αστικοί καμβάδες για γκράφιτι, κάνοντας πιο έντονη την ύπαρξη τους για τους περιπατητές ξεκαθαρίζοντας τους το που ανήκουν και μέχρι που μπορούν να προχωρήσουν.

4.1.7 Η ενοποίηση δεν σημαίνει ενσωμάτωση

Ακόμη και όταν αφαιρεθούν τα όρια, για την κοινωνία θα εξακολουθούν να υπάρχουν έστω και νοητά, μέχρι οι πληγές να επουλωθούν, με την πάροδο του χρόνου. Προκειμένου να ξεπεραστούν τα ψυχολογικά τραύματα, αυτές οι περιοχές θα πρέπει να δοθούν για το κοινό καλό και συμφέρον (π.χ εργοστάσια), αλλιώς, όταν θα ξεσπάσει εκ νέου ένα επεισόδιο βίας, η πρώην οριοθετημένη περιοχή, θα γίνει και πάλι η αρένα των εχθροπραξιών. Έτσι η αφαίρεση των ορίων μπορεί χωρικά να επανενώνει τη πόλη, αλλά κοινωνικά δεν το επιτυγχάνει.

Τα Ιεροσόλυμα ενώ μετά από τον πόλεμο των Εξι Ημερών, «Six Day War» τα δυο τμήματα της πόλης επανενώθηκαν, ωστόσο οι Εβραίοι και οι Αραβες απέφευγαν να πηγαίνουν στους άλλους τομείς. Τα τείχη «διατηρήθηκαν στα μυαλά των κατοίκων», και σήμερα ενώ η πόλη φαινομενικά ενώθηκε, εντούτοις το Ισραήλ έκτισε φράκτες αμυντικούς μέσα στην πόλη που λειτουργούν ως αμυντικά τείχη. Με αυτό τον τρόπο τα χωρικά όρια, τείνουν να γίνουν και κοινωνικά (Silver, 2003).

Το Βερολίνο ενώ αποτελεί ένα από τα πιο επιτυχημένα παραδείγματα ενοποίησης, εντούτοις η επανένωση βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη. Τα τμήματα των ανατολικών περιοχών δεν καταφέρνουν να ακολουθήσουν τον ρυθμό ανάπτυξης των δυτικών, ενώ η ανεργία καλπάζει και οι οικονομικές και κοινωνικές διαφορές παραμένουν*.

* Η έρευνα που διεξήχθη το 2010 με αφορμή τη συμπλήρωση 20 χρόνων από την επανένωση, κατέδειξε ότι το κατά κεφαλήν εισόδημα των κατοίκων της πρώην ανατολικής Γερμανίας έφθανε μόλις το 71% από το αντίστοιχο της Δυτικής, ενώ ο ρυθμός ανάπτυξης των ανατολικών περιοχών ήταν περίπου ο μισός αυτού των δυτικών. Οι δε μισθοί των πρώην Ανατολικογερμανών έφθαναν μόνο στο 83% των Δυτικογερμανών, ενώ η ανεργία παραμένει ακόμη και σήμερα σχεδόν διπλάσια από ό,τι στη Δύση. Επιπλέον, το 2008, το εισόδημα ενός ανατολικογερμανικού νοικοκυριού έφθανε μόλις στο 53% αυτού στην δυτική Γερμανία.

Η διαιρεμένη πόλη, θα παραμείνει διαιρεμένη όσο υπάρχει η φοβία ότι θα ξανά υπάρξουν εχθροπραξίες ανάμεσα στις κοινότητες. Αν πιστεύεται αυτό από τους πολίτες, τότε έστω και αν αφαιρεθούν τα φράγματα, θα μπορούν ανα πάσα στιγμή να ανεγερθούν.

4.2 Προβλεπόμενες αρνητικές επιπτώσεις από την ενοποίηση

Για τη νέα γενιά που δεν έχει ζήσει τις φασαρίες και τη διαίρεση, τους κληροδοείται από την οικογένεια, από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και από τα σχολεία το μίσος. Γνωρίζουν την ιδεολογία των άλλων, την κακή προδιάθεση ενάντια σε αυτούς, το τι έχουν διαπράξει, το τι μπορούν μελλοντικά να κάνουν, αλλά δεν γνωρίζουν στην ουσία το ποιοι είναι οι άλλοι, τι αγαπούν, τι ελπίζουν, τι εκτιμούν. Προδιαθέτοντας τους, χωρίς να τους γνωρίσουν ποτέ, χωρίς να έρθουν σε επαφή, είναι δύσκολο να συνυπάρξουν μελλοντικά.

Στον τομέα της εκπαίδευσης ακόμη και μετά από την επίλυση, όταν οι καθηγητές ή το εκπαιδευτικό σύστημα διαχωρίζει τους μαθητές ή όταν οι γονείς τα στέλνουν σε διαφορετικά σχολεία, τότε προωθούν τη διχοτόμηση και την καχυποψία μεταξύ των εθνικών ομάδων.

Στην πολιτική, όταν υπάρχουν ηγέτες, οι οποίοι παρόλο που επιτεύχθηκε η ενοποίηση της πόλης, διαμηνύουν ότι θα υπερασπιστούν τα συμφέροντα της εθνικής τους ομάδας προκειμένου να κερδίσουν την εμπιστοσύνη και την ψήφο των πολιτών, προωθούν και πάλι την διχοτόμηση.

Άλλο πρόβλημα είναι όταν μετά την ενοποίηση της πόλης πρέπει να αντιμετωπιστούν τα δυο διαφορετικά συστήματα που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια της διαίρεσης, κάνοντας τα ένα (π.χ κυβέρνηση, νοσοκομεία, υπηρεσίες). Αυτό όμως έχει ως άμεση συνέπεια τη μείωση της παραγωγικότητας και των θέσεων εργασίας.

Ακόμη θα πρέπει να αντιμετωπισθούν οι κοινωνικές ασθένειες όπως η ανασφάλεια, η καχυποψία, ο φόβος, η αντιπάθεια καθώς και τα επακόλουθα κοινωνικά φαινόμενα της φτώχειας, της ανεργίας και της υγείας.

της ανεργίας και της υγείας.

Επίσης πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο πως αντιλαμβάνονται πλέον οι πολίτες την πόλη τους, καθώς από μια κλειστοφοβική ατμόσφαιρα που χαρακτηριζόταν από άγχος, στρες, αγανάκτηση, πρέπει να μετατραπεί σε μια υγιή πόλη. Πρέπει να ενθαρρυνθούν οι πολίτες να ξαναχρησιμοποιήσουν την περιοχή όπου υπήρχαν τα τείχη, χωρίς το φόβο για κίνδυνο. Ενώ οι αρχές πρέπει να δώσουν νέες χρήσεις και να αναβαθμίσουν την αξία των οικοπέδων της περιοχής προκειμένου να μην στρέφονται όλοι έξω από το κέντρο που είναι πιο ασφαλισμένα.

Τέλος, πρέπει η εξουσία της πόλης να μην παραβλέπει τα οποιαδήποτε συμπτώματα που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε νέα κρούσματα βίας ανα πάσα στιγμή, κρατώντας τις ισορροπίες μεταξύ των δυο κοινοτήτων.

Το θετικό είναι ότι η πορεία για τη διαίρεση μιας πόλης είναι προβλέψιμη και τα παραδείγματα πολλά: Μόσταρ, Μπέλφαστ, Ιεροσόλυμα, Λευκωσία, Βηρυτός, Βερολίνο. Αυτά πρέπει να γίνουν τα παραδείγματα προς αποφυγή για άλλες πόλεις του κόσμου που ήδη έχουν τα συμπτώματα. Το Lagos με τις εντάσεις μεταξύ των Μουσουλμάνων Hausas και των Χριστιανών Yorubas, το Las Vegas με τις υψηλής προστασίας κοινότητες του που είναι οργανωμένες σε γκέτο, το Kirkuk με τους αυτόνομους Κούρδους και τους Αραβες Iraqis, τη Mitrovica με τους Γάλλους να προσπαθούν να επιτύχουν την ειρήνη μεταξύ Αλβανών και Σέρβων, και τη Βαγδάτη όπου τα τσιμεντένια φράγματα τοποθετήθηκαν από τους Αμερικανούς μεταξύ τις γειτονίες των Sunni και Shiite για να περιορίσουν τις εντάσεις. “Η λίστα είναι μακριά και αυξάνεται, ενώ η λογική της διαίρεσης είναι μια”.

4.3 Εμπλέκοντας την πολιτική στον σχεδιασμό

Η διαίρεση μιας πόλης είναι αποτέλεσμα πολιτικών μαχών. Ετσι οποιοδήποτε σχέδιο προταθεί δεν μπορεί να είναι ανεξάρτητο από την πολιτική. Γι' αυτό δημιουργούνται τα ερωτήματα: “Κατά πόσο χωρική παρέμβαση στις διαιρεμένες πόλεις μπορεί να θεωρηθεί ως μη πολιτική προσέγγιση, εφόσον φαίνεται ότι η ουδετερότητα είναι ανεπίτευκτη για τους επαγγελματίες που ελπίζουν στη

δημιουργία ενός περιβάλλοντος που δεν πολώνεται από σεχταρικές συγκρούσεις;” και “πώς μέσα από το σχεδιασμό εξασφαλίζεται η δίκαιη κατανομή των οφελών και για τις δυο κοινότητες;”

Στην πραγματικότητα, η παραγκώνιση της πολιτικής μπορεί να επιφέρει άλλα αποτελέσματα από τον αρχικό σχεδιασμό, καθώς αυτή ήταν το αίτιο της διαμάχης και αυτή ορίζει την συνέχεια. Ετσι όπως έγινε στο Μπέλφαστ, στα Ιεροσόλυμα και στη Βηρυτό ο σχεδιασμός δεν μπορεί να αποσπαστεί από τις προσταγές της πολιτικής.

Η όλη κατάσταση αποθαρρύνει τον ορθό σχεδιασμό, με αποτέλεσμα να προτείνονται βεβιασμένες λύσεις προς αποφυγή ακόμη και όταν ο χώρος ή η κοινωνία το επιτάσσουν. Πολλές φορές οι σχεδιαστές απορρίπτουν τους επαγγελματικούς πόρους, τη θεσμική στήριξη, την κυβερνητική χορηγία, τις εντολές που θεωρούνται δεδομένα σε μια συνήθη πρακτική, με αποτέλεσμα να οι αρχές να τους υποχρεώνουν να απεμπλακούν.

Σε πολλές πόλεις δεν υπάρχει ουδέτερη περιοχή και όποια θέση και αν επιλέξουν οι σχεδιαστές πάντα θα έχουν αντιπάλους. Στη Βόρεια Ιρλανδία, για παράδειγμα, οι σχεδιαστές προτίμησαν να μην ασχοληθούν με όλες τις περιοχές, αλλά να επικεντρωθούν στις πιο επείγουσες ούτως ώστε να μη γίνουν βεβιασμένα και επιπόλαια βήματα. Ωστόσο η αστυνομία και οι πολιτικοί τους έθεσαν περιορισμούς ως προς τις προτεινόμενες χωρικές επεμβάσεις, κάτι το οποίο ισχύει σε όλα τα παραδείγματα διαιρεμένων πόλεων.

Στη Λευκωσία κάποιοι σχεδιαστές αναζήτησαν λύση έξω από την σφαίρα της πολιτικής, καθώς στο σύνολο τους ανέμεναν την επίλυση της κατάστασης. Ετσι, ενώ οι ηθικές και προσωπικές επιδιώξεις είναι συχνές, μένουν απραγματοποίητες όσο το ρίσκο είναι μεγάλο.

Σε κάποιες περιπτώσεις όμως, όταν οι σχεδιαστές καλούνται απο τους πολιτικούς για να αντιμετωπίσουν τυχόν προβλήματα, αυτά τείνουν να είναι δευτερεύουσας σημασίας σε σχέση με τις ακανθώδεις επιπτώσεις του αστικού φυλετικού διαχωρισμού. Ετσι, έστω και αν τους ζητήσουν να εφαρμόσουν τις γνώσεις και τις ικανότητες τους, που αυτό σπάνια γίνεται, έχει ως αποτέλεσμα οι πολιτικοί που δεν έχουν αίσθηση του αντίκτυπου

απο τον τρόπο άσκησης της εξουσίας τους, να αντιμετωπίζουν τη διαίρεση με πιο ψυχρό και συστηματικό τρόπο.

4.4 Στρατηγικές εμπλοκής

Η αντιμετώπιση της διαιρεμένης πόλης μπορεί να γίνει από διαφορετικούς φορείς με ποικίλους τρόπους. Μπορεί να εμπλακεί η κυβέρνηση, ο απλός πολίτης, η ιδιωτική εταιρεία ή ένας παγκόσμιος οργανισμός. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να αντιμετωπισθούν άλλες ανάγκες και απαιτήσεις γι' αυτό και λαμβάνονται διαφορετικές πρωτοβουλίες.

4.4.1 Εμπλοκή μέσω κυβερνητικής πρωτοβουλίας

Πολλοί σχεδιαστές στηρίζονται στην κυβέρνηση και την πολιτική της καθώς αυτή τους προσφέρει μισθό. Ετσι υποτάσσονται σε αυτή προωθώντας μονομερές σχεδιασμό. Για παράδειγμα, στα Ιεροσόλυμα, ο σχεδιασμός που επιτάσσει η πολιτικές αρχές, διαχειρίζεται το χώρο ως στρατιωτικό περιουσιακό στοιχείο και όχι σαν περιοχή που κατοικούν άνθρωποι.

Το Ισραηλινό κράτος αναδημιούργησε την Ιερουσαλήμ μετατοπίζοντας τα σύνορα της πόλης, σταδιακά, με την πάροδο του χρόνου. Αυτό έγινε μέσα από την διεθνή διπλωματία και τις στρατιωτικές μεθοδεύσεις. Ακόμη έγινε χρήση σχεδιαστικών εργαλείων όπως τον σχεδιασμό αυτοκινητόδρομων, προαστιακών σιδηροδρόμων, τη συμβατική αστική ανάπτυξη των πολιτικών ζωνών, δημιουργώντας έτσι, ένα δομημένο περιβάλλον που ταυτόχρονα ενοποιεί αλλά και διαιρεί το χώρο. Οι Παλαιστίνιοι και οι διεθνείς φορείς αντιστέκονται στις Ισραηλινές πρακτικές κάνοντας τη συνεχιζόμενη διαμάχη για τα όρια της Ιερουσαλήμ, άκρας συμβολική (Silver, 2003).

0 1 km

JERUSALEM

- Δυτική Ιερουσαλήμ, Ισραήλ, 1948-67, κυρίως Εβραίοι
- Ανατολική Ιερουσαλήμ, Ιορδανία, 1948-67, κυρίως Μουσουλμάνοι
- Περιοχή Κατοικίας
- Αποστρατιωτικοποιημένη Ζώνη
- Πράσινη Γραμμή
- Ουδέτερη Ζώνη

- 1** Ιστορικό Κέντρο
- 2** Mandelbaum Gate
- 3** Government House
- 4** Knesset
- 5** Jaffa Road
- 6** Ορος των Ελαιών
- 7** Mamilla
- 8** Silwan

4.4.2 Εμπλοκή μέσω συνεργασίας πολιτών

Στη Λευκωσία, όπου υπάρχει μια πιο ισορροπημένη πολιτική αντιπροσωπία στις δημοτικές αρχές έγινε κοινός καινοτόμος σχεδιασμός του πολεοδομικού σχεδίου της πόλης από διεπιστημονική ομάδα αποτελούμενη από αρχιτέκτονες, πολεοδόμους, οικονομολόγους, κοινωνιολόγους και πολιτικούς από τις δυο κοινότητες.

Το θετικό σε αυτή τη προσέγγιση είναι ότι ενεπλάκησαν ντόπιοι επαγγελματίες που είχαν κοινό στόχο. Σκοπός τους ήταν να επαναφέρουν το χαρακτήρα της γειτονιάς στην παλιά πόλη που είναι διαιρεμένη και όχι τόσο να ασχοληθούν με κτίρια ορόσημα. Τέλος, η ανάπλαση και αποκατάσταση των συμβολικών σημείων στη καρδιά του κέντρου έγινε από κοινού σε περίοδο υψηλής πολιτικής έντασης μεταξύ των δυο κοινοτήτων.

Παρόλο που τα δεδομένα στην Κύπρο δεν άλλαξαν μπορούμε να πούμε ότι ξεχάστηκαν για λίγο εν αντιθέσει με το Μπέλφαστ όπου οι δημοτικές αρχές λειτουργούν πιο αυτόνομα και αυστηρά, απορρίπτοντας ισορροπημένα σχέδια αφού δεν εξυπηρετούν τα πολιτικά συμφέροντα.

4.4.3 Εμπλοκή μέσω ιδιωτικής πρωτοβουλίας

“Τι γίνεται όμως όταν η κυβέρνηση δεν μπορεί να εφαρμόσει μια λύση επέμβασης; Όταν οι δημοτικές αρχές είναι αδύναμες ή ανοργάνωτες και οι σχεδιαστές πρέπει να διατελέσουν αυτό το ρόλο;” Τότε υπάρχει η επιλογή της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, η οποία θεωρείται ουδέτερη και άμεμπτη ακολουθώντας τις απαιτήσεις της αγοράς και όχι της πολιτικής.

Για παράδειγμα στη Βηρυτό, μια ιδιωτική εταιρία ανέλαβε την ανάπλαση της πόλης. Αποτελείτο από τους καλύτερους ντόπιους και ξένους στο τομέα τους που έδρασαν με αντικειμενικότητα, άφθονα κεφάλαια και καινοτόμο επιχειρηματικό μοντέλο σε αντίθεση με τις δημοτικές αρχές που ήταν ανοργάνωτες. Έτσι το 1994, η εταιρεία Solidere έβαλε σε εφαρμογή το σχέδιο της «Development and Reconstruction of Beirut Central District» χαράζοντας μια κόκκινη γραμμή γύρω από τη

0 1 km

BEIRUT

Δυτική Βηρυτός, κυρίως Μουσουλμάνοι Λιβάνου, PLO & pan-Arab

Ανατολική Βηρυτός, κυρίως Χριστιανοί Λιβάνου & Nationalist

Πράσινη Γραμμή

①

Martyr's Square

②

Ιππόδρομος

③

Σημείο διέλευσης εν καιρώ πολέμου

④

Damascus Road

⑤

American University

⑥

St. Joseph's University

⑦

Προσφυγικός οικισμός Shatila

περικυκλώνοντας την εμπορική περιοχή και την περιοχή υψηλής αξίας.

Αρχικά έγινε απαλλοτρίωση των ιδιοκτησιών στη περιοχή, σε συνεργασία ιδιοκτητών και επενδυτών, κάτι το οποίο ήταν πρωτόγνωρο. Επειτα, δόθηκαν αποζημιώσεις στους εμπλεκόμενους σε αμερικάνικα δολάρια. Η Solidere έχοντας ως χαρακτηριστικό το συνδυασμό της παράδοσης με την καινοτομία, είχε ως στόχο να μετατρέψει την πόλη της Βηρυτού σε επιχειρηματικό και κοσμικό κέντρο της Μέσης Ανατολής, διατηρώντας παράλληλα την ταυτότητα της πόλης. Για να γίνει αυτό εξασφαλίστηκαν διεθνείς επενδυτές και δημιουργήθηκε χρονοδιάγραμμα. Παράλληλα, προκειμένου όλο το έργο να είναι όσο πιο ουδέτερο γίνεται, πραγματοποιήθηκαν διεθνείς αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί και περιορίστηκε η πολιτική ανάμειξη ανεβάζοντας το επίπεδο του εγχειρήματος, ενώ ταυτόχρονα μειώθηκαν οι αντιδράσεις και οι ανησυχίες των πολιτών.

Το κέντρο της πόλης, είχε τη μερίδα του λέοντος καθώς όλη η προσοχή ήταν στραμμένη πάνω του, ενώ η υπόλοιπη Βηρυτός παρέμενε στάσιμη, αφού είχε προταθεί ένας ουτοπικός επανασχεδιασμός των θυλάκων σύμφωνα με τις διεθνείς απαιτήσεις και όχι με τις τοπικές. Μια κριτική που ασκήθηκε κατά τη δεκαετία του '90, τόνιζε ότι ενώ η Πράσινη Γραμμή* χώριζε την πόλη εθνικά, η Κόκκινη Γραμμή, τη διαχώριζε οικονομικά. Οι αρχές ωστόσο του 21ου αιώνα βρήκαν την πόλη να ακολουθεί σχεδιασμό υψηλών προδιαγραφών καθώς τόσο τα κτίρια όσο και οι δημόσιοι χώροι ήταν υψηλού επιπέδου. Εκ νέου ακολούθησαν νέες κριτικές που αναφέρονταν στην δημιουργία μιας πολυεθνικής κοινωνικής αρένας όπου φυσικά και συμβολικά επανενώνει τα τμήματα της πόλης που προηγουμένως χρησιμοποιούνταν για τις δικοινοτικές φασαρίες. Ακόμη προειδοποιούν για την ταξική διαίρεση και θέτουν το ερώτημα, σε ποιους αναφέρεται τελικά η πόλη καθώς δεν ευνοείται η κατοίκηση της από τα χαμηλά στρώματα.

* Η Πράσινη Γραμμή ήταν μια διαχωριστική γραμμή σε Βηρυτό κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου του Λιβάνου 1975-1990. Χώρισε τη μουσουλμανική κοινότητα στη Δυτική Βηρυτό από τη χριστιανική στην Ανατολική Βηρυτό. Η ονομασία παραπέμπει στη βλάστηση που αναπτύχθηκε, επειδή ο χώρος ήταν ακατοίκτης. Πολλά από τα κτίρια κατά μήκος της Πράσινης Γραμμής υπέστησαν σοβαρές ζημιές ή καταστράφηκαν κατά τη διάρκεια του πολέμου.

0 500m

MOSTAR

■ Ανατολικό Μόσταρ, κυρίως Βόσνιοι & Μουσουλμάνοι

■ Δυτικό Μόσταρ, κυρίως Κροάτες & Καθολικοί

— Διαχωριστική γραμμή 1992-1995

① Παλιά Γέφυρα

② Λεωφόρος

③ Spanish Square

④ Ποταμός Neretva

⑤ Κεντρικό Λύκειο

⑥ Santic Street

⑦ Karazdog-beg Mosque

⑧ Hum Hill

Ωστόσο η απάντηση έρχεται από τους υπευθύνους οι οποίοι τονίζουν ότι χρειάζεται χρόνος, μεθοδικότητα και υπομονή καθώς υπάρχουν οφέλη και ευκαιρίες, για όλους. Μέσα στα σχέδια ανάπτυξης της πόλης συμπεριλήφθηκε και η ένταξη του αρχαιολογικού χώρου της Φοινικικής Περιόδου ενώ κυριάρχησε ευρύτερα το αίσθημα της νοσταλγίας.

Συμπερασματικά, είναι αναπόφευκτο με τέτοια ανορθόδοξη μέθοδο ανάπτυξης, όπου απουσιάζει η πολιτική και κοινωνική συναίνεση, να είναι όλες οι πλευρές ικανοποιημένες, με αποτέλεσμα να δίστανται οι απόψεις.

4.4.4 Εμπλοκή μέσω Ιδιωτικής Επένδυσης σε Πολιτιστική Κληρονομιά

Η λύση δεν προέρχεται πάντα από το πολιτικό προσκήνιο, την αγορά ή τους δημόσιους οργανισμούς. Για παράδειγμα στο Μόσταρ, βασίστηκαν αποκλειστικά και μόνο σε ξένους για την μεταπολεμική αποκατάσταση της πόλης, καθώς οι δημοτικές αρχές και από τις δυο πλευρές της πόλης αρνούταν να συνεργαστούν και η πολιτική συναίνεση ήταν «όνειρο θερινής νυκτός».

Μετά τις φασαρίες και τη διαίρεση της πόλης το 1993, το Μόσταρ λειτουργούσε με δυο ξεχωριστές και αυτόνομες κοινότητες. Έτσι μια δεκαετία μετά, όταν αποφασίστηκε να προβούν σε αποκατάσταση της περιοχής, το Ανατολικό Μόσταρ, δεν κατέβαλε τους ανθρώπινους και υλικούς πόρους όπως είχε συμφωνηθεί με αποτέλεσμα να ακυρωθεί η όλη διαδικασία και να στραφούν σε αναζήτηση λύσης από τρίτους. Οι ξένοι επενδυτές προτού ξεκινήσουν είχαν ξεκαθαρίσει ότι θα ακολουθούσαν βήματα τα οποία θα έφερναν την ισορροπία, εφόσον όμως όλα γίνονταν με κοινή πρωτοβουλία και από τις δυο πλευρές. Το επιχείρημα υποστήριξαν επίσης κυβερνητικοί και μη κυβερνητικοί οργανισμοί όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, η UNESCO, War Child, Aga Khan Trust for Culture, World Monuments Fund, Παγκόσμια Τράπεζα κ.α.

Αρχικά έγινε αποκατάσταση στο ιστορικό κέντρο και σε σημαντικά κτίρια και άλλα δευτερευούσης σημασίας, όπως σχολεία, βιβλιοθήκες, τράπεζες, κτίρια γραφείων ενώ οι ξένοι επενδυτές

επικεντρώθηκαν σε ποιο συμβολικά κτίσματα με αποκορύφωμα την ανοικοδόμηση της κατεστραμμένης Γέφυρας του Μόσταρ το 2004 από την UNESCO και την Παγκόσμια Τράπεζα. Ενώ η Μουσουλμανική κοινότητα στο Ανατολικό τμήμα δέχτηκε τις εργασίες με ενθουσιασμό, εντούτοις, το γεγονός ότι κάποια σημαντικά έργα δεν πραγματοποιήθηκαν όπως υποσχέθηκαν οι ξένοι φορείς, έκανε την ανικανοποίηση ορατή σε τοπικό επίπεδο.

Για τους επενδυτές, ο σκοπός ήταν διττός. Ήθελαν να αποκαταστήσουν τις ζημιές και να επισκευάσουν τα κτίρια που ήταν τοπόσημα πριν τα επεισόδια βίας. Για τους κάτοικους όμως, όπως αναφέρουν χαρακτηριστικά, όλη αυτή η διαδικασία ήταν περισσότερο εικονική παρά πραγματική καθώς η αποκατάσταση μνημείων-συμβόλων ήταν περισσότερο κινητήρια παρά λειτουργική. Για αυτούς ήταν πιο σημαντικό το να ασχοληθούν με τις κατεστραμμένες οικίες τους στη περιοχή της Λεωφόρου που είχαν γίνει οι μάχες και λιγότερο με τη γέφυρα που δεν θα την χρησιμοποιούσαν συχνά. Θα ήταν πιο χρήσιμο να επισκευάσουν τα εργοστάσια ούτως ώστε να μπορούν να δουλέψουν και φέρουν την κοινωνική αλλαγή μέσα από αυτά, παρά να προωθήσουν το μήνυμα πως η γέφυρα θα επούλωνε τις κοινωνικές πληγές.

Όπως και στη Βηρυτό, που ασχολήθηκαν με ένα τμήμα της πόλης και όχι με το σύνολο της, οι κάτοικοι δηλώνουν ότι δεν μπορούν να αφήσουν τη καρδιά της πόλης γιατί αν αυτή είναι κατεστραμμένη, τότε ολόκληρο το σώμα δεν μπορεί να λειτουργήσει.

Αντίστοιχο παράδειγμα μπορεί να συναντηθεί στο πάρκο του Bad Muskau στα σύνορα της Πολωνίας και της Γερμανίας. Μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η πόλη χωρίστηκε κατά μήκος του ποταμού Neisse. Στη πλευρά της Πολωνίας κτίστηκαν εργοστάσια και το πάρκο μετατράπηκε σε φάρμες, ενώ στην πλευρά της Γερμανίας καταστράφηκε από πυρκαγιά και έμεινε έτσι για δεκαετίες. Μετά την επανάκαμψη της Γερμανίας επανενώθηκαν τα δυο τμήματα με γέφυρες και το πάρκο τέθηκε υπό τη προστασία της Free State Of Saxony το 1992 και της UNESCO. Η κίνηση αυτή έφερε τους κατοίκους και από τις δυο χώρες κοντά, καθώς μαθητές και φοιτητές πήραν την πρωτοβουλία για την αναδιαμόρφωση του πάρκου.

4.4.5 Εμπλοκή μέσω διπλωματίας

Η δέσμευση στις ανάγκες των κατοίκων για κοινωνική ανάπτυξη κάνει τους σχεδιαστές να λειτουργούν ως δικηγόροι και κριτές. Στη Λευκωσία αυτή η προσέγγιση εφαρμόστηκε από ντόπιους σχεδιαστές για να αποκομίσουν τα μέγιστα οφέλη από το κοινό ρυθμιστικό σχέδιο πόλης. Τα διαβήματα άρχισαν στα τέλη της δεκαετίας του '70 όταν ακόμη τα τραύματα του πολέμου ήταν νωπά κάνοντας τα σχέδια τους να έχουν ελάχιστες πιθανότητες προς πραγματοποίηση. Αυτό όμως δεν τους απέτρεψε. Το αντίθετο, εργάστηκαν προσεχτικά και μεθοδικά, κάνοντας τη στοιχειώδη ανάλυση του σεναρίου για την περίπτωση λύσης. Εξέτασαν την μελλοντική ανάπτυξη της πόλης βάση λογικής και πήραν αποφάσεις που αφορούσαν τη βελτίωση της αξίας της γης, την προώθηση της ανάπτυξης ακινήτων, την αποσυμφόρηση της κυκλοφορίας οχημάτων και τη διευκόλυνση της κίνησης των πεζών.

Όταν έκριναν ότι η πολιτική, δεν όδευε ορθά ή είχαν αμφιβολίες, τότε έδωσαν την ευκαιρία στους πολίτες να εκφέρουν την άποψη τους μέσα από ανοικτό διάλογο. Κάτι αντίστοιχο έγινε και στη Βηρυτό το 1995 με την συλλογική αντίθεση στο μακροπρόθεσμο σχέδιο. Προκειμένου να μην συνεχίσει η εταιρία τα σχέδια που θα έβλαπταν την πόλη στο σύνολο της, ενεργοί πολίτες άσκησαν πίεση ενάντια σε αυτή.

Ετσι οι ικανότητες στο σχεδιασμό δεν αρκούν μόνο. Ο υπεύθυνος πρέπει να έχει την ευελιξία και την ικανότητα για να αντιμετωπίζει τους κοινωνικούς ανταγωνισμούς, να αναγνωρίζει τότε ασκούνται πολιτικές επιρροές και να προτείνει στρατηγικές με πειστικά επιχειρήματα. Σε μια πολιτικά διαιρεμένη πόλη, ο σωστός σχεδιαστής, πρέπει να απομονώσει, να εξερευνήσει και να αρθρώσει τις επιλογές που αντιστοιχούν σε ένα ευρύ φάσμα συνθηκών, βασιζόμενες σε αξιόπιστα δεδομένα. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία ενός υγιούς κλίματος σκεπτικισμού, έρευνας και αξιολόγησης.

4.5 Συνδέοντας την κοινωνία με το χώρο

Οι πιο επιτυχημένες επεμβάσεις έγιναν όταν ο σχεδιασμός αναγνώρισε τη σύνδεση της τεχνικής και χωρικής κρίσης με τη κοινωνική κρίση και την εθνική διαίρεση. Γιατί η κοινωνία δημιουργεί την πόλη και όχι το αντίθετο. Γιατί τα κτίρια, σε τέτοιες περιπτώσεις, είναι φορτωμένα αναμνήσεις και εξιστορούν το παρελόν που οι κάτοικοι δεν είναι έτοιμοι να ακούσουν. Γιατί οι άνθρωποι είναι τα θύματα της διαίρεσης της πόλης και όχι τα μνημεία. Αυτό που τους διαχωρίζει δεν είναι μια γραμμή, αλλά το γεγονός πως άνθρωποι βρίσκονται από τη μια πλευρά του τείχους και άνθρωποι από την άλλη. Αν επιδιώκεται η επανένωση της πόλης, θα πρέπει πρώτα να επανενωθούν οι άνθρωποι.

Αλλωστε, η συλλογική μνήμη ενός τόπου συγκροτείται από τα στοιχεία που αντιστέκονται στις φθορές και τις αλλαγές που επιφέρει ο χρόνος τόσο στο φυσικό όσο και στο αστικό τοπίο” (Rossi, 1991). Η συλλογική μνήμη είναι η προβολή όλων αυτών που το κοινωνικό σύνολο επιλέγει να μην ξεχάσει και που προσπαθεί μετέπειτα να παρουσιάσει “μεταφορικά κ μετωνυμικά μέσα στα διάφορα σύγχρονα περιβάλλοντα.” (Halbwachs, 1992)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

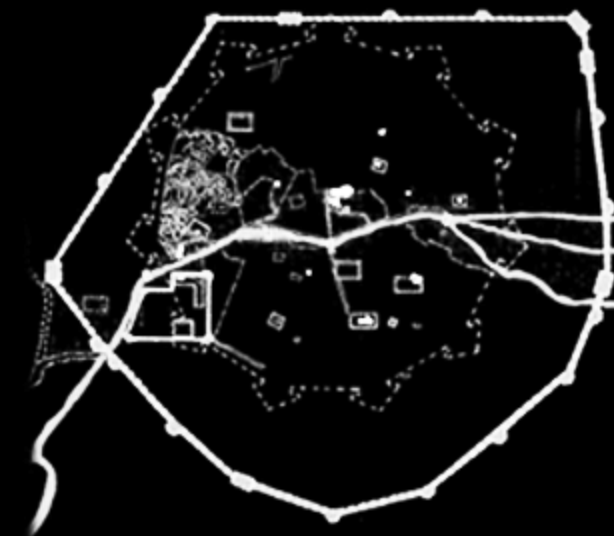

Εισαγωγή

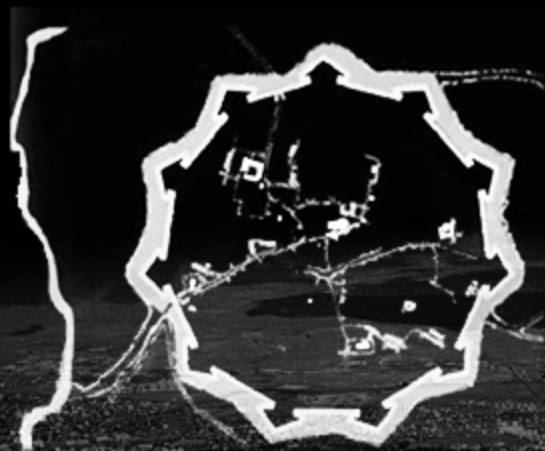
«Στη Μεσόγειο βρίσκουμε τις πιο πολλές διχασμένες πόλεις στον κόσμο, αρχίζοντας από την Ιερουσαλήμ με το τείχος της και τη Λευκωσία με την “πράσινη γραμμή” της, αλλά και άλλες, όπως η Γκόριτσα ή το Μοστάρ, αν μεταβούμε στα Βαλκάνια. Αυτοί οι εντυπωσιακοί διχασμοί σημαδεύουν το αστικό τοπίο με τείχη και σύνορα, περιπόλους και σταθμούς ελέγχου μέσα στην κάθε πόλη»V (Λεοντίδου, 2006)

Η γεωγραφική θέση της Κύπρου, στο βάθος της Ανατολικής Μεσογείου, ήταν καθοριστικός παράγοντας για τη διαμόρφωση της ζωής των κατοίκων και της ιστορίας της. Το νησί αγκαλιάζεται από την Αφρική και την Ασία, όπου κυριάρχησαν μερικοί από τους μεγαλύτερους πολιτισμούς της ανθρωπότητας, ενώ παράλληλα προκλήθηκαν οι σημαντικότερες μάχες ανάμεσα στους λαούς που τους αποτελούν. Η Κύπρος, από τότε ήταν στο επίκεντρο των εξελίξεων και επηρεάστηκε από αυτές, άλλες φορές άμεσα και άλλες έμμεσα.

Ωστόσο, η σύγχρονη ιστορία του νησιού ξεκίνησε κατά το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα, όπου οι πολιτικές καταστάσεις, οι συνέπειες των οποίων βιώνονται ακόμη και σήμερα, οδήγησαν σε κύματα εκτοπισμού, προκαλώντας τον ξεριζωμό ολόκληρων χωριών, τη διακοπή της σχέσης μεταξύ του ανθρώπου και της γης και την ανακατασκευή της κοινωνικής γεωγραφίας του νησιού. Για τους Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους εκτοπισμένους, η μετακίνηση από τα σπίτια τους και η επανεγκατάσταση τους σε κάποιο άλλο μέρος αποτέλεσε προσωπικό τραύμα ενώ για κάποιους άλλους πολιτική σκοπιμότητα. Κάποιοι από αυτούς έχουν την επιθυμία να επιστρέψουν ενώ άλλοι θεωρούν καλύτερο να παραμείνουν εκεί που βρίσκονται σήμερα, προκειμένου να μην εκτοπιστούν και πάλι. Οι σκέψεις αυτές, καθρεφτίζουν τον πολιτικό λόγο και τα μέσα επικοινωνίας τα οποία κατευθύνουν τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι εκτοπισμένοι το πολιτικό μέλλον αλλά και την δική τους εμπειρία ξεριζωμού και απώλειας. Το πέρασμα 39 χρόνων από τη διαίρεση του νησιού, οδήγησε τους Κύπριους εκατέρωθεν της Πράσινης Γραμμής, να επικεντρώνονται στη δική τους απώλεια και οδύνη, ανίκανοι να αντιληφθούν τα όσα βίωσε η άλλη κοινότητα.

Τα τείχη της Λευκωσία
την πρώτη περίοδο της
Φραγκοκρατίας και ο
Πεδιαίος ποταμός που
διασχίζει τη πόλη.

Τα νέα οχυρωματικά
τείχη κατά την
Βενετοκρατία και η
εκτροπή του Πεδιαίου
εκτός της πόλης.

5.1 Ιστορική αναδρομή

5.1.1 Γεγονότα

Η Λευκωσία αποτελεί τη μεγαλύτερη επαρχία στην Κύπρο κατέχοντας το 30% της συνολικής έκτασης. Περιβάλλεται από την οροσειρά του Τροόδους, του Μαχαιρά και του Πενταδακτύλου, ενώ διασχίζεται από τους μεγαλύτερους ποταμούς του νησιού, έχοντας κοινά σύνορα με τις υπόλοιπες πόλεις. Αποτελώντας την πρωτεύουσα του νησιού τους τελευταίους δέκα αιώνες, είναι πλούσια σε πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά. Ανακηρύχθηκε προστατευόμενη η περιοχή στο ελεύθερο τμήμα της, στο πλαίσιο του Ενιαίου Ρυθμιστικού Σχεδίου Λευκωσίας το 1989 (Πετρίδου,1998).

Κατοικήθηκε για πρώτη φορά στη Χαλκολιθική εποχή και συνεχίζει να κατοικείται μέχρι και σήμερα. Κατά την Ρωμαϊκή περίοδο, αποτέλεσε εξέχουσα κωμόπολη, ενώ το 1192 μ.Χ το κέντρο της πόλης καταστράφηκε από τους Ναΐτες. Ωστόσο αργότερα, μετατράπηκε σε πρωτεύουσα των Λουζινιανών και διοικητικό κέντρο τον 9ο – 10ο αιώνα μ.Χ.

Στην συνέχεια οχυρώθηκε από τους Βενετούς κατά τον 16ο αιώνα προκειμένου να προστατευτεί η πόλη από τους Οθωμανούς με τον Τζούλιο Σαβοριάνο να σχεδιάζει το τείχος της πόλης, το παλαιότερο τμήμα της Λευκωσίας, που αποτελεί ένα από τα καλύτερα παραδείγματα σχεδιασμού μεσαιωνικής πόλης . Τα Αναγεννησιακά τείχη, τα οποία κτίστηκαν για να την οριοθετήσουν καθώς είχε τάσεις επεκτάσεις, αποτελούνταν από 11 προμαχώνες σε σχήμα καρδιάς και τρεις πύλες: της Πάφου, της Κερύνειας και της Αμμοχώστου (ή Πύλη Τζουλιάνα, ονομασία που δόθηκε προς τιμή του αρχιτέκτονα). Για την κατασκευή των οχυρωματικών έργων έγινε εκτροπή του Πεδιαίου.

Το 1570μ.Χ η πόλη καταλήφθηκε από πολιορκία από τους Οθωμανούς ενώ μετά την κατάληψη της ερειπώθηκε, καθώς οι κατοικίες εγκαταλείφθηκαν, τα τείχη μισογκρεμίστηκαν, ενώ οι κάτοικοι που απέμειναν ήταν ελάχιστοι. Η Λευκωσία μετονομάστηκε σε Lefkoşa (Lefkosh), οι καθολικοί ναοί μετατράπηκαν σε τζαμιά σε μια προσπάθεια των Οθωμανών να

εξαλείψουν τα ίχνη από άλλες θρησκείες, ενώ ταυτόχρονα έγινε μεταφορά πληθυσμού από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στο νησί, δημιουργώντας την Τουρκοκυπριακή κοινότητα.

Όπως πρόσταζε ο Οθωμανικός κανόνας, η εθνική διάκριση στο νησί έπρεπε να γίνει βάση θρησκείας και όχι εθνοτικών κριτηρίων. Έτσι υπήρχε η προνομιούχα πληθυσμιακή ομάδα των Μουσουλμάνων και η χαμηλότερη των Χριστιανών Ορθοδόξων. Το νησί είχε μετατραπεί σε άπορη και παραμελημένη επαρχία της φθίνουσας οθωμανικής αυτοκρατορίας, καθώς το χρησιμοποιούσαν ως πηγή εισοδημάτων.

Παρόλο που οι Ελληνόφωνοι και οι Λατίνοι κάτοικοι μειώθηκαν, εντούτοις η πόλη παρέμεινε εμπορικό κέντρο επανακτώντας την χαμένη της αίγλη στα μέσα του 19ου αιώνα. Το οθωμανικό διοικητικό κέντρο, οργανώθηκε στα βόρεια του “Chirkefli Dere” δηλαδή του «Βρώμικου χειμάρρου» ονομασία που αποδόθηκε στο κενό κοίλωμα του Πεδιαίου στην εντός των τειχών πόλη, στη θέση του προϋπάρχοντος βενετικού διοικητικού κέντρου, ενώ το ελληνορθόδοξο τμήμα οργανώθηκε στα Νότια. Παρόλο που η Λευκωσία δεν ήταν χωρικά διαιρεμένη αυτή την περίοδο, οι δυο κύριες κοινότητες, των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων, ζούσαν ήδη σε ξεχωριστές περιοχές κατοικίας, καθορισμένες από τα θρησκευτικά τους κέντρα. Οι Τουρκοκυπριακές επαρχίες (mahalles) ήταν τοποθετημένες κοντά στα τζαμιά, ενώ οι Ελληνοκυπριακές ήταν πλησίον των Ορθόδοξων εκκλησιών (Diaz-Berio, 1982).

Καθώς όλοι οι Κύπριοι ήταν υπό την εξουσία της Οθωμανικής κυριαρχίας, το κρατικό σύστημα ευνοούσε τους Μουσουλμάνους, θεσμοθετώντας τον εθνικό διαχωρισμό στη Κύπρο. Οι Έλληνες της Κύπρου, ήταν πολιτικά ενταγμένοι υπό την ασπίδα της Ορθόδοξης Εκκλησίας, η οποία έγινε η «φωνή» για τα πολιτικά, θρησκευτικά, πολιτιστικά εκπαιδευτικά δικαιώματα της κοινότητας των Ελληνοκυπρίων κατά τον 16ο αιώνα. Μετά το 1821 και την Ελληνική επανάσταση στην Ελλάδα, ξεκίνησε να εμφανίζεται η λέξη «Έλληνας» στη Κύπρο. Τότε οι μορφωμένοι Ορθόδοξοι Χριστιανοί άρχισαν να εκδηλώνουν ενδιαφέρον για την Ένωση με την Ελλάδα. Οι Μουσουλμάνοι του νησιού από την άλλη δεν θεωρούσαν τους εαυτούς τους Τούρκους μέχρι και τις

αρχές του 20ου αιώνα προκειμένου να διαχωριστούν από τους αραβόφωνους πληθυσμούς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ετσι οι σχέσεις που είχαν οι δυο κοινότητες παρέμειναν ως εμπορικές, αναπτύσσοντας ωστόσο κοινή μικτή διάλεκτο, την Κυπριακή.

Ετσι μέχρι τα μισά του 19ου αιώνα η Λευκωσία εφάρμοζε τις παραδοσιακές δομές της πόλης, διατηρώντας εντός των τειχών το διοικητικό, εμπορικό και θρησκευτικό κέντρο. Η είσοδος στην καρδιά της πόλης γινόταν από τις τρεις πύλες, που άνοιγαν με την ανατολή και έκλειναν με την δύση του ήλιου. Σύμφωνα με τις απογραφές του 1849, η Λευκωσία είχε 30.000 κάτοικους εκ των οποίων 18.000 ήταν Χριστιανοί και 12.000 Μουσουλμάνοι. Η συνύπαρξη των διαφορετικών πληθυσμών και πολιτισμών, φαινόταν και μέσα στην πόλη καθώς τα Βενετσιάνικα τείχη στέκονταν δίπλα σε Γοτθικά κτίρια, στα οποία υψωνόταν η ημισέληνος. Τουρκοκύπριοι και Ελληνοκύπριοι, ζούσαν μαζί. Παρά το γεγονός ότι οι κοινότητες, μοιράζονται το νησί τους τελευταίους τέσσερις αιώνες, εντούτοις δεν έχουν αφομοιωθεί, κυρίως λόγω των διαφορών στη γλώσσα, τον πολιτισμό και την ιστορία.

Μετά την κατάκτηση του νησιού από την Βρετανική αυτοκρατορία το 1878, δόθηκε μεγαλύτερη έμφαση στην εθνική ταυτότητα των κατοίκων παραχωρώντας πλήρη εξουσία και μονοπώλιο, στους αρχηγούς της εκκλησίας, για την λήψη αποφάσεων για τα τρία τέταρτα του πληθυσμού, καθώς πολλοί Μουσουλμάνοι χάνοντας τα προνόμια της κοινωνικής τους θέσης εγκατέλειψαν το νησί.

Κατά τη διάρκεια της Βρετανικής κατοχής (1878-1960) η Λευκωσία ήταν περιορισμένη ακόμα εντός των τειχών. Η αστική πυκνότητα στη πόλη αυξήθηκε, πληρώνοντας τα αστικά κενά (Demi, 1990). Ωστόσο, τα κτίρια διοίκησης, εμπορίου και υπηρεσιών, που λειτουργούσαν υπο τις εντολές των Βρετανών, τοποθετήθηκαν έξω από τα τείχη κατά μήκος των κύριων οδικών αξόνων (Zetter, 1985).

Οι κατοικίες χαρακτηρίζονταν από τους ιδιωτικούς κήπους στο εσωτερικό τους, ενώ στους δημόσιους χώρους υπήρχαν σιντριβάνια και πλατιοί δρόμοι για να περνάνε οι άμαξες και τα ζώα. Το 1881 οι Βρετανοί, κάλυψαν την κοίτη του Πεδιαίου

Λευκωσία, 1878

ποταμού για λόγους υγιεινής, δημιουργώντας στον ίδιο χώρο τον εμπορικό δρόμο «Ερμού», όπου αποτελούσε ζώνη οικονομικών συναλλαγών και το καθημερινό σημείο συνάντησης των δυο κοινοτήτων, παραμερίζοντας τις εθνοτικές ιδιαιτερότητες (Oktaç, 2007).

Το 1879, έγινε το πρώτο άνοιγμα στα τείχη στην πύλη Πάφου καθώς υπήρχε η ανάγκη για εξεύρεση χώρου κατοίκησης. Έτσι, τα χαμηλότερα οικονομικά στρώματα άρχισαν να εγκαταλείπουν το ιστορικό κέντρο βγαίνοντας έξω από τα τείχη. Αργότερα, το 1882 δημιουργήθηκε το πιο γνωστό μέχρι και σήμερα άνοιγμα, που αρχικά ήταν μια ξύλινη γέφυρα στο τέρμα της οδού Λήδρας και ένωνε την πόλη με τα κυβερνητικά γραφεία. Λεγόταν άνοιγμα Λεμεσού ή Χατζησάββα και είναι η σημερινή πλατεία Ελευθερίας. Τον Ιούνιο του ίδιου χρόνου, τα σύνορα του Δήμου επεκτάθηκαν σε ακτίνα 500 γυαρδών γύρω από τις γωνίες που προεξείχαν στα προπύργια των τειχών. Το 1905 άρχισε να λειτουργεί ο Κυπριακός Κυβερνητικός Σιδηρόδρομος που ένωνε τη Λευκωσία με τη Μόρφου, την Ευρύχου (στα δυτικά) και την Αμμόχωστο (στα ανατολικά) μέχρι το 1951 που σταμάτησε να λειτουργεί και αποσυναρμολογήθηκε.

Οι αρχές του 20ου αιώνα βρήκαν τις δυο κοινότητες του νησιού να στρέφονται προς τις δυο «μητέρες πατρίδες». Η «Ένωση» με τη Ελλάδα, ήταν ο κύριος σκοπός των Ελληνόφωνων Κυπρίων, ενώ ταυτόχρονα στη Τουρκία, ακολούθησε η πτώση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας το 1908 με τους Νεότουρκους να αναλαμβάνουν την εξουσία. Εντούτοις στις απογραφές του 1881 και του 1921 η διάκριση του πληθυσμού συνέχισε να γίνεται σε «Μουσουλμάνοι» και «μη Μουσουλμάνοι». Εμπνεόμενοι από την εξέλιξη των πραγμάτων στην Τουρκία, οι Τουρκόφωνοι Κύπριοι άρχισαν να οργανώνονται.

Οι Βρεττανοί βλέποντας ότι και στις δυο κοινότητες του νησιού ο εθνικισμός έπαιρνε ολοένα και μεγαλύτερες διαστάσεις στρεφόμενοι ενάντια τους, άρχισαν να αμύνονται σπέρνοντας τη διχόνοια μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων αντιμετωπίζοντας την κάθε ομάδα ως φυσική προέκταση της Ελλάδας και της Τουρκίας αντίστοιχα. Με το ξέσπασμα του Α' Παγκόσμιου πολέμου, η Βρετανία απέκτησε τα δικαιώματα του

νησιού από την Οθωμανική Αυτοκρατορία το 1914, ενώ το 1925 ανακηρύχθηκε Βρετανική αποικία.

Οι Ελληνοκύπριοι αντιτιθέμενοι στους φόρους που επέβαλαν οι Βρετανοί σε συνάρτηση με την ιδέα της ενώσεως με την Ελλάδα στράφηκαν ενάντια στους αποικιοκράτες, καίγοντας την προεδρική κατοικία το 1931. Ακολούθησαν κατασταλτικά μέτρα συμπεριλαμβανομένης και της απέλασης των αρχηγών της ΕΟΚΑ και του ΑΚΕΛ. Παρόλες τις εντάσεις που προκλήθηκαν, 37.000 Ελληνόφωνοι και Τουρκόφωνοι Κύπριοι συμμετείχαν εθελοντικά στο Β' Παγκόσμιο πόλεμο με τις βρετανικές δυνάμεις, ελπίζοντας ότι θα τους δινόταν σαν αντάλλαγμα η αυτονομία, κάτι το οποίο δεν πραγματοποιήθηκε*.

Κοινωνικά, μέχρι και το 1931 η πόλη συνέχισε να συγκρατείται κυρίως, εντός των τειχών κρατώντας χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Με αυτό τον τρόπο η πόλη ήταν ξεκάθαρα διαχωρισμένη από τα γύρω χωριά, παρόλο που οικονομικά συνδεόταν και εξαρτιόταν από αυτά, αφού παρήγαγαν τα βιοτεχνικά και γεωργικά προϊόντα που η πόλη κατανάλωνε. Η Λευκωσία εκείνη την περίοδο παρόλες τις διαταραχές, βρισκόταν σε ευμάθεια, γι' αυτό κτίστηκαν επαύλεις στους κύριους δρόμους έξω από την παλιά πόλη, κοντά στις κατοικίες των αποικιοκρατών.

Επειτα, ακολούθησε το άνοιγμα στην Πύλη της Κερύνειας όταν τα πρώτα λεωφορεία της Λευκωσίας δεν μπορούσαν να περάσουν από την ήδη υπάρχουσα πύλη. Ετσι προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι τότε σύγχρονες ανάγκες, πολλές άλλες πύλες ανοίχτηκαν στην πορεία.

Οι Βρετανοί προκειμένου να μονιμοποιήσουν την εγκατάσταση τους στο νησί, ακολούθησαν την πολιτική του «διαίρει και βασίλευε». Ετσι από τις αρχές της δεκαετίας του '50 μέχρι και το 1974, ξένοι διπλωμάτες χρησιμοποίησαν τεχνάσματα

* Το 1931 στην απογραφή οι κατηγορίες μετατράπηκαν σε «Ελληνες-ορθόδοξους» και «μουσουλμάνους-Τούρκους». Το 1941 οι κατηγορίες άλλαξαν πάλι σε «Ελληνες» και «Τούρκους». Η εθνικοποίηση των θρησκευτικών κοινοτήτων οδήγησε σε διασπαστικές τάσεις μεταξύ των δυο κοινοτήτων. Ο αριθμός των μικτών χωριών μειώθηκε από 346 (1891) σε 114 (1960). Σύμφωνα με την απογραφή του 1946 οι ΕΚ ήταν το 80% ενώ οι ΤΚ 18%. Οι δυο κοινότητες ζούσαν μαζί σε μικτά χωριά και πόλεις. Οι θρησκευτικές συλλογικές ταυτότητες ήταν ισχυρές αλλά όχι ανταγωνιστικές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι Λινοβάμβακες.

προκειμένου να εντείνουν την αντιπάθεια και τη διαφορετικότητα με απώτερο σκοπό να τους χειραγωγήσουν ώστε να εξουδετερωθεί η φυσική ανοχή που υπήρχε μεταξύ των δυο κοινοτήτων.

Το αίσθημα αντιπάθειας για τους Βρετανούς έγινε ακόμη πιο ισχυρό από τους Ελληνοκύπριους όταν το 1954 οι αποικιοκράτες μετέφεραν τη βάση τους από την Μέση Ανατολή (Αίγυπτο) στην Κύπρο κάνοντας τους Ελληνόφωνους γηγενείς να επιζητούν τώρα, περισσότερο από ποτέ την ένωση με την Ελλάδα. Έτσι από το 1955 και μετέπειτα οι Ελληνικές και Ελληνοκυπριακές παραστρατιωτικές οργανώσεις, δραστηριοποιούνται πιο ενεργά με βομβαρδισμούς ενάντια στους Αγγλους. Ο Απελευθερωτικός Αγώνας άρχισε επίσημα τη 1η Απριλίου το 1955 με αρχηγό της ΕΟΚΑ τον Γεώργιο Γρίβα Διγενή απόστολο της «Ένωσης». Αξιο αναφοράς είναι πως μέχρι το 1955 οι συγκρούσεις μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων ήταν ελάχιστες. Συγκεκριμένα ο Γρίβας, απαγόρευσε την οποιαδήποτε επίθεση ενάντια στους Τουρκόφωνους Κύπριους, μέχρι που ανέστειλε αυτή τη πολιτική.

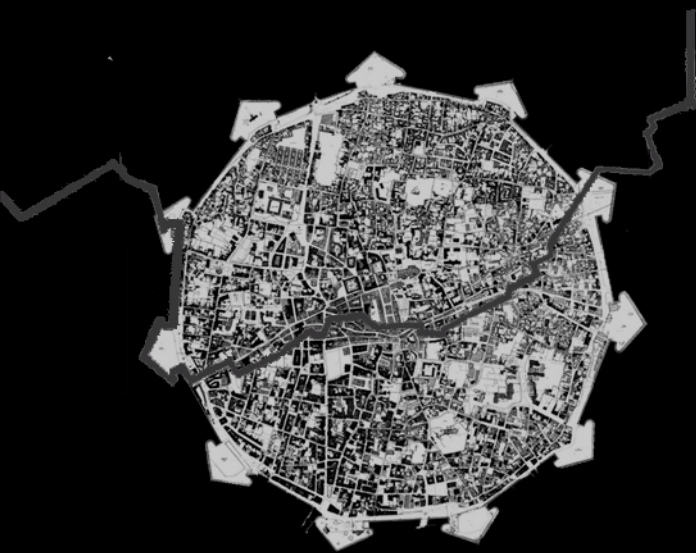
Οι Βρετανοί προκειμένου να διαταράξουν τις ισορροπίες έδωσαν περισσότερα δικαιώματα στους Τουρκοκύπριους*, πραγματοποιώντας έτσι το αρχικό τους ανεπίσημο σχέδιο για την ενδυνάμωση του μίσους, της διχόνοιας και της μισαλλοδοξίας μεταξύ Ελληνόφωνων και Τουρκόφωνων Κυπρίων. Η κατάσταση χειροτέρεψε όταν οι Τουρκοκύπριοι εντάχθηκαν στη Βρετανική βοηθητική δύναμη που σκοπό είχε να καταστείλει την εξέγερση**.

Το 1956 έγιναν οι πρώτες φασαρίες, μεταξύ των δυο κοινοτήτων όταν ένας Τουρκοκύπριος αστυνομικός, δολοφονήθηκε από την ΕΟΚΑ***. Αυτό οδήγησε κατά

* Ο ανταγωνισμός δίνει το έναυσμα για τη δημιουργία της κοινωνικής ανισότητας, ενώ ο εθνοκεντρισμός στρέφει αυτό τον ανταγωνισμό κατά των ατόμων που ανήκουν σε διαφορετική φυλή ή εθνότητα. Σε αυτή τη μάχη η εξουσία είναι αυτή που καθορίζει ποια ομάδα θα επικρατήσει και θα κυριαρχήσει πάνω στις άλλες (Noel 1972). Χωρίς την εξουσία, οι προκαταλήψεις δεν μπορούν να πάρουν τη μορφή διακρίσεων. Η εξουσία είναι ο μηχανισμός που θα επιτρέψει την κυριαρχία της μιας ομάδας και την υποτέλεια της άλλης.

** Η βοηθητική δύναμη αποτελείτο από 1,700 Τουρκοκύπριους και 70 Ελληνοκύπριους, ενώ μια πρόσθετη εφεδρική δύναμη 550 αξιωματικών αποτελούσαν εξ ολοκλήρου από Τουρκοκύπριους. (Bosem, 2007)

*** Οι αντιστασιακές οργανώσεις συχνά δραστηριοποιούνται βάση της κατανόησης του λαϊκού αισθήματος για ασφάλεια και τις ανάγκες της πόλης, γι' αυτό λαμβάνονται σοβαρά υπόψη τα παράπονα. Σε περιόδους έντονης βίας ή ακραίας

Γραμμή Mason Dixon
1956

συνέπεια στη δημιουργία της παραστρατιωτικής οργάνωσης VOLCAN στο βόρειο τμήμα, αποτελούμενο από Τουρκοκύπριους*, όπου μετέπειτα αναδιοργανώθηκε και μετονομάστηκε σε TMT**.

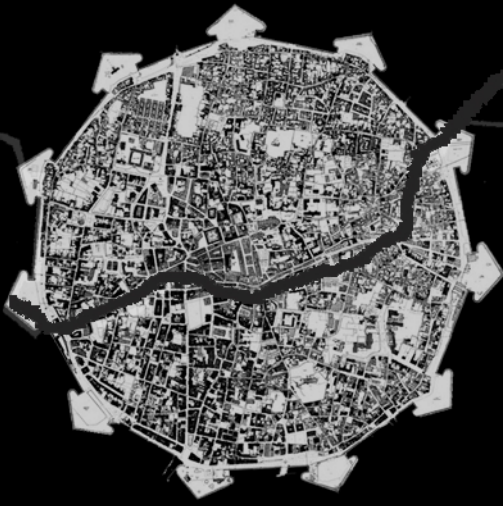
Οι Βρετανοί θέλοντας να τονίσουν, την στροφή της επαναστατικής δραστηριότητας από αντι-αποικιακή σε δικοινοτική, έβαλαν συρματοπλέγματα στην οδό Ερμού, που ήταν ο πιο εμπορικός δρόμος και το σημείο συνάντησης για τους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους, από τα ανατολικά μέχρι και τα δυτικά, κατά μήκος του Πεδιαίου ποταμού. Αυτά ήταν και τα πρώτα στάδια που οδήγησαν στη προσωρινή φυσική διαίρεση της πρωτεύουσας, γνωστή και ως γραμμή Mason-Dixon. Το όριο είχε προσωρινό χαρακτήρα και ήταν ημιπερατό κρατώντας σε απόσταση τους Ελληνόφωνους Κύπριους από τους Τουρκόφωνους Κύπριους κατά τη έναρξη των διακοινοτικών φασαριών και κατά την συνέχεια του αντι-αποικιακού αγώνα.

Δυο χρόνια αργότερα, η γραμμή παρέμεινε αναλλοίωτη στο Surridge Report του 1958, ενώ εφτά χρόνια αργότερα μετονομάστηκε σε Πράσινη γραμμή όπου επιδέχτηκε ελάχιστες αλλαγές που πρότειναν την επίσημη διαίρεση των δυο τμημάτων (Calame, Charlesworth, 2009). Οι ξένοι διπλωμάτες, επιδίωκαν μια ουσιαστική λύση η οποία δεν θα προκαλούσε περεταίρω εχθρότητα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας και καθώς και οι δυο ήταν μέλη του NATO, και θαικανοποιούσε τουλάχιστον πέντε διπλωματικά σημεία:

- Η Βρετανία ήθελε να διατηρήσει τη στρατηγική της βάση, αποφεύγοντας μελλοντικές συγκρούσεις.
- Οι Κύπριοι, Ελληνόφωνοι και Τουρκόφωνοι, ήθελαν να απαλλαχθούν από τη Βρετανική κυριαρχία.
- Η Ελλάδα προσπαθούσε να διατηρήσει τις πολιτιστικές και πολιτικές επιρροές στην Κύπρο.

* Κατά την περίοδο αυτή λόγω του κλιμακούμενου εθνικισμού απαγορεύτηκε από την TMT στους Τουρκοκύπριους οποιαδήποτε σχέση προσωπική ή επαγγελματική με τους Ελληνοκύπριους όπως επίσης και να μιλούν ελληνικά.

** Τα αρχικά της TMT σημαίνουν Τουρκική Επαναστατική Οργάνωση (Turk Mukavemet Teskilati). Απομνημονεύματα και άλλες δημοσιεύσεις από πρώην μέλη της TMT, δείχνουν ότι η οργάνωση των ένοπλων δυνάμεων στα χωριά ήταν συνηθισμένο φαινόμενο, αλλά δεν υπήρξε κάποια αποτελεσματική οργάνωση μέχρι και την ίδρυση της TMT. Πολλές από αυτές τέθηκαν υπό την ομπρέλα της TMT όταν ο Rauf Dektaşh και ο Burhan Nalabadoğlu διαπραγματεύτηκαν τη συμμετοχή Τούρκων αξιωματικών που θα αναλάμβαναν την εκπαίδευση τους μετά τον Αύγουστο του 1958.

Πράσινη Γραμμή
1963

- Η Τουρκία ήθελε να προστατέψει το νοτιότερο σύνορο της.
- Η Αμερική είχε ως πρόθεση να εμποδίσει την άνοδο του κομμουνιστικού κόμματος στη Κύπρο, και να διατηρήσει την απρόσκοπτη πρόσβαση στις εγκαταστάσεις παρακολούθησης και στις στρατιωτικές βάσεις στο νησί.

Το καλοκαίρι του 1958 οι σχέσεις μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων υπέστησαν τρομερή ρήξη όταν στις αρχές του Ιούνη της ίδιας χρονιάς, βομβαρδίστηκε το Τούρκικο Γραφείο Τύπου στη Λευκωσία και έγινε επίθεση σε αστυνομικά τμήματα, ενώ οκτώ Ελληνοκύπριοι δολοφονήθηκαν κοντά στο Τούρκικο χωριό Κιονέλι. Οι εντάσεις εντός της πρωτεύουσας και έξω από αυτήν, κλιμακώθηκαν αναγκάζοντας τους Βρετανούς, να επιβάλουν ισχυρά μέτρα διαχωρισμού κατά μήκος της ήδη υπάρχουσας γραμμής Mason-Dixon.

Τον Ιούνιο του 1958, ο Βρετανός πρωθυπουργός, Harold Macmillan ανακοινώνοντας τις προθέσεις του, έκανε λόγο για μια μεταβατική περίοδο εφτά χρόνων η οποία θα οδηγούσε σε λύση ολοκληρωμένης εθνικής κυβέρνησης. Κύριο συστατικό αυτής της λύσης ήταν η διαίρεση των πέντε κυριότερων πόλεων του νησιού, μεταξύ τους και η Λευκωσία, σε γεωγραφικά διαχωρισμένες περιοχές που θα εξυπηρετούνταν από αυτόνομα Ελληνοκυπριακά και Τουρκοκυπριακά δημοτικά συμβούλια.

Στη συνέχεια ο ανέκδοτος χάρτης της Commission του 1958, που δείχνει τα προτεινόμενα όρια μεταξύ του βόρειου και του νότιου τμήματος της Λευκωσίας, αποτελεί την πρώτη απεικόνιση της διαιρεμένης πρωτεύουσας. Η οριοθέτηση σε αυτό το χάρτη είναι παρόμοια με τη γραμμή Mason-Dixon του 1956 και μπορεί να χαρακτηριστεί ως προοίμιο της Πράσινης Γραμμής που θα σχεδιαστεί επίσημα το 1963. Τέλος θα μπορούσε να θεωρηθεί ως δοκιμαστικό όριο για την μόνιμη διαίρεση που θα ακολουθήσει το 1974.

Όταν το σχέδιο Macmillan απορρίφθηκε από την Ελλάδα και τους Ελληνοκύπριους, τα Ηνωμένα Έθνη, έθεσαν υπό συζήτηση το «Κυπριακό Πρόβλημα». Όσο νέα σχέδια και λύσεις εμφανίζονταν τόσο η βία μεταξύ Ελληνόφωνων Κυπρίων και Τουρκόφωνων Κυπρίων έβγαине εκτός ελέγχου. Μέχρι το 1959, η Βρετανία έδειξε

τα πρώτα σημάδια για προσπάθεια συνθηκολόγησης και οι δυο κοινότητες προσπαθώντας με στρατιωτικά μέσα να επωφεληθούν από αυτήν έδωσαν το εναρκτήριο λάκτισμα για τον Κυπριακό εμφύλιο.

Παράλληλα με τις πολιτικές εξελίξεις, η οξεία οικονομική κρίση του 1931 άρχισε την διεργασία της αστικοποίησης και μέχρι το 1960 ο πληθυσμός της Μείζονος Λευκωσίας αναπτυσσόταν με γοργό ετήσιο ρυθμό της τάξης του 4%. Μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο τα χωριά γύρω από τη Λευκωσία άρχισαν να επεκτείνονται με ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 6.7% και μέχρι το 1958 συνενώθηκαν με το κέντρο της πόλης που σημείωνε χαμηλό ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 2%. Σε αυτή την περίοδο η παλιά πόλη αποτελείτο κυρίως από καταστήματα και εργαστήρια και ήταν περιοχή κατοικίας για τα χαμηλά αμειβόμενα στρώματα. Η παλιά πόλη κατοικείτο από γέροντες ενώ οι νεότερες γενιές προτιμούσαν τη ζωή έξω από αυτή.

Η Λευκωσία επεκτάθηκε ραγδαία, με τον πληθυσμό της να φτάνει τους 100.000 στις αρχές της δεκαετίας του '60. Μεταξύ του 1945 και του 1965, η πόλη γνωρίζοντας μεγαλύτερη ευμάρεια, προσέθεσε νέες περιοχές κατοικίας πέρα από τα τείχη και για τις δύο κοινότητες. Με την εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας το 1960 οι ρυθμοί οικοδομικής ανάπτυξης άρχισαν να παίρνουν νέες διαστάσεις και η πόλη να εξαπλώνεται προς όλες τις κατευθύνσεις και ιδιαίτερα κατά μήκος των κυκλοφοριακών οδικών αξόνων.

Λόγω της κατατετμημένης ιδιοκτησίας γης δεν μπορούσε να εφαρμοστεί ενιαία και οργανωμένη μορφή ανάπτυξης. Ιδιαίτερα στην περιοχή εκτός των τειχών η κατατετμημένη οικοδομική ανάπτυξη, τα κενά οικόπεδα ανάμεσα στις οικοδομές, και ο χαμηλός συντελεστής δόμησης οδήγησαν στην ανάμειξη χρήσεων που σε μεγάλο βαθμό ήταν ασυμβίβαστες μεταξύ τους δημιουργώντας ένα συνοθύλευμα οικοδομημάτων αποτελούμενο από μονοκατοικίες και πολυκατοικίες.

Το νότιο τμήμα της Λευκωσίας, γνώρισε ταχύτατη αστικοποίηση, κατεδαφίζοντας τα παλιά κτίρια, για να οικοδομηθούν στη θέση τους σύγχρονα που θα ανταποκρίνονταν στις ανάγκες της εποχής μεταβάλλοντας το αστικό τοπίο. Η πόλη προσέκλυσε επίσης τους μετανάστες από τις αγροτικές περιοχές,

πρόσφυγες από τη Μέση και Απω Ανατολή , χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ και τουρίστες .

Σήμερα η προαστιακή ανάπτυξη συνεχίζεται στις περιαστικές παρυφές της νότιας Λευκωσίας, και συνοδεύεται από μια παράλληλη ανάπτυξη των μικρότερων χωριών που βρίσκονται σε μικρή απόσταση από το κέντρο της πόλης. Το βόρειο τμήμα της Λευκωσίας έχει επίσης επηρεαστεί, από την ταχεία αστική ανάπτυξη και έχει εξαπλωθεί.

Το 1959 ξεκίνησαν οι διαπραγματεύσεις Ζυρίχης – Λονδίνου μεταξύ των τριών εγγυητήριων δυνάμεων: της Αγγλίας, της Ελλάδας και της Τουρκίας. Δεκαοχτώ μήνες αργότερα, το 1960, η Κύπρος αποκτά επίσημα την ανεξαρτησία της, με πρόεδρο τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Η αυτονομία όμως, έδωσε στους Βρετανούς δυο στρατιωτικές βάσεις στη Δεκέλεια και στο Ακρωτήρι, ενώ οι οργανωτικές αρχές της νεοσύστατης Κυπριακής Κυβέρνησης είχε αρκετά κοινά σημεία με το Αγγλικό σύστημα. Οι Βρετανικές επιρροές στα εθνικά δικαιώματα μειώθηκαν στο ελάχιστο και οποιοδήποτε θέμα όσο αναφορά την Τουρκία ή την Ελλάδα έπρεπε να τεθεί στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

Ωστόσο η νέα αυτή φόρμουλα, δεν είχε χρονική διάρκεια. Το 1963, ακολούθησε η «σχοτεινότερη περίοδος» στη σύγχρονη ιστορία της Κύπρου, με εμφυλίους και μάχες. Οι συμφωνίες της Ζυρίχης, εγκαταλείφθηκαν καθώς αναζωπυρώθηκε η βία μεταξύ των Ελληνοκυπριακών και των Τουρκοκυπριακών παραστρατιωτικών οργανώσεων. Οπότε η αμεσότερη λύση που τέθηκε υπό συζήτηση ήταν οι διαχωρισμένες de facto κοινότητες, όπως είχαν προταθεί το 1958 στο Surridge Report. Ο πρόεδρος Μακάριος, το 1963 έκανε αλλαγές σε σημεία που προέβλεπε η συμφωνία της Ζυρίχης με αποτέλεσμα, την περεταίρω αποσταθεροποίηση της πολιτικής κατάστασης.

Οι εντάσεις, κορυφώθηκαν στις 21 Δεκεμβρίου του 1963, όταν δυο Τουρκοκύπριοι δολοφονήθηκαν από Ελληνοκύπριο αστυνομικό στα σύνορα μεταξύ των δυο ομογενοποιημένων πλέον κοινοτήτων. Παρόλο που η δολοφονία, δεν είχε πολιτικά κίνητρα, θεωρήθηκε ως απειλή για τους Τουρκοκύπριους.

Όπως και το 1955 έτσι και το 1963, οι Αγγλοι έβαλαν φράγματα κατά μήκος των όριων Mason-Dixon, ενώ στις 26

Θύλακες 1963

Θύλακες 1973

Δεκεμβρίου του 1963, οι Βρετανοί διοικητές συμβούλεψαν τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, για τη δημιουργία μιας διαχωριστικής ζώνης κατά μήκος των δυο εθνικών μετώπων.

Η γραμμή Mason – Dixon αρχικά διάσχιζε τον πρώην εμπορικό δρόμο της μεσαιωνικής πόλης της Λευκωσίας, ενώ αργότερα έτρεχε κατά μήκος του Πεδιαίου ποταμού. Κατά τις πρωινές ώρες τις 29ης Δεκεμβρίου, του 1963 σχεδιάστηκε η Πράσινη Γραμμή η οποία πήρε το όνομα της από το χρώμα του μελανιού που χρησιμοποιήθηκε. Στην ουσία, αυτό το όριο θα χώριζε τους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους, δημιουργώντας στο ενδιάμεσο την Νεκρή Ζώνη. Η Πράσινη Γραμμή, όπως και όλα τα τείχη που υψώνονται σε αντίστοιχες περιστάσεις, έχουν προσωρινό χαρακτήρα με σκοπό την ασφάλεια και την προστασία των πολιτών κατά την διάρκεια των εχθροπραξιών, προκειμένου να κατευνάσει τα πνεύματα. Στην πραγματικότητα όμως, με την πάροδο του χρόνου, τα προσωρινά τείχη μετατρέπονται σε μόνιμα, όπως έγινε και στην Κύπρο το 1974.

Παρόλο που η Πράσινη γραμμή, περιόρισε τη βία στην πρωτεύουσα, οι εντάσεις μεταξύ των δυο κοινοτήτων συνεχίστηκαν καθ' όλη τη δεκαετία του '60 κάνοντας την προοπτική για μόνιμη διευθέτηση της κατάστασης να φαίνεται απομακρυσμένη.

Με την επίσημη δημιουργία των συνόρων, χιλιάδες Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι έγιναν πρόσφυγες αναγκαζόμενοι να αφήσουν τις περιουσίες τους και να μετακινηθούν στο νότιο και στο βόρειο τμήμα αντίστοιχα, αναζητώντας ασφάλεια στους θύλακες*.

* Το 1963 στα μικτά χωριά επικρατούσε το αίσθημα του φόβου και ανησυχίας με μπλόκα στους δρόμους. Οι Τουρκοκύπριοι ένοιωθαν ότι έχαναν τα δικαιώματα τους, σε συνδυασμό με την προπαγάνδα της TMT περί γενοκτονίας που αύξανε ακόμη περισσότερο το φόβο. Έτσι το 1963 εγκαταλήφθηκαν 72 μικτά χωριά(24 εξ ολοκλήρου τούρικα) από τους Τουρκοκύπριους ενώ οι Ελληνοκύπριοι εγκατέλειψαν 12 μικτά χωριά. Στα χωριά όπου οι Τουρκοκύπριοι ήταν πλειοψηφία εγκαθίσταντο Ελληνοκυπριακές ένοπλες επικουρικές δυνάμεις ώστε οι Τουρκοκύπριοι να είναι και πάλι μειοψηφία. Ως αποτέλεσμα της μεγάλης κλίμακας μετακινήσεων δημιουργήθηκαν 42 Τουρκοκυπριακοί θύλακες στους οποίους δεν επιτρεπόταν η είσοδος σε δυνάμεις της Κυπριακής Δημοκρατίας. Οι Τουρκοκύπριοι δήλωναν ότι αναγκάζονταν να μετακινηθούν λόγω φόβου και έλλειψης ασφάλειας από τους Ελληνοκύπριους ενώ οι Ελληνοκύπριοι έλεγαν ότι η TMT έκανε προπαγάνδα για να σπείρει το φόβο στη Τουρκοκυπριακή κοινότητα με απώτερο σκοπό την αυτονομία και την γκετοποίηση. Το 1963-1964 εκτοπίστηκαν 20,000-25,000 Τουρκοκύπριοι και 200-300 Ελληνοκύπριοι. Πλέον τα μικτά χωριά από τα 135 μειώθηκαν σε 45. (Λύτρα, Ψάλλη, 2011)

Οι ξένοι διπλωμάτες, φοβούμενοι για την αστάθεια που προέκυψε και τον πολιτικό ομορτουισμό, προσπαθούσαν να βρουν λύση που θα απαντούσε στην κρίση που είχε ξεσπάσει. Το συμβούλιο του Λονδίνου το 1964, πρότεινε την δημιουργία ειρηνευτικής δύναμης του NATO, το οποίο απέρριψε αμέσως Αρχιεπίσκοπος Μακάριος. Την ίδια στιγμή από τις ΗΠΑ, ο Dean Acheson εισηγήθηκε την διπλή ένωση, έχοντας ως στόχο την μόνιμη διαίρεση, πρόταση η οποία απορρίφθηκε κατευθείαν. Και τα δυο αυτά σχέδια, τόνιζαν τον έλεγχο που θα ασκούσε το NATO στη Κύπρο, με απώτερο σκοπό να προεκταθούν τα όρια των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου στη Μέση Ανατολή, έτσι όπως είχαν θεσπιστεί κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου(Calame, Charlesworth, 2009).

Παράλληλα το Μάρτιο, του 1964, ο ΟΗΕ εγκαταστάθηκε στο νησί, για να χειριστεί την κατάσταση τοποθετώντας συρματοπλέγματα και φράγματα κατά μήκος της Πράσινης Γραμμής, ακολουθώντας το Πρωτόκολλο, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί η επαφή μεταξύ των δυο κοινοτήτων*.

Η διαίρεση ενθάρρυνε όπως φαίνεται την απομόνωση των δυο κοινοτήτων προωθώντας την αστάθεια στις μεταξύ τους σχέσεις καθώς και την ανασφάλεια. Το 1967 στην Αθήνα δημιουργήθηκε η ΕΟΚΑ Β' που θα αγωνιζόταν και πάλι για την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, σχεδιάζοντας τη δολοφονία του Μακαρίου.

Τον Απρίλιο του 1969 η ηγεσία των Τουρκοκυπρίων φαίνεται να έδωσε στον Πρόεδρο Μακάριο μια λίστα 23 χωριών στα οποία επιθυμούσαν να επιστρέψουν, ωστόσο η Ελληνοκυπριακή ηγεσία απέρριψε την επιστροφή στην Νεάπολη/Yenişehir και την Ομορφίτα/Kucuk Kaymakli για στρατηγικούς λόγους εμποδίζοντας την επιστροφή σχεδόν 6000 κατοίκων στα σπίτια τους. Έτσι οι εκτοπισμένοι ζήτησαν αποζημίωση για την καταστροφή των περιουσιών τους και την απώλεια χρήσης από την Κυπριακή Κυβέρνηση, καθώς και για την ανοικοδόμηση των σπιτιών τους (Donusu, 1969). Το 1970 όμως η κυβέρνηση έδωσε έγκριση για την

* Κατά το 1967-1974 οι δυο κοινότητες αρχίσαν τις προσπάθειες τους στην διατήρηση της ανεξαρτησίας της χώρας. Πολλοί όμως ήταν προσκολλημένοι ακόμη στην ένωση και στην διχοτόμηση.

ανοικοδόμηση των κατοικιών τους και 2000 Τουρκοκύπριοι επέστρεψαν σε 19 μικτά χωριά και 6 Τουρκοκυπριακά, σχεδόν εφτά χρόνια μετά τον εκτοπισμό τους (Patrick, 1976).

Μέχρι το 1974, τα γεγονότα έφτασαν και πάλι σε οριακό σημείο. Η Χούντα στην Αθήνα, οργάνωσε το πραξικόπημα ενάντια στον Αρχιεπίσκοπο, στις 15 Ιουλίου του 1974, ορίζοντας ως πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας τον Νίκο Σαμψών ο οποίος ήταν υπέρμαχος πολεμιστής της ιδέας περί ενώσεως και υπεύθυνος για δολοφονίες πολλών Τουρκοκυπρίων.

Η Τουρκική Κυβέρνηση προβληματισμένη με τις ραγδαίες εξελίξεις στη Λευκωσία και φοβούμενη για την ασφάλεια των Τουρκοκυπρίων, ως μια από τις τρεις εγγυήτριες χώρες όπως όριζαν οι συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου, αποφάσισε να επέμβει με στρατιωτικές δυνάμεις στις 20 Ιουλίου του 1974.

Δυο μέρες αργότερα από την επιχείρηση «Αττίλας» οι Τούρκικες δυνάμεις κατέλαβαν το 37% του νησιού, από τις ακτές τις Κερύνειας μέχρι και την Πράσινη Γραμμή. Η εισβολή σε συνδυασμό με την διαφυγή του Αρχιεπίσκοπου Μακάριου ώθησαν στην κατάρρευση του Χουντικού καθεστώτος στην Αθήνα και στην κατάλυση της διακυβέρνησης Σαμψών στη Λευκωσία. Εκατοντάδες χιλιάδες Κύπριοι πολίτες, που ζούσαν ακόμη σε επικίνδυνα εχθρικά πλευρές, αναγκάστηκαν να προβούν σε εσωτερικό εκτοπισμό με αποτέλεσμα την τέλεια, σχεδόν, ομογενοποίηση του βόρειου του νότιου τμήματος*.

Στις 16 Αυγούστου, του ίδιου καλοκαιριού, διαδραματίστηκε η δεύτερη πράξη της εισβολής όπου καθιερώθηκε η «Ζώνη Αττίλα» από την Μόρφου στα νοτιοδυτικά μέχρι και την Αμμόχωστο στα ανατολικά ανταποκρινόμενη στη προηγούμενη γραμμή Mason-Dixon όπως είχε σχεδιαστεί έντεκα χρόνια νωρίτερα. Οι Τούρκοι ωστόσο είχαν ετοιμάσει τρία λεπτομερή στρατηγικά σχέδια εισβολής που βρισκόνταν στα συρτάρια.

* Οι μετακινήσεις στις δυο κοινότητες είχε διαφορετικό χαρακτήρα. Οι Ελληνοκύπριοι έφυγαν από φόβο αφήνοντας πίσω τις περιουσίες τους, νομίζοντας ότι η μετακίνηση θα ήταν προσωρινή καταλήγοντας να είναι άστεγοι μέχρι που κτίστηκαν οι προσφυγικοί οικισμοί. Εν αντιθέσει οι Τουρκοκύπριοι είχαν πιο ομαλή μετακίνηση σε πομπές που περιφρουρούνταν από τις δυνάμεις του ΟΗΕ και εγκαταστάθηκαν σε άδεια Ελληνοκυπριακά σπίτια στο βορρά. Με αυτό τον τρόπο διακόπηκε κάθε επικοινωνία μεταξύ των δυο τμημάτων και από τα 48 μικτά χωριά απέμειναν σήμερα μόνο 2.

**Θέσεις των Τούρκικων
δυνάμεων εισβολής**

- στις 22 Ιουλίου 1974
- στις 30 Ιουλίου 1974
- στις 8 Αυγούστου 1974
- στις 16 Αυγούστου 1974
- μετά τις 16 Αυγούστου 1974
- Σύνορα Βρετανικών Βάσεων

Πολλές φορές στο παρελθόν επιβιβάστηκαν οι Τούρκοι στα πλοία για να πραγματοποιήσουν κάποιο από τα τρία αυτά σχέδια μα γύριζαν πίσω, επειδή το πρόσχημα δεν ήταν αρκετό (Μπιράντ, 1976).

Προτού οι ξένες κυβερνήσεις, δημιουργήσουν μια φόρμουλα ικανή να απαντήσει με διπλωματικό τρόπο στα γεγονότα, το πολιτικό τοπίο στη Κύπρο άλλαζε δραματικά. Η κυβέρνηση όπως συστάθηκε το 1960, κατέρρευσε. Ανεπίσημες πηγές αναφέρουν ότι ο γραμματέας των ΗΠΑ Henry Kissinger θεωρούσε πως το κυπριακό πρόβλημα θα λυνόταν μόνο με μια de facto διαίρεση με την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο.

Από το 1974 και μετέπειτα ο ΟΗΕ εγκαταστάθηκε στην ουδέτερη ζώνη με στρατιωτικές δυνάμεις, ενώ εκατέρωθεν την Πράσινης Γραμμής, υπάρχουν Ελληνοκυπριακά και Τουρκοκυπριακά φυλάκια. Με τον πόλεμο στην ουσία οριστικοποιήθηκε ο εθνικός διαχωρισμός που προϋπήρχε στη Λευκωσία για δεκατέσσερα χρόνια.

Το 2003, η Τούρκικη Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου*, άνοιξε τα οδοφράγματα επιτρέποντας τις μετακινήσεις από και προς τα κατεχόμενα. Από τότε μέχρι και το 2012 ο αριθμός των διελεύσεων των Ελληνοκυπρίων ανήλθε στα 7,4 εκατομμύρια ενώ των Τουρκοκυπρίων στα 13,5 εκατομμύρια. Ωστόσο τονίζεται ότι πρόκειται για αριθμό διελεύσεων και όχι διαφορετικών ανθρώπων κάθε φορά. Αυτό πραγματοποιείται είτε για να δουν τα σπίτια τους και τους φίλους τους, είτε για επαγγελματικούς σκοπούς ή λόγους αναψυχής.

Ενα χρόνο αργότερα, το 2004, λίγο πριν η Κύπρος ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι Τουρκοκύπριοι αποδεχτήκαν το σχέδιο Ανάν με ποσοστό 64% ενώ οι Ελληνοκύπριοι το απέρριψαν με 75%.

Εξαρχής η ουδέτερη ζώνη οριοθέτησε την έκταση που θα μπορούσαν να ασκήσουν χωρικό έλεγχο τόσο οι Ελληνοκυπριακές όσο και οι Τουρκοκυπριακές δυνάμεις ενώ αργότερα έγινε ένας από τους βασικότερους παράγοντες που θα καθόριζαν την

* Στις 15 Νοεμβρίου 1983 η διοίκηση ανακήρυξε τα κατεχόμενα εδάφη της Κύπρου ανεξάρτητο κράτος. Η αυτοονομαζόμενη «ΤΔΒΚ» (“Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου”) δεν έχει αναγνωριστεί από κανένα κράτος, εκτός από την Τουρκία.

Λευκωσία, 2013

φυσική ανάπτυξη της πόλης. Έτσι μαζί με τις πολιτικές, δημογραφικές και κοινωνικοοικονομικές αλλαγές, η ρυθμιστική ζώνη προκάλεσε και την ταχύτερη ανάπτυξη της πόλης εκτός των τειχών της, καθώς οι κάτοικοι χρειάζονταν ένα μέρος για να ζήσουν.

Με αυτό τον τρόπο τα κτίρια σύντομα καταλήφθηκαν από αλλοδαπούς, που είχαν χαμηλό εισόδημα και διαφορετικό τρόπο ζωής, από αυτό των ντόπιων κατοίκων. Τα κτίρια στο ιστορικό κέντρο ήταν ακατάλληλα για να φιλοξενήσουν νέες λειτουργίες, όπως βιομηχανία, μονάδες χονδρικής και λιανικής πώλησης, αναψυχή. Αυτές τις αλλαγές σε συνδυασμό με την φυσική φθορά, την παρακμή, την απώλεια της οικονομικής ζωτικότητας, τη σπάταλη χρήση γης, υποβαθμίστηκε το ιστορικό κέντρο της Λευκωσίας.

Η αστική δομή της πρωτεύουσας εξακολουθεί να είναι ενοποιημένη, λόγω της τεράστιας, τυχαίας εξάπλωση της πόλης, η οποία μπορεί να εξηγηθεί σε σχέση με την ασταθή αγορά γης και το μεγάλο απόθεμα αστικοποιημένης αλλά αναξιοποίητης γης κατά τη δεκαετία του 1980(Zetter,1985). Με τη διαίρεση της πόλης και την ύπαρξη της νεκρής ζώνης από το 1974, η πόλη έχει επεκταθεί δραματικά ακολουθώντας τον άξονα βορρά - νότου, παρόλο που πριν τον πόλεμο, η ανάπτυξη γινόταν στον άξονα δύσης - ανατολής.

Λευκωσία, 2003

Λαμβάνοντας υπόψη τις περιοχές που αναφέρονται στο Ενιαίο Ρυθμιστικό Σχέδιο Λευκωσίας, αλλά και σε πιο πρόσφατα έγγραφα οργάνωσης, η αστική δομή μπορεί να καθοριστεί από τέσσερα στοιχεία:

- Το τείχος της πόλης, μια έκταση περίπου 190-200 εκτάρων συμπεριλαμβανομένης της Νεκρής Ζώνης. Αυτό είναι το παλαιότερο και το πολυτιμότερο τμήμα της πόλης, και αποτελεί ένα εξαιρετικό παράδειγμα της αστικής πολιτιστικής και κοινωνικής κληρονομιάς της Λευκωσίας, συμβολίζοντας την γεωγραφική και ιστορική σημασία της πόλης και της Κύπρου στο σύνολό της.
- Τη νεκρή ζώνη, η οποία διασχίζει τη περιτειχισμένη πόλη στην διεύθυνση ανατολής-δύσης, καλύπτοντας περιοχή περίπου 18-20 εκτάρων. Στην εντός των τειχών πόλη, φτάνει τα 1,5 χιλιόμετρα σε μήκος και περνά μέσα από διάφορες παλιές γειτονιές, όπως Πύλη Πάφου (Porta Domenica), Arabahmed, Karamanzade, Άγιος Ανδρέας, Φανερωμένη, Selimiye (Αγία Σοφία), Arasta (Lokmaci Point), Ομεριέ, Χρυσαινιώτισσα και Άγιος Κασσιανός.
- Το επιχειρηματικό και διοικητικό κέντρο, που εκτείνεται από το βόρειο στο νότιο τμήμα της εντός των τειχών πόλη. Ο βόρειος πυρήνας περιλαμβάνει την Πύλη Κερύνειας, τέσσερα γυμνάσια, μια βιβλιοθήκη, πολλά δημόσια κτίρια, καθώς και τη κατοικημένη περιοχή της Yenisehir (Νεάπολη) και είναι τοποθετημένο προς το σταθμό Λεωφορείων Λευκωσίας. Από την άλλη πλευρά, ο πυρήνας του νότου αποτελείται τις Λεωφόρου Μακαρίου, Στασικράτους και τις γύρω περιοχές.
- Κατοικημένες περιοχές γύρω από τους ανεπτυγμένους πυρήνες. Στο βορρά βρίσκονται οι γειτονιές Köflklüçiftlik, Yenisehir και Caglayan , ενώ στο νότο βρίσκονται οι περιοχές του Αγίου Δομετίου, του Αγίου Κωνσταντίνου και του Αγίου Νικολάδη. Αυτές οι γειτονιές που είχαν οικοδομηθεί πριν το 1974, περιβάλλοντας τον κεντρικό πυρήνα και των δύο πλευρών, διατηρούν ενιαίο χαρακτήρα. Τα τελευταία 20 χρόνια, νέες οικιστικές περιοχές έχουν προστεθεί ενώ τα όρια της πόλης διευρύνθηκαν σημαντικά.

5.1.2 Συνέπειες από τη διαίρεση

Η απώλεια ζωών από το Κυπριακό, Τούρκικο, Ελληνικό και Βρετανικό στρατό από τις αρχές του απελευθερωτικού αγώνα το 1955 μέχρι και τον πόλεμο του '74 είναι η πιο θλιβερή συνέπεια. Οι πρώτοι θάνατοι προήλθαν από τον αγώνα της ΕΟΚΑ για την επίτευξη της ένωσης. Τρία χρόνια αργότερα 600 ελληνοκυπριακές οικογένειες αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις οικογένειες τους στη μεικτή Λευκωσία στο χωριό της Ομορφίτας όταν Τουρκοκύπριοι προήγαγαν τον εκφοβισμό του πληθυσμού. Μεταξύ του 1955-59, 600 θάνατοι αποδόθηκαν στις δικοινοτικές φασαρίες, ενώ 1000 είναι αποτέλεσμα των φασαριών του '63. Η εισβολή του '74 είχε ως συνέπεια 5000 νεκρούς, οι περισσότεροι εξ' αυτών γυναικόπαιδα και όχι στρατιώτες (Patrick, 1976).

Ελάχιστες έρευνες έχουν γίνει περί φυσικής και ψυχικής υγείας από την αρχή των φασαριών του 1955, σίγουρα όμως το άγχος, η ανησυχία αλλά και οι τραυματισμοί βιώθηκαν από χιλιάδες Κύπριους που έζησαν αυτές τις καταστάσεις. Η ασυνήθιστα όμως μεγάλη χρονική περίοδος που δεν αντιμετωπίστηκαν οι δικοινοτικές συγκρούσεις έχει ως αποτέλεσμα ο βαθμός των ψυχολογικών επιπτώσεων να διατηρείται χαμηλός γι' αυτό και είναι δύσκολο να αντιμετωπισθούν.

Στη κοινωνιολογική βιβλιογραφία για την Κύπρο, παρατηρήθηκε ότι ενώ οι Ελληνοκύπριοι μετά το 1974, ακολουθούν μια πολιτική μνήμης σύμφωνα με την οποία η σημερινή κατάσταση θεωρείται προσωρινή, οι Τουρκοκύπριοι εντάσσονται σε μια πολιτική λήθης σύμφωνα με την οποία το παρελθόν είναι μόνιμο (Bryant, 2012) . Αυτό διακρίνεται από πολλά σημάδια στο χώρο που φορτίζουν συναισθηματικά και ιδεολογικά και τις δυο κοινότητες. Τα ΜΜΕ, οι πολιτικοί, το εκπαιδευτικό σύστημα, η οικογένεια γαλουχούν τις νέες γενιές και πείθουν τις παλαιότερες με την προπαγάνδα που γίνεται μέσω αφισών, συνθημάτων, αγαλμάτων, μουσείων πείθοντας τους ότι δεν μπορούν να υπάρχουν μαζί. Χαρακτηριστικό είναι το σύνθημα «Δεν ξεχνώ» που είναι χαραγμένο στη μνήμη της νέας γενιάς καθώς από τη σχολική ηλικία διακηρύττει ότι «Δεν ξεχνώ ότι το βόρειο τμήμα είναι και αυτό πατρίδα μας, Δεν ξεχνώ ή δεν με

αφήνουν να ξεχάσω την καταστροφή για να παραμένει άσβεστη η ελπίδα για επιστροφή στις πατρογονικές εστίες, όπως συνηθίζεται να λέγεται, για την επιστροφή της γης στους νόμιμους κατόχους της χωρίς ωστόσο να μας νοιάζει τι θα απογίνουν οι τωρινοί τους κάτοικοι». Αντίστοιχα για τους Τουρκοκύπριους ισχύει το “Unutmayacagiz”, που δηλώνει ότι δεν θα ξεχάσουν τους διωγμούς και τις επιθέσεις, τις εθνοτικές συγκρούσεις και τον ξεριζωμό του 1963, κάτι που οι Ελληνοκύπριοι έχουν ήδη ξεχάσει αφού δεν καταγράφεται καν στη σύγχρονη επίσημη ελληνοκυπριακή εκδοχή της ιστορίας.

Πέρα από την απώλεια των ζώων και την φυσική και ψυχική υγεία, μεγάλο ποσοστό των Κυπρίων έχασαν τις περιουσίες τους. Από το '63 μεγάλο μέρος του πληθυσμού μετακινήθηκε στους θύλακες, εγκαταλείποντας τις κατοικίες του, προκειμένου να διαφυλάξουν την ασφάλεια τους. Καθώς η πράσινη γραμμή γινόταν μονιμότερη ο αριθμός των πολιτών που μετακινείτο αυξανόταν με αποκορύφωμα το 1974 όπου οι καταστάσεις δεν επέτρεπαν πλέον την ύπαρξη μεικτού πληθυσμού.

Σύμφωνα με την απογραφή του 1960, 40.000 Τουρκόφωνοι Κύπριοι ζούσαν στο Νότιο τμήμα και 200.000 Ελληνόφωνοι στο βόρειο. Μέχρι την εισβολή του '74 λιγότεροι από 100 απέμειναν στις δυο περιοχές αποδίδοντας τους τον τίτλο «εγκλωβισμένοι». Πάνω από 250.000 κάτοικοι έγιναν εγκλωβισμένοι, αντιπροσωπεύοντας το 40% του συνολικού πληθυσμού του νησιού. Το φαινόμενο αυτό εμφανίστηκε εντονότερα η Λευκωσία, της οποίας η Μεσαιωνική πόλη αποτελούσε κέντρο συνεργασίας μετατράπηκε σε νεκρή ζώνη (Calame, Charlesworth, 2009).

Μετά το πόλεμο του '74 οι δημοτικές αρχές αναγκάστηκαν να δημιουργήσουν δυο νέα κέντρα εκατέρωθεν της Πράσινης Γραμμής. Αυτό σήμαινε διπλός αριθμός κυβερνητικών ιδρυμάτων, δημοτικών εγκαταστάσεων και υπηρεσιών, κύριο χαρακτηριστικό των διαιρεμένων πόλεων. Το ξεχωριστό εκπαιδευτικό σύστημα στα δυο τμήματα και η ελάχιστη επικοινωνία τους έχει ως αποτέλεσμα τη στασιμότητα στις μεταξύ τους σχέσεις και την προώθηση της μισαλλοδοξίας στις νέες γενιές του τόπου. Τέλος, ο πόλεμος και η διαίρεση είχαν καταστρεπτική επίδραση στην οικονομία του τόπου καθώς μετά την εισβολή παρατηρήθηκε

Λευκωσία, 2006

18% πτώση στην οικονομία, εφόσον η Κύπρος στηριζόταν στον τουρισμό, στην βιομηχανία και την γεωργία, εμφανίζοντας το φαινόμενο της ανεργίας κυρίως στους Τουρκοκύπριους καθώς το κράτος τους δεν είναι αναγνωρισμένο από άλλες χώρες πέρα από την Τουρκία.

5.1.3 Λάφυρα πολέμου

Η διανομή των Ελληνοκυπριακών περιουσιών κατά τη διάρκεια της πρώιμης περιόδου πραγματοποιήθηκε με κλήρωση, παρόλο που πολλοί άνθρωποι βρήκαν σπίτια τα οποία τους άρεσαν και έκαναν κατάληψη. Σε κάθε οικογένεια που εγκαταστάθηκε σε αγροτική περιοχή δόθηκε σπίτι και γεωργική γη, ενώ σε κάθε οικογένεια που εγκαταστάθηκε στη πόλη δόθηκε σπίτι και κατάσταση ή γραφείο*. Το 1977 καθιερώθηκε ένα σύστημα βαθμών με το οποίο μοιράζονταν οι περιουσίες βάση των περιουσιών που είχαν οι Τουρκοκύπριοι στα νότια. Ωστόσο το σύστημα χαρακτηριζόταν πολλές φορές από ευνοιοκρατία και ποικίλες μορφές διακρίσεων συμπεριλαμβανομένου και πολιτικών συμφερόντων.

Αξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι τα πρώτα χρόνια οι Τουρκοκύπριοι ενώ κατοικούσαν στα σπίτια των Ελληνοκυπρίων και χρησιμοποιούσαν γη δεν είχαν επίσημα έγγραφα τα οποία εγγυόντουσαν το δικαίωμα τους. Το 1982 όμως, η κυβέρνηση εξέδωσε «οριστικό πιστοποιητικό κατοχής» που εγγυόταν το δικαίωμα χρήσης σε όσους παρουσίαζαν τίτλους ιδιοκτησίας για ισάξια γη στο νότο. Με αυτό θα μπορούσαν να μεταβιβάσουν τη

* Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου 25-30.000 Τούρκοι υπήκοοι έφτασαν στη Κύπρο, ως μέρος μιας υποβοηθούμενης μετανάστευσης και σε κάθε οικογένεια δόθηκε σπίτι και γεωργική γη. Υπολογίζεται ότι με αυτό τον τρόπο παραχωρήθηκαν 5000 - 6000 σπίτια. Επιπλέον, ο περί Ιθαγένειας Νόμος Νο. 3/1975 του TSFC, καθιστούσε τις οικογένειες των 498 Τούρκων στρατιωτών που σκοτώθηκαν στον πόλεμο του 1974, καθώς και τους Τούρκους στρατιώτες που υπηρέτησαν στην Κύπρο μέχρι τις 18 Αυγούστου του 1974, κατάλληλους για παροχή ιθαγένειας. Ενας ορισμένος αριθμός βετεράνων του πολέμου του 1974 επέστρεψε στην Κύπρο και απέκτησε την ιθαγένεια στο πλαίσιο του εν λόγω νόμου, αν και θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι από τα 1200 υπάρχοντα ενεργά μέλη του Συνδέσμου Βετεράνων του Τούρκικου Στρατού, το 75% είναι παντρεμένοι με Τουρκο-Κύπριες. Μπορεί να εκτιμηθεί, λοιπόν, ότι περίπου 500 επιπλέον περιουσίες πιθανόν να έχουν διανεμηθεί στους Τούρκους βετεράνους, αν και πολλοί σε κάθε περίπτωση θα δικαιούνταν τις περιουσίες, μέσω των συζύγων τους, στις περιπτώσεις που οι σύζυγοι ήταν εκτοπισθέντες. (Hatay, 2/2007)

Λευκωσία, 2010

περιουσία τους στα παιδιά τους και μπορούσαν να την πουλήσουν με περιορισμούς. Ετσι παρέδιδαν τα δικαιώματα τους για τις περιουσίες τους στο νότο στη Τουρκοκυπριακή κυβέρνηση, η οποία κατέχει μέχρι σήμερα αυτές τις πράξεις σε αναμονή μιας συμφωνίας ανταλλαγής περιουσιών μετά από διαπραγμάτευση. Επίσης τα άτομα που είχαν χάσει δικούς τους ανθρώπους στη σύγκρουση, λάμβαναν ένα σπίτι και ένα μικρό ποσό ως μηνιαία αποζημίωση. Το 1995 με την οριστικοποίηση του προηγούμενου νόμου περί κατοχής γης, το «οριστικό πιστοποιητικό κατοχής» αναβαθμίστηκε σε «τίτλο ιδιοκτησίας ακίνητης περιουσίας» (Bryant, 2012).

Το 1996 όμως, η Ελληνοκύπρια πρόσφυγας Τιτίνα Λοιζίδου προσέφυγε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, κατηγορώντας τον Τούρκικο στρατό για παράνομη παρεμπόδιση της επιστροφής της στο σπίτι της και στέρηση πρόσβασης της σε περιουσίες στο βόρειο τμήμα του νησιού, κερδίζοντας την υπόθεση. Η προσφυγή της Τιτίνας Λοιζίδου άνοιξε το δρόμο και για άλλους ελληνοκύπριους πρόσφυγες προκειμένου να διατηρήσουν τις ιδιοκτησίες του. Με αυτό τον τρόπο αποτράπηκε η κτηματομεσιτική κερδοσκοπία στις ελληνοκυπριακές περιουσίες, φαινόμενο που άνθισε από τα τέλη του 1990 μέχρι και το 2000. Ωστόσο μετά το 2002, παρατηρήθηκε έκρηξη στον τομέα των κτηματομεσιτικών καθώς η αναμονή της λύσης στη διχοτόμηση του νησιού οδήγησε σε απότομη αύξηση στην ανάπτυξη των περιουσιών.

Αντίθετα με τον Βορρά, η εγκατάσταση Τουρκοκυπρίων στον Νότο δεν περιορίστηκε ποτέ νομικά από την Κυπριακή Κυβέρνηση μετά το 1974. Οι περιουσίες των Τουρκοκυπρίων που εγκατέλειψαν τον Νότο τέθηκαν από την Κυπριακή Κυβέρνηση υπό κηδεμονία σύμφωνα με τον νόμο περί Τουρκοκυπριακών Περιουσιών 139/91 μέχρις ότου επιτευχθεί τελική διευθέτηση του Κυπριακού Προβλήματος. Με απόφασή του της 24ης Σεπτεμβρίου του 2004 στην υπόθεση «Arif Mustafa v. Υπουργείου Εσωτερικών» το Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου έκρινε ότι από τη στιγμή που ένας Τουρκοκύπριος εγκατασταθεί οποτεδήποτε στις ελεύθερες περιοχές, έχει αξίωση επιστροφής της περιουσίας του από το από το κράτος.

5.1.4 Μεικτά Χωριά

Σύμφωνα με τον Richard Patrick, ένα χωριό θεωρείται ως «μεικτό» εφόσον κατοικείται από δέκα ή περισσότερα άτομα μιας άλλης εθνικής ομάδας ή σε περιπτώσεις μικρών χωριών κάτω των 100 κατοίκων, μια άλλη εθνική ομάδα αποτελεί το 10% του συνολικού πληθυσμού(Patrick, 1976).

Σύμφωνα με ανεκδολογικές αναφορές η ζωή στα μικτά χωριά 39 χρόνια πριν χαρακτηριζόταν από συνεργασία και εμπιστοσύνη. Οι Ελληνοκύπριοι θεωρούν ότι τα μικτά χωριά θα μπορούσαν να είναι πρότυπο ειρηνικής συμβίωσης μεταξύ των δυο ενοτήτων ενώ για τους Τουρκοκύπριους είναι μια απόδειξη ότι η συνύπαρξη είναι ανέφικτη. Αυτό οφείλεται στην έλλειψη γνώσεων για τη κοινή ζωή Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων σε συνδυασμό με 39 χρόνια προπαγάνδας.

Με την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας, ο Τουρκοκυπριακός πληθυσμός ανερχόταν στα 106.000 άτομα τα οποία διέμεναν διάσπαρτα στο νησί. Υπήρχαν 114 μικτά χωριά 117 εξ ολοκλήρου τούρκικα χωριά . Σε λιγότερο από μισό αιώνα ο αριθμός των μεικτών χωριών μειώθηκε από 346, το 1891, σε 252 το 1931 και 114 το 1960. Κάποια από αυτά βίωσαν τις συνέπειες της αστυφιλίας και της μετανάστευσης, ενώ άλλα ομογενοποιήθηκαν εξαιτίας των δικαιοδικών εντάσεων που προκλήθηκαν από εθνικιστικούς διχασμούς και άλλες τοπικές διαφορές. Ετσι μεγάλο ποσοστό των μετακινήσεων οφειλόταν στο ότι οι μειοψηφία των Τουρκοκυπρίων μεταφέρονταν σε περιοχές που θεωρούσε ότι θα ήταν πιο ασφαλή και υπήρχε μεγαλύτερη συγκέντρωση Τούρκικου πληθυσμού. Αντίστοιχα παραδείγματα υπήρχαν και για τους ελληνοκύπριους, αλλά ήταν λιγότερα καθώς οι μειονοτικοί Ελληνικοί πληθυσμοί στα χωριά ήταν λιγότερο συχνοί.

5.1.4.1 Το καθεστώς διαβίωσης και συνύπαρξης στα μεικτά χωριά

Πριν το 1945, η κάθε κοινότητα είχε το δικό της συμβούλιο που αποτελείτο από τον μουχτάρη (κοινοτάρχη) και 4 αζάες (σύμβουλοι). Το κάθε θέμα συζητιόταν πρώτα ξεχωριστά και μετά τίθετο στο κοινοτικό συμβούλιο. Αυτό όμως ήταν αντιπαραγωγικό και προωθούσε το διαχωρισμό. Μετά το 1945 ο μουχτάρης τίθετο από τον έπαρχο ενώ διατηρήθηκαν οι θέσεις των 4 αζάων. Κατά το 1963-1964 λόγω φασαριών οι Τουρκοκύπριοι δεν έδιναν όρκο πίστης στη Κυπριακή Κυβέρνηση γι' αυτό και δεν αναγνωριζόταν η εξουσία τους. Με τις φασαρίες η Κυπριακή Κυβέρνηση αποδεδειγμένη από τις ευθύνες για κοινωνική πρόνοια των Τουρκοκυπρίων και επέβαλε φόρους και τέλη στις Τουρκοκυπριακές συνοικίες για τη χρήση δημόσιων υπηρεσιών.

Σε όλα σχεδόν τα χωριά υπήρχε ή τζαμί ή εκκλησία ή και τα δυο. Σε κάποια υπήρχαν και καθολικές εκκλησίες για τους Μαρωνίτες ή Αρμένικες εκκλησίες. Οι Τουρκοκύπριοι δεν ήταν τόσο πιστοί μουσουλμάνοι καθώς παρήγαγαν οίνο και ασχολούνταν με τη χοιροτροφία. Επίσης οι άντρες δεν φορούσαν το φέσι, ούτε οι γυναίκες το μουσουλμανικό βέλος. Το ένα σύστημα πίστης δεν αποκλείει το άλλο γι' αυτό και συμμετείχαν σε εορτασμούς και παραδόσεις και των δυο θρησκειών.

Στα μεικτά χωριά ανάλογα με το καθένα υπήρχαν τα ανάμεικτα (π.χ Περιστερώννα) και τα διαχωρισμένα (π.χ Αφάνεια). Το πρώτο εξασφάλιζε μεικτή επαφή και εμπιστοσύνη στους κατοίκους ενώ το δεύτερο ενδυνάμωνε τον διαχωρισμό και η διομαδική επαφή ήταν προβληματική.

Κατά την Οθωμανική περίοδο υπήρχαν 76 χριστιανικά σχολεία και 64 μουσουλμανικά, αλλά η κρατική βοήθεια προοριζόταν μόνο για τα Μουσουλμανικά, ενώ τα Χριστιανικά στηρίζονταν από εθελοντικές δωρεές. Με τη Βρετανική διοίκηση, οι Χριστιανικές και Μουσουλμανικές θρησκευτικές αρχές συνέχιζαν να διοικούν τα σχολεία, με τη διαφορά ότι στηρίζαν οικονομικά και τα Χριστιανικά. Ετσι στα Χριστιανικά σχολεία ένα παιδί μάθαινε Ελληνική γλώσσα, Ελληνική ιστορία και την ορθόδοξη θρησκεία, ενώ στο Μουσουλμανικό σχολείο ασχολούνταν με την απομνημόνευση του Κορανίου, διδασκόταν

την Τουρκική γλώσσα, την Οθωμανική ιστορία και γεωγραφία. Το πρόγραμμα σπουδών και στα δυο ερχόταν από την αντίστοιχη μητέρα πατρίδα και τα δυο προωθούσαν τον εθνικισμό και την αντίστοιχη εθνική ταυτότητα, χωρίς να εστιάζουν στις τοπικές ιδιαιτερότητες της Κύπρου. Μεταξύ του 1923 και του 1959 η Βρετανική διοίκηση άλλαξε το χειρισμό στην εκπαίδευση για να περιορίσει τον ελληνικό εθνικισμό. Ανάμεσα στα μέτρα που πάρθηκαν, οι μαθητές μάθαιναν ιστορία και γεωγραφία που είχαν ως αφετηρία την Κύπρο και εκτείνονταν στην Εγγύς Ανατολή και στον υπόλοιπο κόσμο (Λύτρα, Ψάλτης, 2011).

5.1.4.2 Ένα χωριό που σήμερα παραμένει μικτό: η περίπτωση της Πύλας

Η Πύλα, είναι ένα χωριό στην επαρχία Λάρνακας. Είναι ένα από τα τέσσερα χωριά που βρίσκονται εντός της Νεκρής Ζώνης, ενώ τα άλλα τέσσερα είναι η Αθηνού, οι Τρούλλοι και η Δένεια. Η Πύλα βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα του νησιού, δίπλα στην περιοχή των Βρετανικών Βάσεων της Δεκέλειας. Από νομική άποψη, ελέγχεται και διοικείται όπως όλες οι υπόλοιπες περιοχές από την Κυπριακή κυβέρνηση. Το χωριό είναι ξεχωριστό από την άποψη ότι είναι ο μοναδικός οικισμός στην Κύπρο που εξακολουθεί να κατοικείται τόσο από Ελληνοκύπριους όσο και από Τουρκοκύπριους κάτοικους. Αριθμεί 850 Ελληνοκύπριους κατοίκους και 487 Τουρκοκύπριους. Το χωριό έχει τρεις εκκλησίες και ένα τζαμί.

Στην Πύλα οι κάτοικοι ζουν με αμοιβαιότητα, προσπαθώντας να προστατέψουν το χωριό τους. Γι' αυτό και δεν εμπιστεύονται τα ΜΜΕ και οτιδήποτε άλλο μπορεί να εντείνει την κατάσταση. Στο χωριό υπάρχουν δυο καφενεία: ένα για τους Τουρκοκύπριους και ένα για τους Ελληνοκύπριους όπου υπάρχουν και αντίστοιχα εθνικά σύμβολα, όπως σημαίες, αφίσες με ήρωες κτλ. Προσπαθούν να μην σκαλίζουν το παρελθόν και να κρατούν αποστάσεις. Ωστόσο το ίδιο δεν ισχύει στις εμπορικές συναλλαγές όπου και βρίσκουν τον τρόπο κάθε φορά να συνεργάζονται. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι υπάρχουν διαφορετικές ότι το

αντιλήψεις από τις δυο κοινότητες: οι Ελληνοκύπριοι θεωρούν ήταν αποτέλεσμα της εισβολής του '74, ενώ οι Τουρκοκύπριοι ότι ήταν εθνικό πρόβλημα, ενώ χαρακτηρίζουν τις σχέσεις πριν το 1960 κανονικές και άνετες.

Πιστεύεται ότι η διάνοιξη των οδοφραγμάτων το 2003 τους έκανε κακό στις σχέσεις μεταξύ τους. Οι Ελληνοκύπριοι πιστεύουν ότι το χωριό τους είναι ένα παράδειγμα ότι Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι μπορούν να συνυπάρξουν ενώ οι Τουρκοκύπριοι ότι είναι μια απόδειξη ότι δεν μπορούν γιατί νοιώθουν πιο ρεαλιστικές απειλές (μειοψηφία, το χωριό βρίσκεται στο νότιο τμήμα) και ότι μπορεί να αφομοιωθούν. Ωστόσο και οι δυο πλευρές θεωρούν ότι έκαναν την μεγαλύτερη προσπάθεια για να έρθουν κοντά και ότι έγιναν αμοιβαίες προσπάθειες προκειμένου να κατευθύνουν το μίσος τους έξω από το χωριό ώστε να διασφαλισθεί η ειρήνη στη Πύλα. Αυτή η αμοιβαιότητα, της φαινομενικής ειρήνης, στην πραγματικότητα μπορεί να χαρακτηριστεί και ως μεταμφιεσμένη σύγκρουση.

5.1.4.3 Η περίπτωση ενός μικτού χωριού που τώρα είναι διαιρεμένο: Περιστερώνα

Η Περιστερώνα είναι ένα χωριό στην επαρχία Λευκωσίας. Στο χωριό προπολεμικά, οι κατοικίες των δυο κοινοτήτων ήταν ανάμειχτες και η συνεργασία γινόταν σε όλους τους τομείς. Έτσι οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις υπήρχαν στον επαγγελματικό, πολιτισμικό και κοινωνικό τομέα. Στο χωριό γίνονταν ακόμη και μεικτοί γάμοι. Το 1958 προσπάθησαν να κρατήσουν τις φασαρίες έξω από το χωριό. Οι καλές σχέσεις διατηρήθηκαν και μέχρι το 1963 όπου λόγω των φασαριών αυτό άλλαξε. Οι κάτοικοι θεωρούν ότι γι' αυτό ευθύνονταν οι Βρετανοί, η ΤΜΤ, η ΕΟΚΑ και οι Ελληνοκυπριακές αρχές που προωθούσαν την διακοινοτική βία. Πολλοί Τουρκοκύπριοι όταν επέστρεψαν κάποια χρόνια αργότερα στις περιουσίες τους (γύρω στο 1968-69), τις βρήκαν λεηλατημένες και κατεστραμμένες, και μετά απ' αυτό φαίνεται ότι τίποτα δεν ήταν πια το ίδιο.

5.1.4.4 Η περίπτωση ενός διαχωρισμένου χωριού τότε και τώρα: Αφάνεια

Το χωριό Αφάνεια ανήκει στην επαρχία Λευκωσίας στο νότιο τμήμα. Στο χωριό οι δυο κοινότητες ήταν ξεκάθαρα χωρισμένες σε δυο γειτονιές και η κοινωνική αλληλεπίδραση περιοριζόταν στον επαγγελματικό τομέα. Με το άνοιγμα των οδοφραγμάτων οι Ελληνοκύπριοι αισθάνθηκαν απογοήτευση και λύπη γιατί βρήκαν σημαντικό αριθμό εποίκων. Οι Τουρκοκύπριοι που ζουν εκεί, δήλωσαν ότι οι Ελληνοκύπριοι είναι πάντα ευπρόσδεκτοι αλλά είναι αδύνατον να ξαναζήσουν μαζί (Λύτρα, Ψάλτης, 2011).

5.2 Η Κατάσταση Σήμερα

5.2.1 Τρέχουσες εξελίξεις, τάσεις και προβλήματα

Λαμβάνοντας υπόψη το ευρύτερο πλαίσιο του Scott Bolens (1999, 2006) όπου γίνεται αναλυτική εξέταση των αστικών τεχνικών σχεδιασμού και των τακτικών που ακολουθούνται στις διαιρεμένες πόλεις, αποδεικνύεται ότι το κατάλληλο πλαίσιο για την εξέταση της Λευκωσίας θα ήταν αντίστοιχο με τις περιπτώσεις της Βηρυτού, του Σεράγεβου, της Ιερουσαλήμ, του Μπέλφαστ ή του Μόντρεαλ, παρά του Γιοχάνεσμπουργκ, του Νέου Δελχί, του Χονγκ Κονγκ, ή του Αλγερίου. Ενώ όλες οι πόλεις και οι πρωτεύουσες περιέχουν διαιρέσεις και όρια (όπως εκείνα της φυλής, της τάξης, του φύλου, της εθνικότητας, κ.λπ.), αυτά διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των πόλεων. Όπως έχει δηλώσει ο Παπαδάκης (2006), η Λευκωσία βρίσκεται σε ιδιαίτερα δύσκολη θέση εντάσσοντας την στη κατηγορία των “εθνοτικο-εθνικών συγκρούσεων”, όπου οι κοινότητες ανταγωνίζονται για την κρατική κυριαρχία που μπορεί να οδηγήσει και στην διαίρεση της πόλης.

Η διαίρεση της Λευκωσίας είναι ο κύριος παράγοντας για την ύπαρξη των προβλημάτων της. Η διαίρεση περιορίζει την ανάπτυξη και δημιουργεί ποικίλα προβλήματα στο σχεδιασμό

του ιστορικού κέντρου αναγκάζει τους κατοίκους να στρέφονται προς την περιφέρεια.

Κατά τη δεκαετία του 1980, η αποτυχία της αγοράς, καθώς δεν ανταποκρινόταν στα προβλήματα της πόλης, έθεσε την ανάπτυξη της γης ως την κυρίαρχη προτεραιότητα. Έτσι ο σεβασμός της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, σε συνδυασμό με τον χαλαρό έλεγχο σχεδιασμού και τις λειτουργικές χρήσεις γης αποτέλεσαν το μυστικό της αστικής ανάπτυξης. Η αστάθεια της αγοράς, η αύξηση των τιμών γης στις περιοχές γύρω από το αστικό κέντρο και οι μεγάλες προσφορές για τα οικοπέδα εντός και εκτός του κέντρου της πόλης βοήθησαν στο να αποκτήσει η πόλη μια πιο ενοποιημένη δομή.

Ειδικότερα στο νότιο τμήμα η ταχεία ανάπτυξη έχει προκαλέσει τεράστια παραμόρφωση και αλλαγή στο χαρακτήρα του αστικού τοπίου (π.χ. σύγχρονα κτίρια και ουρανοξύστες, αντικατάσταση των παλαιότερων κτιρίων). Ωστόσο, διατηρήθηκε το σύνολο της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς συνειδητοποιώντας την αξία της διατήρησης τους (Gatta).

Παρόλο που οι τράπεζες είχαν διαθέσει χρήματα για την ανάπτυξη των οικιστικών ακινήτων, εντός των τειχών της πόλης, λίγοι άνθρωποι είχαν κάνει προσπάθεια για την εκμετάλλευση τους (Mumtaz, 1998). Αυτό έχει συμβεί αρχικά γιατί οι επενδυτές ανησυχούν για το αβέβαιο μέλλον της πόλης και φοβούνται ότι μπορεί ανα πάσα στιγμή να ξεσπάσουν επεισόδια βίας. Έπειτα, η αυστηρή επιβολή των νόμων διατήρησης των κτιρίων απαιτούν κάποιες εργασίες αποκατάστασης ή ανακαίνισης χρησιμοποιώντας πρωτότυπα υλικά και τεχνικές. Συνεχίζοντας, με την ανάπτυξη ακίνητων περιουσιών συχνά αντικαθιστούν πρώην μονοκατοικίες με ένα συγκρότημα κατοικιών που αποτελείται περίπου οκτώ διαμερισμάτων, δίνοντας ένα ή δύο διαμερίσματα πάνω στον ιδιοκτήτη, ενώ το υπόλοιπο χρησιμοποιείται από τον υπεύθυνο του έργου προκειμένου να αποσβέσουν τις επενδύσεις τους και να έχουν οικονομικό κέρδος (αντιπαροχή). Τέλος οι ίδιοι οι επενδυτές προωθούν στη αγορά διαμερίσματα στα πρότυπα του «σύγχρονου τρόπου ζωής» για την προσέλκυση αγοραστών (Oktaç, 2007).

1932

1945

1958

1968

Βόρειο Τμήμα, 2013

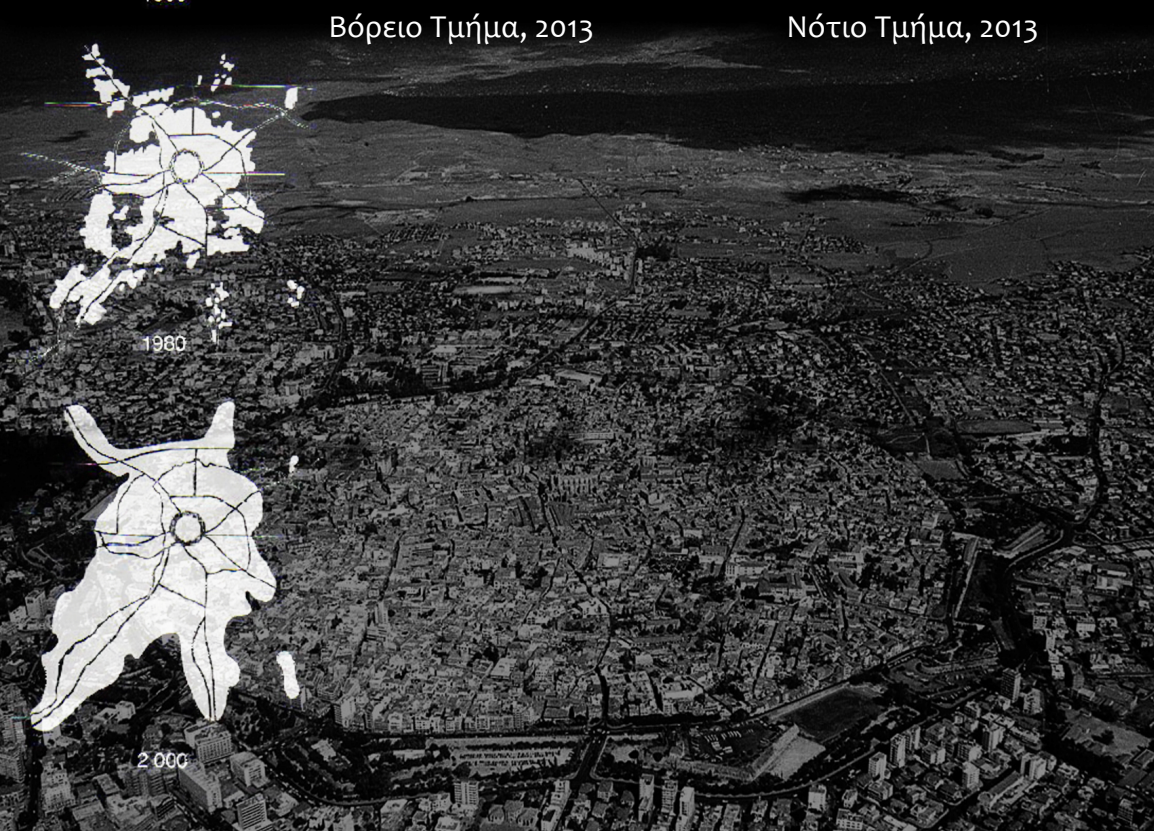
Νότιο Τμήμα, 2013

1980

2000

Επιπλέον η ίδια η νεκρή ζώνη που δημιουργήθηκε για να αποφεύγεται η τριβή μεταξύ των δύο κοινοτήτων αποπνέει πλέον το αίσθημα της διαίρεσης και είναι οπτικά αποθαρρυντική λόγω των εγκαταλελειμμένων καταστημάτων και σπιτιών, με σπασμένα παραθυρόφυλλα και τζάμια. Παρά το γεγονός ότι το νότιο τμήμα της Λευκωσίας βρίσκεται σε ταχεία ανάπτυξη και ο τουρκοκυπριακός τομέας παρόλο που έχει επηρεαστεί εξίσου από την ταχεία αστική διάχυση, χαρακτηρίζεται από ακατάλληλες χρήσεις γης λόγω της άναρχης και τυχαίας εξάπλωση με αποτέλεσμα χρήσεις όπως εμπόριο, ψυχαγωγία, βιομηχανία και κατοικία να συνυπάρχουν στις συνοικίες.

Μετά τη διαίρεση της Λευκωσίας, η εντός των τειχών πόλη αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα τόσο χωρικά όσο και κοινωνικά, όπως η υποβάθμιση, η παρακμή και η κοινωνική περιθωριοποίηση, η απώλεια της οικονομική ζωτικότητας, η ασυμβατότητα των χρήσεων γης, η κυκλοφοριακή συμφόρηση και η έλλειψη χώρων στάθμευσης. Παρόλο που το τείχος της πόλης ήταν κάποτε ένας ζωτικός χώρος, σήμερα έχει απομονωθεί από τις γύρω περιοχές λόγω των νέων ασυμβίβαστων χρήσεων. Η εγκατάλειψη ή η κακή συντήρηση των κατοικιών στην περιοχή οφείλεται:

- στην ανησυχία για την πολιτική και οικονομική κατάσταση δίνει ελάχιστα κίνητρα για την ανακαίνιση ή συντήρηση, ενώ,
- πολλές από τις ιδιοκτησίες έχουν χάσει την αξία τους και δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν καθώς έχουν μπλοκαριστεί από την νεκρή ζώνη, είτε από μόνιμους τοίχους, ή ακόμη από σάκους με άμμο και φράγματα με συρματοπλεγμα.

Δεδομένου ότι η εντός των τειχών πόλη δεν έχει την ίδια πορεία εξέλιξης με τα πρόσφατα ανεπτυγμένα τμήματα της Λευκωσίας, οι κύριοι δημόσιοι χώροι στον ιστορικό πυρήνα δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως κεντρικές πλατείες. Οι περιοχές που χτίστηκαν πριν από το 1974 και στις δύο πλευρές είχαν συχνά μοναδικά αρχιτεκτονικά και φυσικά χαρακτηριστικά που ενοποιούσαν με ισχυρούς δεσμούς την περιοχή. Σήμερα, αυτές οι γειτονιές έχουν χάσει πολλά από τα χαρακτηριστικά τους, λόγω

των σύγχρονων πολυκατοικιών που οικοδομήθηκαν μετέπειτα αλλοιώνοντας το «πνεύμα του τόπου».

5.2.2 Πολιτικο - διοικητικές και σχεδιαστικές αρχές

Η σημερινή κατάσταση επιβεβαιώνει το γεγονός ότι τα δυο τμήματα της πόλης διοικούνται από δύο ανεξάρτητους δήμους: τον Τούρκικο Δήμο Λευκωσίας(NTM) και το Ελληνικό Δήμο Λευκωσίας(NGM). Οσον αφορά τα διοικητικά θέματα σε τοπικό επίπεδο πάρα τη στάση συνεργασίας και από τις δυο πλευρές, η έλλειψη συντονισμού επέφερε πολλά προβλήματα. Καθώς οι αρχές αποτελούνται από διαφορετικές εξουσίες και αρμοδιότητες, πολλές φορές υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων. Ακόμη υπάρχει έλλειψη οικονομικής και χρηματοπιστωτικής στήριξης που απαιτούνται για την υλοποίηση των έργων.

Μεταξύ του 1956 και του 1958, τέθηκε το ζήτημα του κατά πόσον οι δυο κοινότητες θα μπορούν να συνυπάρξουν στην Κύπρο μελλοντικά. Η απάντηση δόθηκε μέσα από τις διακοινοτικές ταραχές που οδήγησαν στην διαίρεση της πρωτεύουσας.

Από εκείνη τη στιγμή και έπειτα, οι Τουρκοκύπριοι οργάνωσαν ξεχωριστά δημοτικά συμβούλια, εξέλεξαν δικούς τους δημάρχους στις 16 Ιουνίου του 1958. Έτσι το ζήτημα του κατά πόσο οι δήμοι πρέπει να είναι χωριστοί ή όχι αφέθηκε ανοιχτό με την σύσταση του Συντάγματος το 1960.

Το 1963, «η επανένωση των δύο δήμων» ήταν ένα από τα 13 άρθρα που προτάθηκαν από τον Ελληνοκύπριο Πρόεδρο, Μακάριο, το οποίο θα μπορούσε να θεωρηθεί μια από τις κύριες αιτίες των επεισοδίων που ακολούθησαν αργότερα το ίδιο έτος, και η οποία οδήγησε στην παρέμβαση των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) Ειρηνευτικών Δυνάμεων και στη διαίρεση τόσο του νησιού και όσο και της πρωτεύουσας του.

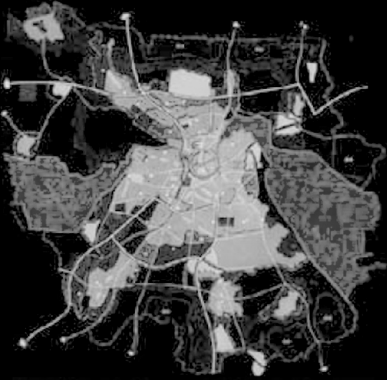
Σήμερα η επικοινωνία των δυο διοικήσεων γίνεται μέσω των οργανώσεων των Ηνωμένων Εθνών, όπως το Πρόγραμμα Ανάπτυξης του ΟΗΕ (UNDP), του Γραφείου των Ηνωμένων Εθνών για τις Υπηρεσίες Έργων (UNOPS) και τον ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), και με τις συναντήσεις να γίνονται στο Λήδρα Πάλας, υπό την επίβλεψη της Ειρηνευτικής Δύναμης του ΟΗΕ όταν κρίνεται

αναγκαίο. Ο Guralp (2006) ανέφερε ότι : «Ο Τουρκοκυπριακός Δήμος είναι λειτουργικός, όπως και ο αντίστοιχος στο νότο. Εντούτοις, λόγω της συνεχιζόμενης αβέβαιης πολιτικής κατάστασης και της έλλειψης διεθνούς αναγνώρισης, ο δήμος μας δεν μπορεί να εκπροσωπηθεί στο διεθνές περιβάλλον».

5.2.3 Ενιαίο Ρυθμιστικό Σχέδιο Λευκωσίας

Οι δύο κοινότητες της Λευκωσίας άρχισαν να συνεργάζονται το 1978 όταν δύο δήμαρχοι της πόλης, Μ.Ακιντζί και Λ. Δημητριάδης, συμφώνησαν να εργαστούν από κοινού, προκειμένου να οικοδομήσουν ένα κοινό σύστημα αποχέτευσης για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργούνταν κατά την ροή του νερού της βροχής από το νότο προς το βορρά. Στις 24 Οκτωβρίου του 1979 αυτή η συνεργασία, συνέχισε στην προετοιμασία του ενιαίου Master Plan της Λευκωσίας, το οποίο είχε ως στόχο να καθορίσει μια γενική στρατηγική σχεδιασμού για την ορθολογική ανάπτυξη της πόλης, προκειμένου να αντιμετωπίσει τις σύγχρονες ανάγκες με τη σημερινή πολιτική κατάσταση και παράλληλά να είναι επαρκώς ευέλικτη ώστε να προσαρμοστεί εύκολα σε περίπτωση που η πολιτική κατάσταση θα επιτρέψει την ανάπτυξη της πόλης ως μια ενιαία οντότητα (UNDP / UNCHS,1984). Πίσω από το Σχέδιο ήταν η ιδέα ότι η στενή και συστηματική τεχνική συνεργασία θα μπορούσε να προωθήσει την κατανόηση μεταξύ των δύο κοινοτήτων(Oktaç,2007). Σήμερα το ισχύον Τοπικό Σχέδιο Λευκωσίας στο μεγαλύτερο του μέρος βασίζεται στις διαπιστώσεις και εισηγήσεις του Ενιαίου Ρυθμιστικού Σχεδίου, παρόλο, που σημαντικές πρόνοιες του που αφορούν οικονομικά και μορφολογικά μέτρα αναγκαία για την προώθηση της συμπαγούς ανάπτυξης, δεν προωθήθηκαν.

Τα έργα που προγραμματίστηκαν παρείχαν την ευκαιρία για τους νέους Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους να συναντώνται τακτικά, να συνεργάζονται και να εκπαιδεύονται από διεθνείς εμπειρογνώμονες. Το ΕΡΣΛ τέθηκε σε ισχύ το 2001, με την υποστήριξη των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη(UNDP) και το Κέντρο των Ηνωμένων Εθνών για τους Ανθρώπινους

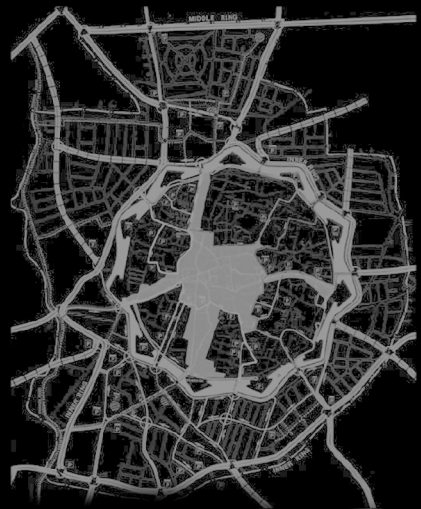
Πρώτη Φάση
1981- 1984

Δεύτερη Φάση
1984- 1985

Διάγραμμα
Κυκλοφορίας

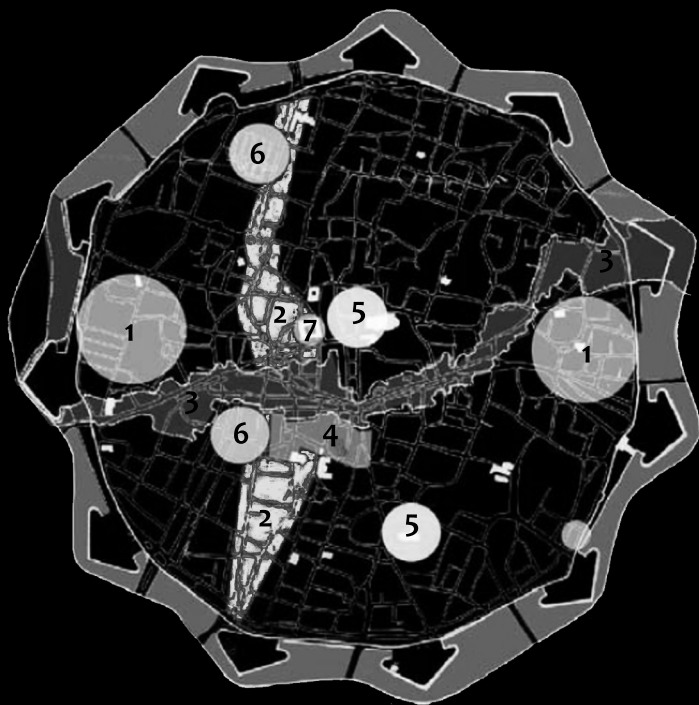

Οικισμούς (UNCHS - Habitat), ακολουθώντας τους στόχους και την πορεία που εφαρμόστηκαν σε αντίστοιχες περιπτώσεις, όπως αυτή στο Μόσταρ στην Βοσνία και Ερζεγοβίνη, όπου ένα νέο ενιαίο πολεοδομικό σχέδιο είχε ως στόχο να βοηθήσει στην αναγέννηση της ιστορικής πόλης μετά τον πόλεμο του 1993.

Στην πρώτη φάση του ΕΡΣΛ, μεταξύ του 1979 και του 2001, έγινε μια λεπτομερής αξιολόγηση της Δομής της Λευκωσίας και προτείνοντας ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο για τη μελλοντική ανάπτυξη. Αυτό περιελάμβανε την έγκριση ενός επενδυτικού προγράμματος για το ιστορικό κέντρο. Ένα από τα βασικά καθήκοντα τους ήταν να ενισχυθούν οι διοικητικές και λειτουργικές υπηρεσίες της περιοχής, εφαρμόζοντας μια σειρά στρατηγικών που απαιτούνται για την ανάπτυξη της πόλης και την αναστροφή των τάσεων της φθοράς στο τείχος της πόλης.

Στη δεύτερη φάση του ΕΡΣΛ, η προτεραιότητα ήταν τα έργα που αποσκοπούν στην ανάσχεση της φυσικής φθοράς και στην κοινωνικο-οικονομική αποσύνθεση της πόλης εντός των τειχών. Μέσα σε αυτά ήταν η αποκατάσταση πολλών κτιρίων, με ιστορική και αρχιτεκτονική αξία όπως το Μπουγιούκ Χαν (Μεγάλο Χάνι) το οποίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην πολιτιστική και κοινωνική ζωή της παλιάς πόλης. Σήμερα χρησιμοποιείται ως κέντρο πληροφόρησης και στεγάζει χώρους αναψυχής και γκαλερί που είναι αφιερωμένοι στην κυπριακή κουλτούρα. Η φάση υλοποίησης τους βρίσκεται ακόμα σε εξέλιξη, με πολλά έργα να εκτελούνται από τις ομάδες του ΝΜΡ από το 1989 μέχρι σήμερα. Η μείζονα έμφαση σε αυτά τα επενδυτικά σχέδια είναι η βελτίωση της ροής της κυκλοφορίας και των μεταφορών, οι οπτικές βελτιώσεις στον εξωραϊσμό και την αστική μορφή, η αποκατάσταση ιστορικών κτιρίων και η αναβάθμιση των υφιστάμενων κοινόχρηστων χώρων. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται, οι περιοχές της Λήδρας/Ονασαγόρου στο νότο, και το δίδυμό του, η περιοχή της Λεωφόρου Κερύνειας, στο βορά, αποτελώντας σήμερα, συνέχεια του παλιού εμπορικού άξονα βορά νότου. Ο κύριος στόχος του έργου ήταν η δημιουργία της βασικής υποδομής για την ανάπτυξη των φυσικών, οικονομικών και πολιτιστικών δεσμών μεταξύ των τειχών της πόλης και της σύγχρονης εμπορικής περιοχής που εκτείνεται γύρω και στις δύο πλευρές.

Αποκατάσταση Ιστορικού Κέντρου Λευκωσίας

- 1** Αποκατάσταση περιοχών κατοικίας Χρυσалиνιώτισσα και Agab Ahmed
- 2** Πεζοδρόμηση περιοχής εμπορίου
- 3** Εξέταση Νεκρής Ζώνης

- 4** Αποκατάσταση μνημείων: Παλιό Υδραγωγείο, Beyouk Chan
- 5** Μελέτη περιοχών Omerge και Selimye
- 6** Μελέτη περιοχών Φανερωμένης και Samanbache
- 7** Δεύτερη φάση μελέτης της περιοχής Φανερωμένης

5.2.4 Δυο έργα – μια πόλη: Arabahmed και Χρυσαιλιωτίσσα

Οι δύο περιοχές είναι παραδοσιακές γειτονιές κατοικίας που βρίσκονται στην εντός των τειχών πόλη, αλλά λόγω της εγγύτητάς τους με τη νεκρή ζώνη πλήγηκαν από την απότομη μείωση του πληθυσμού. Έτσι οι δυο περιοχές βρέθηκαν σε αποσύνθεση και υποβάθμιση τόσο των κτιρίων όσο και του συνολικού περιβάλλοντος .

Τα πρόγραμματα αποκατάστασης ξεκίνησαν το 1989, με δύο μεγάλα προγράμματα αποκατάστασης για το Arab Ahmed στο βορά και τη Χρυσαιλιωτίσσα στο νότο. Αυτά τα προγράμματα είχαν ως στόχο τη διατήρηση της ιστορικής γοητείας των περιοχών που τα χαρακτηρίζει η παραδοσιακή τυπολογία των κτιρίων (που χρονολογούνται από τις αρχές του δέκατου ένατου μέχρι τις αρχές του εικοστού αιώνα, με έναν ή δύο ορόφους έχοντας τις αυλές και τους κήπους στο πίσω μέρος) και ο παραδοσιακός αστικός ιστός. Μέσα από την διατήρηση της πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς τα σχέδια σκοπεύουν να δώσουν ώθηση στις ιδιωτικές επενδύσεις, την ενίσχυση της ποιότητας της ζωής ώστε να προσελκύσουν τους νεότερους, κάνοντας τις κατοικίες οικονομικά ενεργές μέσω της επανάχρησής τους. Επίσης στόχος είναι να ενθαρρυνθεί η διατήρηση των υφιστάμενων κατοίκων προκειμένου να παραμείνουν ως έχουν στον παλιό πυρήνα και να ενισχυθεί η οικονομική δραστηριότητα, ενσωματώνοντας τέλος τις ιστορικές περιοχές στην σύγχρονη πόλη.

Το έργο Arab Ahmed βοήθησε στο να σωθούν πολλά ερειπωμένα κτίρια στην βόρεια περιοχή συμπεριλαμβανομένων σπιτιών, μικρών εμπορικών επιχειρήσεων και πολιτιστικών κέντρων, μερικά από τα οποία έχουν προσαρμοστεί για οικιακή χρήση και άλλα για κοινοτικές εγκαταστάσεις όπως βιβλιοθήκη, κοινοτικό κέντρο, στοά, λέσχη παραδοσιακών χορών και μικρό ξενοδοχείο (Nicosia Master Plan Δικοινοτική ομάδα , 2005)

Το έργο της Χρυσαιλιωτίσσας βοήθησε για την αποκατάσταση πολλών παραδοσιακών κατοικιών και επέτρεψε την κατασκευή νέων μονάδων σε κενά οικοπέδα, παρέχοντας συνολικά 41 επιπλέον μονάδες κατοικίας. Αυτό έδωσε την ώθηση για την δημιουργία κοινοτικών εγκαταστάσεων, με σειρά από

επιμέρους έργα όπως βιοτεχνία, πάρκο, φοιτητικό ξενώνα, χώρους στάθμευσης, νηπιαγωγείο, αλλά και την αποκατάσταση των προσόψεων (Nicosia Master Plan Δικαινοτική ομάδα, 2005).

Και οι δυο μελέτες, πέρα από τη σημασία τους για τη βελτίωση του περιβάλλοντος διαβίωσης της Λευκωσίας, συμβάλλουν στο να διατηρηθεί η δυναμικότητα του ιστορικού κέντρου. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα τη μελλοντική λειτουργική ενσωμάτωση του ιστορικού πυρήνα στη σύγχρονη πόλη.

Με τη δεύτερη φάση της αναγέννησης, συνεχίστηκε και η αποκατάσταση και η αναβάθμιση των ιστορικών περιοχών: Selimiye (συμπεριλαμβανομένου του Arasta-Δημοτική Αγορά), στο βορρά, και Ömeriye (συμπεριλαμβανομένου του τέμενος Ομεριέ και Ομεριέ Bath) στο νότο. Επίσης, συνεχίστηκε η αποκατάσταση σε δύο άλλες κοινωνικά και οικονομικά, παραμελημένες περιοχές: την Samanbahçe στο βόρειο τμήμα και την Φανερωμένη στο νότιο.

Πέρα από τη βελτίωση των υφιστάμενων και μελλοντικών συνθηκών της Λευκωσίας, τα έργα λειτούργησαν ως μέσο οικοδόμησης της εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο κοινοτήτων και συνέβαλαν θετικά στη μακροπρόθεσμη συμφιλίωση και αμοιβαίας εμπιστοσύνης που έχει εξαφανισθεί σε μια ολόκληρη γενιά Κυπρίων .

5.3 Ερωτηματολόγιο

Εισαγωγή

Το ερωτηματολόγιο στοχεύει στη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο η ζωή στη Κύπρο σχετίζεται με τις σημερινές αντιλήψεις των συμμετεχόντων για την έξω-ομάδα* και για τις σχέσεις τους μ' αυτήν, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο οι κάτοικοι αντιλαμβάνονται την ιδανική διακοινοτική ζωή στην Κύπρο στο μέλλον.

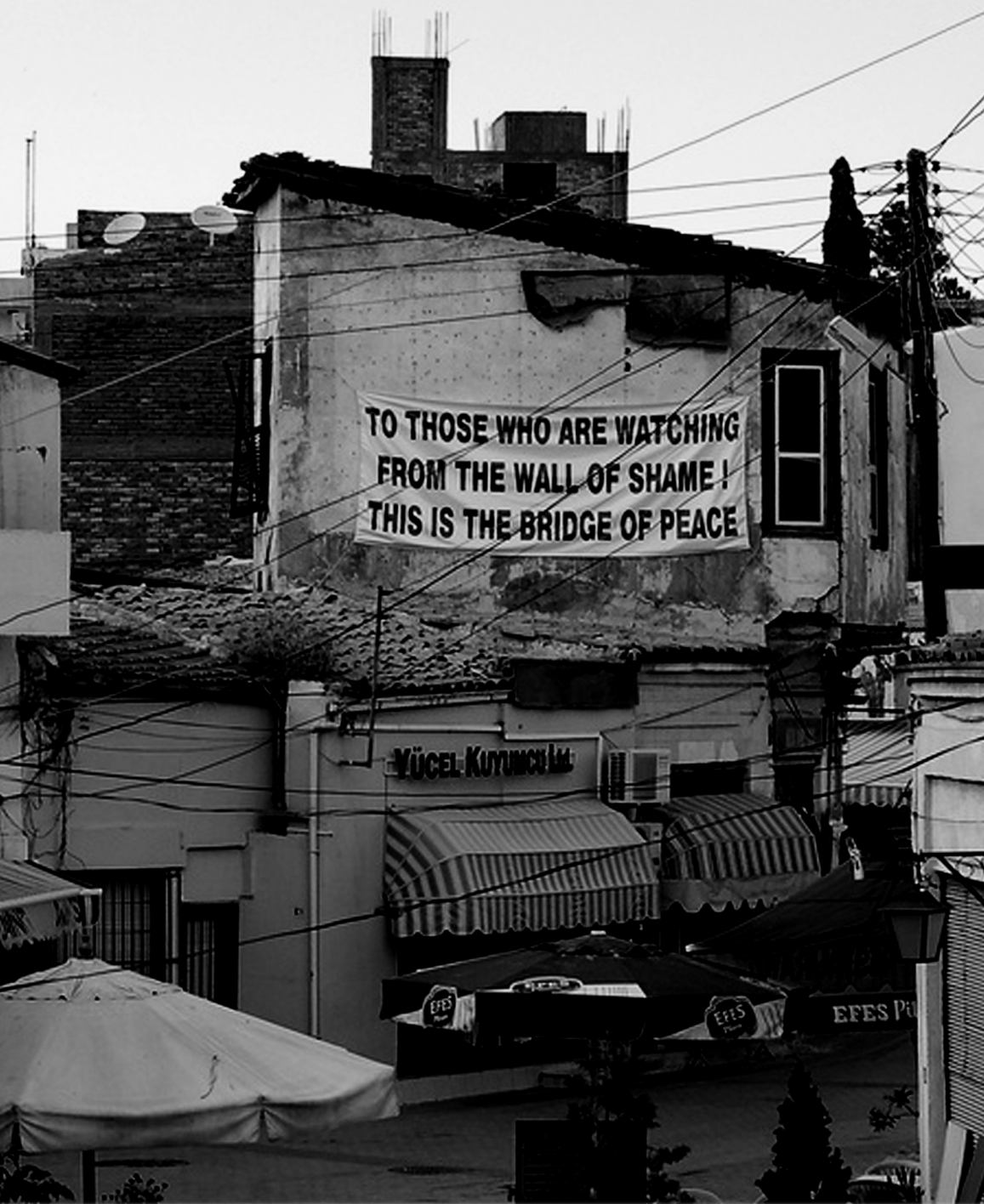
Σκοπός ήταν να εξετασθούν οι αντιλήψεις και τις στάσεις της μιας κοινότητας προς τα μέλη της άλλης κοινότητας, αγγίζοντας και ζητήματα που αφορούν τις διομαδικές σχέσεις όπως η εμπιστοσύνη, το άγχος και η απειλή. Επιπλέον, εξετάζονται οι προσδοκίες των συμμετεχόντων για το μέλλον, όπως για παράδειγμα οι αντιλήψεις τους γύρω από την προοπτική λύσης του Κυπριακού Προβλήματος και της επίλυσης του περιουσιακού ζητήματος. Επίσης απάντησαν για το πως θα ήθελαν να δουν την Πράσινη Γραμμή, τη διαιρεμένη Λευκωσία, τη νεκρή Αμμόχωστο και τις υπόλοιπες πόλεις που αλλοιώθηκε ο δημογραφικός τους χαρακτήρας λόγω των γεγονότων.

Στόχος ήταν να διερευνηθούν οι σύνθετες σχέσεις μεταξύ του παρελθόντος, του παρόντος και τους μέλλοντος και να γίνουν όσο το δυνατόν πιο κατανοητές οι επιθυμίες αυτής της συγκεκριμένης και ευαίσθητης μερίδας του πληθυσμού με εμπειρίες από τη ζωή σε μια διαιρεμένη χώρα, αλλά και τους ψυχολογικούς παράγοντες που επηρεάζουν αυτές τις αντιλήψεις.

Η έρευνα έγινε και στις δυο κοινότητες ανώνυμα μέσω ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου στο διαδίκτυο το οποίο διαδόθηκε από κοινωνικά δίκτυα, μπλόγκς καθώς και Πανεπιστημιακή ιστοσελίδα.

* Η έξω-ομάδα είναι αυτή με την οποία ταυτιζόμαστε και στην οποία ανήκουμε. Αναφερόμαστε σε αυτή ως «εμείς». Η έξω – ομάδα είναι αυτή με την οποία δεν ταυτιζόμαστε και δεν ανήκουμε. Αναφερόμαστε σε αυτή ως «αυτού». Μεταξύ των δυο αυτών ομάδων υπάρχει σημασία των ορίων. Το που τελειώνει και που αρχίζει η διαντίδραση. Είναι το σημείο που παρατηρείται ασυνέχεια στην ροή της κοινωνικής διαντίδρασης. (Hughes, Kroehler, 2007)

Λευκωσία, 2013

Οι ερωτήσεις γράφτηκαν στα Ελληνικά, μεταφράστηκαν στα Αγγλικά και έπειτα στα Τούρκικα από φοιτητές με μητρική γλώσσα τα Τούρκικα. Για τους Ελληνοκύπριους οι ερωτήσεις ήταν στα Ελληνικά ενώ για τους Τουρκοκύπριους στα Τούρκικα*. Η έρευνα διήρκεσε ένα μήνα (από τις 18 Μαΐου του 2013 μέχρι τις 18 Ιουνίου του 2013) και απάντησαν 58 Ελληνοκύπριοι που διαμένουν στην Κύπρο, Ελλάδα, ΗΠΑ, Καναδά και Ηνωμένο Βασίλειο και 35 Τουρκοκύπριοι που κατοικούν σε Κύπρο, Τουρκία και Ελλάδα.

5.3.1 Ανάλυση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου

Συνοπτικά βλέπουμε ότι οι Τουρκοκύπριοι εμπιστεύονται τους Ελληνοκύπριους, ενώ δεν ισχύει το αντίθετο εκτός και αν αναφερόμαστε στην κλίμακα του απλού ανθρώπου και όχι της κοινότητας. Οι Ελληνοκύπριοι ανέφεραν λιγότερο διομαδικό άγχος, μικρότερη Συμβολική απειλή** και Απειλή της συλλογικής τους αυτοεκτίμησης. Τα αποτελέσματα όμως στη κλίμακα της “Ρεαλιστικής απειλής” ήταν διαφορετικά. Σ’ αυτή την περίπτωση, οι Ελληνοκύπριοι ανέφεραν ότι αισθάνονται μεγαλύτερα επίπεδα Ρεαλιστικής απειλής συγκρινόμενοι με τους Τουρκοκύπριους.

Παρά το γεγονός ότι η διαφορά μεταξύ των δύο κοινοτήτων στην κλίμακα Ρεαλιστική απειλή δεν ήταν πολύ μεγάλη, ήταν όμως σημαντική στο να καταδείξει ότι οι Ελληνοκύπριοι ανησυχούν, όχι τόσο για την συλλογική τους υπόληψη ή τις συμβολικές απειλές, αλλά περισσότερο για τις ρεαλιστικές απειλές που σχετίζονται με ζητήματα όπως η απώλεια της πολιτικής δύναμης ή η μείωση των καλών θέσεων εργασίας.

Ενώ οι Ελληνοκύπριοι θυμούνται πιο ευχάριστη και συνεργατική τη ζωή τους με τους Τουρκοκύπριους, οι Τουρκοκύπριοι θυμούνται τη ζωή τους πιο αρνητικά, λιγότερο ευχάριστη με λιγότερες κοινοτικές επαφές μεταξύ των δυο

* Στα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν για τους σκοπούς της συλλογής των δεδομένων, οι ερωτήσεις που θέσαμε σε ελληνοκύπριους συμμετέχοντες αναφέρονταν σε «Τουρκοκύπριους», ενώ οι ερωτήσεις που θέσαμε σε Τουρκοκύπριους συμμετέχοντες αναφέρονταν σε «Ελληνοκύπριους», όπου γίνεται αναφορά σε «μέλη της εξω-ομάδας» στον πιο πάνω πίνακα

** Συμβολική απειλή είναι η απειλή που πιθανόν να νιώθουν οι συμμετέχοντες ότι τα μέλη της εξω-ομάδας θα θέσουν υπό δοκιμασία τις αξίες και την ταυτότητά τους

κοινοτήτων. Οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι ανακλούν πλέον στη μνήμη τους με πολύ διαφορετικό τρόπο τη κοινή τους ζωή καθώς η ανθρώπινη μνήμη έχει την τάση να αυτόδιορθώνεται και έχουν ήδη υποστεί 39 χρόνια πολιτικών λόγων και προπαγάνδας.

Σύμφωνα με τους Τουρκοκύπριους το να ζουν διαχωρισμένοι από τους Ελληνοκύπριους είναι η καλύτερη επιλογή καθώς υπέφεραν πολύ στο παρελθόν. Εν αντιθέσει οι Ελληνοκύπριοι εξιδανικεύουν το παρελθόν και της καλής ζωής που είχαν με τους Τουρκοκύπριους.

Ακόμη πρέπει να λάβουμε υπόψη το ότι η Τουρκοκυπριακή κοινότητα που ήταν η μειοψηφία, από τα μέσα του '50, υποβλήθηκε στη βία, στη τρομοκρατία και στο φόβο, τα οποία και κορυφώθηκαν το 1963-64. Ενώ οι Ελληνοκυπριακή κοινότητα που ήταν η πλειοψηφία, είχαν υποβληθεί σε τρομοκρατία κτλ αλλά σε μικρότερο βαθμό. Ωστόσο ο καταστρεπτικός πόλεμος έγινε από 30.000 Τούρκους, και όχι από τους Τουρκοκύπριους, ενάντια στους Ελληνοκύπριους, ενώ ενάντια στους Τουρκοκύπριους έγινε από Ελληνοκυπριακές παραστρατιωτικές ομάδες.

Σήμερα, οι Ελληνοκύπριοι δηλώνουν ότι έχουν μεγαλύτερα επίπεδα εμπιστοσύνης προς τους Τουρκοκύπριους ενώ για τους Τουρκοκύπριους συμβαίνει το αντίθετο. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι Τουρκοκύπριοι ήταν μειοψηφία και έχουν περισσότερο άγχος και αμηχανία στη παρουσία των Ελληνοκυπρίων γιατί δεν τους σέβονται αρκετά και τους θεωρούν κατώτερους. Οι Ελληνοκύπριοι καθώς ζουν σε αναγνωρισμένο κράτος που είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν νοιώθουν ότι υποτιμούν τους Τουρκοκύπριους. Φυσικά αυτό θα άλλαζε εφόσον οι Τουρκοκύπριοι ενδεχομένως είχαν την ικανότητα να αποφασίζουν για τα πολιτικά θέματα αφήνοντας στους Ελληνοκύπριους λιγότερο έλεγχο.

Οι Ελληνοκύπριοι ωστόσο δήλωσαν ότι θα ένοιωθαν άνετα αν ξανασυμβίωναν σε μικτά χωριά με τους Τουρκοκύπριους, ενώ το αντίθετο δήλωσαν οι Τουρκοκύπριοι.

Επίσης οι Ελληνοκύπριοι θεωρούν την επιστροφή περιουσιών ως την πιο ικανοποιητική λύση και την ανταλλαγή περιουσιών ως απαράδεκτη, ενώ για τους Τουρκοκύπριους η

αποζημίωση περιουσιών είναι η πιο θεμιτή λύση και ανταλλαγή περιουσιών η χείριστη.

Από τις πιο πάνω απαντήσεις γίνεται σαφές ότι και οι δυο κοινότητες θα προτιμούσαν την λύση του ενιαίου κράτους, και την εγκατάσταση σε περίπτωση λύσης σε ομογενοποιημένες περιοχές με ελάχιστους να θέλουν το αντίθετο. Οσο αφορά το περιουσιακό ζήτημα ενώ οι Ελληνοκύπριοι θέλουν την επιστροφή περιουσιών, οι Τουρκοκύπριοι ψήφισαν την αποζημίωση περιουσιών. Το τελευταίο αποτέλεσμα επιβεβαιώνει τα πιο πάνω. Ενώ οι Ελληνοκύπριοι θέλουν επιστροφή περιουσιών προκειμένου να επιστρέψουν στις πόλεις και τα χωριά τους, οι Τουρκοκύπριοι θέλουν αποζημίωση προκειμένου να μην μετακινηθούν για τέταρτη φορά.

Παρόλο που και οι δυο κοινότητες πιστεύουν ότι η λύση του ενιαίου κράτους είναι η πιο ικανοποιητική, εντούτοις το περιουσιακό ζήτημα αντικρούει τη αρχική τους γνώμη. Κατά πάσα πιθανότητα και οι δυο πλευρές προτιμούν τη δημιουργία ενιαίου κράτους με διαφορετικούς όρους.

Στη συνέχεια ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να επιλέξουν πιο από τα πιθανά μελλοντικά σχέδια θα ήταν καλύτερο για την Πράσινη Γραμμή και τα κτίρια της, της διαιρεμένης Λευκωσίας, την νεκρής Αμμόχωστου και όλες τις υπόλοιπες πόλεις που υπέστηκαν δημογραφική αλλαγή πληθυσμού λόγω των γεγονότων.

Στην ερώτηση:

«Σε περίπτωση λύσης του κυπριακού προβλήματος ποια θα θέλατε να είναι η εξέλιξη της «πράσινης γραμμής», οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι προτίμησαν την επιλογή “Ως αστικό κενό με την κατεδάφιση των κτιρίων, τη δημιουργία μεγάλου πάρκου και δικτύου πλατειών”, ενώ χαρακτήρισαν απαράδεκτη την επιλογή “να κρατηθούν ως έχουν για τη διατήρηση της συλλογικής μνήμης”.

Λευκωσία, 2013

Στην ερώτηση:

“Σε περίπτωση λύσης του κυπριακού προβλήματος, θα θέλατε τα κτίρια-ερείπια της «πράσινης γραμμής», η επιλογή «να κατεδαφιστούν εν μέρη όσα είναι επικίνδυνα έπειτα από αξιολόγηση, και η πράσινη ζώνη, να γίνει όντως πράσινη με την δημιουργία πάρκου στο οποίο θα ενταχθούν τα υπόλοιπα αποκατεστημένα κτίρια στεγάζοντας διάφορες πολιτιστικές χρήσεις» ήταν η πιο αρεστή από τους Ελληνοκύπριους ενώ η επιλογή «Να δεχτούν μερική αποκατάσταση και να μείνουν ως έχουν για την διατήρηση της συλλογικής μνήμης» ήταν η χειρότερη. Οι Τουρκοκύπριοι συμφώνησαν στο ότι η καλύτερη λύση είναι «Να αποκατασταθούν και να αποκτήσουν την προπολεμική τους όψη, με τις ίδιες λειτουργίες που είχαν πριν το 1974» ενώ η πιο κακή λύση είναι «Να κατεδαφιστούν και να λειτουργήσει η πράσινη γραμμή ως αστικό κενό ή ως μεγάλο πάρκο».

Στην ερώτηση:

“Ποια πιστεύετε ότι είναι η καλύτερη λύση για την αναβίωση και τη καλύτερη μακροπρόθεσμη συνοχή του ιστορικού πυρήνα της Λευκωσίας” για τους Ελληνοκύπριους η καλύτερη λύση είναι “Να δοθεί τμήμα της πόλης για το Πανεπιστήμιο Κύπρου σε τμήματα ιστορίας, φιλολογίας, αρχιτεκτονικής κτλ στο οποίο θα έχουν πρόσβαση και από τις δυο κοινότητες και να διατεθεί τμήμα ως προσωρινή κατοίκηση για φοιτητές” . Ενώ η χειρότερη είναι “Να γίνει απαλλοτρίωση και να κατοικηθεί από οικογένειες και από τις δυο κοινότητες”. Για τους Τουρκοκύπριους η πιο αποδεκτή λύση αλλά παράλληλα και η πιο κακή είναι “Να κατοικηθεί από άτομα που διέμεναν εκεί πριν το 1963 και τις οικογένειες τους”.

Στην ερώτηση:

«Ποια πιστεύετε ότι είναι η καλύτερη λύση για την αναβίωση και τη καλύτερη μακροπρόθεσμη συνοχή του αστικού πυρήνα της Αμμοχώστου», οι Ελληνοκύπριοι θεωρούν ότι η καλύτερη λύση είναι “Να επιστραφούν οι περιουσίες και να κατοικηθούν από τις οικογένειες που ζούσαν εκεί πριν το 1963”, ενώ η χειρότερη είναι η επιλογή “Να γίνει απαλλοτρίωση και να κατοικηθεί από οικογένειες και από τις δυο κοινότητες”. Οι Τουρκοκύπριοι στην ίδια ερώτηση επέλεξαν ως καλύτερη λύση “Να κατεδαφιστούν όλα τα κτίρια και να ανοικοδομηθεί η πόλη ακολουθώντας νέο πολεοδομικό σχέδιο”, ενώ ως πολύ κακή θεώρησαν το “Να διατεθεί τμήμα για τουριστικούς λόγους, χρησιμοποιώντας τη «νεκρή» πόλη ως πόλο τουριστικής έλξης”.

Στην ερώτηση:

“Ποια πιστεύετε ότι είναι η καλύτερη λύση για την αναβίωση και τη καλύτερη μακροπρόθεσμη συνοχή των αστικών πυρήνων στις υπόλοιπες πόλεις του βόρειου και νότιου τμήματος (π.χ Λεμεσός, Πάφος, Λάρνακα, Κερύνεια)” οι Ελληνοκύπριοι επέλεξαν ως πιο ικανοποιητική λύση “Να επιστραφούν οι περιουσίες στους ιδιοκτήτες πριν το 1963”, ενώ πιο κακή θεώρησαν το “Να μην γίνει καμία ενέργεια”. Οι Τουρκοκύπριοι δήλωσαν ως την πιο καλή λύση το “Να δημιουργηθούν χώροι στους οποίους θα δίνεται η δυνατότητα ανάπτυξης σχέσεων των δυο κοινοτήτων”, ενώ για χειρότερη το “Να μην γίνει καμία ενέργεια”.

ΕΠΙ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Συνοψίζοντας, υπενθυμίζεται ότι η ερευνητική εργασία είχε ως στόχο την διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο δυο διαφορετικά κοινωνικά και εθνικά σύνολα, ενώ αρχικά συνυπάρχουν, έρχονται σε ρήξη, με αποτέλεσμα το διαχωρισμό και τη διαίρεση της πόλης.

Μέσα λοιπόν, απ' όσα εξετάσθηκαν, συμπεράθηκε ότι τα τείχη αποτελούσαν ένα από τα πρώτα μανιφέστα της πόλης, καθώς ήταν σημαντικός παράγοντας στην εξέλιξη της, τόσο εννοιολογικά όσο και χωρικά. Εντός των τειχών, προσδιορίσθηκαν οι σημασίες της ταυτότητας, της συλλογικότητας, του συνόλου και της πόλης – κράτους.

Τα τείχη παρείχαν παθητική προστασία από τις εξωτερικές απειλές, στους κατοίκους και εξελίσσονταν οι τεχνικές οχυρωματικής άμυνας κατά τη διάρκεια του μεσαίωνα, παράλληλα με την εξέλιξη των τρόπων επίθεσης. Ωστόσο περνώντας στον 19ο αιώνα, τα τείχη έγιναν ανίσχυρα μπροστά στα νέα επιθετικά μέσα, ενώ η ραγδαία αύξηση πληθυσμού, η αστικοποίηση, σε συνδυασμό με τη βιομηχανική επανάσταση και την ανάπτυξη έκανε τους πολίτες να αναζητήσουν ευκαιρίες έξω από τα τείχη. Τα σύγχρονα δεδομένα της κάθε εποχής, οι άμαξες, τα αυτοκίνητα, οι σιδηροδρομικές γραμμές, σύνδεσαν εν ρίπη οφθαλμού τις πόλεις μεταξύ τους, προεκτείνοντας τα όρια. Έτσι τα τείχη έπεσαν, οι πύλες γκρεμίστηκαν, οι δρόμοι φάρδυναν, οι αποστάσεις εκμηδενίστηκαν και οι κοινωνίες συνδέθηκαν. Αυτό όμως που δεν έπαψε να χαρακτηρίζει τον κάθε πολίτη όσο μακριά και αν έφτανε, ήταν η ταυτότητα του, που είχε δημιουργηθεί από τη κοινωνία και τον πολιτισμό στην εντός των τειχών πόλη του.

Ενώ αρχικά τα τείχη ένωναν τους ανθρώπους που είχαν κοινά πολιτισμικά γνωρίσματα, στη συνέχεια ο δημογραφικός χαρακτήρας αλλοιώθηκε λόγω της προσθήκης νέων εθνικών ομάδων, της ανάμειξης του πληθυσμού, της εσωτερικής μετανάστευσης και της αστικοποίησης. Αυτή η πολιτισμική σύμπραξη άλλες φορές γινόταν εύκολα, πράγμα το οποίο φαινόταν και στον αστικό χώρο με την ανάμειξη του πληθυσμού στις περιοχές κατοικίας και εργασίας, ενώ σε άλλες περιπτώσεις η αφομοίωση δεν γινόταν επιτυχημένα. Η άνιση απόδοση των δικαιωμάτων στις μειονότητες και η υπεροψία της πλειοψηφίας,

ήταν ένας από τους παράγοντες που οδήγησαν στις διακοινοτικές συγκρούσεις, στη μισαλλοδοξία, το φθόνο και τη διχόνοια με κύριο αποδέκτη των αρνητικών συνεπειών τον άνθρωπο.

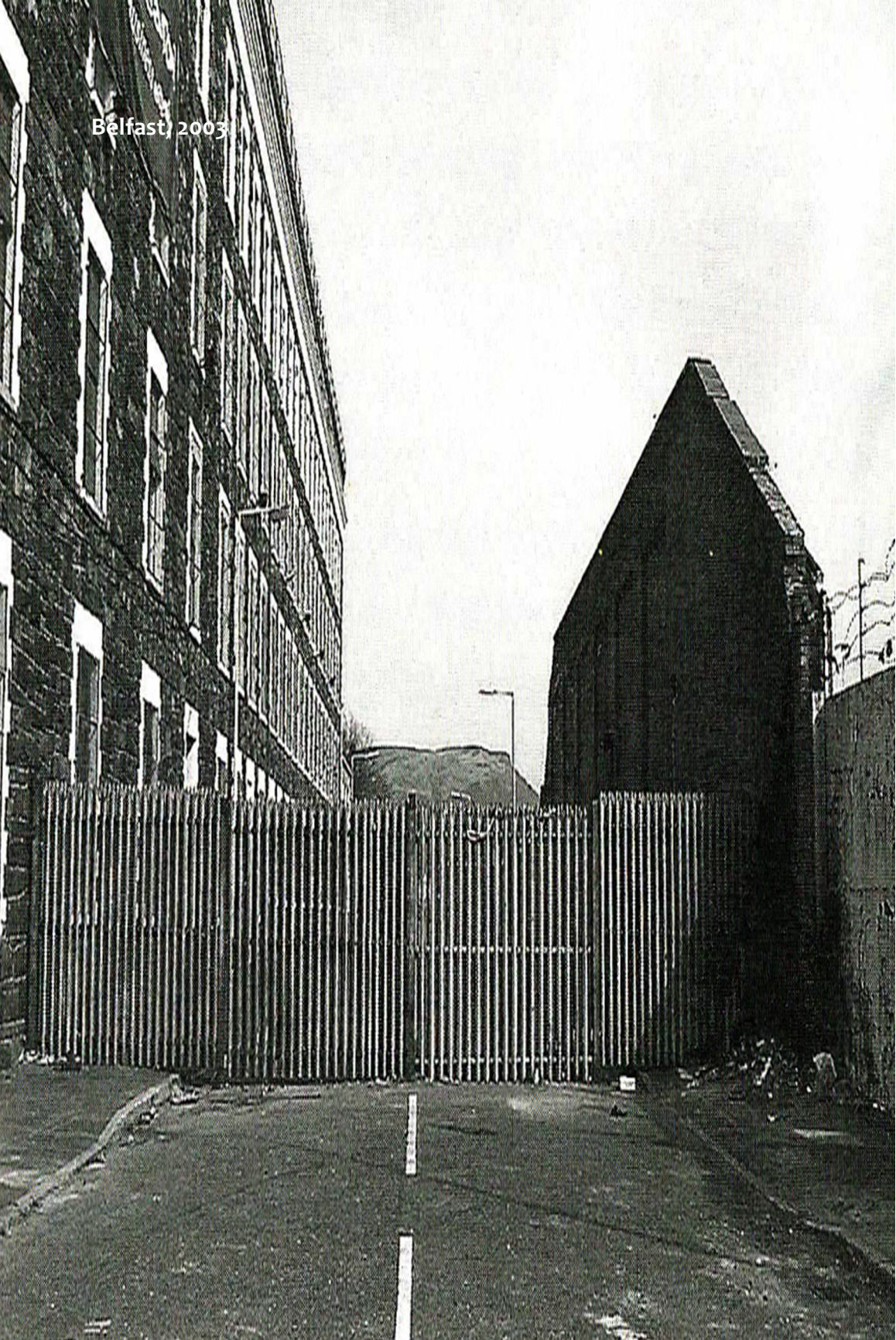
Ωστόσο οι διαιρεμένες πόλεις δεν προκύπτουν πάντα από διαμάχες. Μέσα από την κατηγοριοποίηση φάνηκε ότι προέρχονται από τις πολιτικές καταστάσεις, από τις γεωγραφικές ιδιαιτερότητες, από την εκούσια επιλογή των κατοίκων εξ αρχής και από τις πολιτισμικές διαφορές.

Το αποτέλεσμα όμως παραμένει το ίδιο: χωρική διαίρεση της πόλης. Σε κάποιες περιπτώσεις αντιμετωπίζεται με ισορροπία ανάμεσα στις σχέσεις των ανθρώπων αλλά και στη πολιτική εξουσία με αυτούς, κάνοντας τη πόλη να μη φαίνεται διαιρεμένη. Στις περισσότερες περιπτώσεις όμως, ο διαχωρισμός καταλήγει σε διακοινοτικές φασαρίες, καθώς και στη κατάρρευση της αστικής συμφωνίας μεταξύ των πολιτών και της εξουσίας.

Προκειμένου να επανέλθει η ισορροπία και η τάξη σε σύντομο χρονικό διάστημα, η διαίρεση φαντάζει ως η πιο καλή λύση, έως ότου σταθεροποιηθεί η κατάσταση. Η χρονική περίοδος όμως παρατείνεται και μέσα σε αυτή, οι πολίτες και από τις δυο πλευρές επουλώνουν τις πληγές τους με ασφάλεια, ενώ η αστική συμφωνία επαναπροσδιορίζεται στις συνθήκες των δυο τμημάτων και όχι της πόλης στο σύνολο. Η διαίρεση ωστόσο δεν προέρχεται μόνο από την απαίτηση των πολιτών για παύση των εχθροπραξιών, αλλά σε πολλές περιπτώσεις εξυπηρετεί τα συμφέροντα της εξουσίας ή γίνεται χρήση της κατάστασης για τη συγκάλυψη άλλων κοινωνικών προβλημάτων.

Τα βήματα προς τη διαίρεση ακολουθούν κοινή πορεία στα περισσότερα παραδείγματα που εξετάστηκαν. Αρχικά εντείνεται η διαφορετικότητα μεταξύ των δυο εθνικών ομάδων, κάνοντας τις να στραφούν στην ομαδοποίηση και την ένταξη σε ομογενοποιημένους θύλακες. Επειτα εντείνονται οι διαμάχες, κάνοντας τη πόλη να φαντάζει ως «έπαθλο» στα μυαλά των κατοίκων. Προκειμένου να επανέλθει η τάξη χαράζονται όρια, κάνοντας το αστικό τοπίο να μοιάζει με πολιτική αρένα. Γίνεται χρήση φυσικών ορίων όπως δρόμοι, ποτάμια, λόφοι αλλά κυρίως δημόσιων χώρων όπου προηγουμένως, ήταν κοινή περιοχή συμβίωσης, τονίζοντας με αυτό τον τρόπο ότι οι δυο κοινότητες

Belfast, 2003

δεν μπορούν να ζήσουν ξανά μαζί. Έτσι οι γραμμές παίρνουν μορφή και γίνονται τείχη, αρχικά προσωρινά, απομονώνοντας τις δυο περιοχές. Με τη πάροδο του χρόνου αυτά γίνονται μόνιμα, τόσο χωρικά όσο και ψυχολογικά και όταν φτάσει η στιγμή για να αφαιρεθούν, αυτά συνεχίζουν να υπάρχουν, νοητά τουλάχιστον, στο μυαλό των ανθρώπων. Όσο υπάρχει στη θέση της εμπιστοσύνης, ο φόβος για νέες φασαρίες, τόσο η ολική επανένωση δεν μπορεί να επιτευχθεί.

Οι επιπτώσεις της διαίρεσης είναι πάντα οι ίδιες: θάνατος, πόνος, κοινωνική αδράνεια, απώλεια χρόνου και ευκαιριών. Η αποκοπή της πόλης στα δυο, με μια ουδέτερη ζώνη να τη διασχίζει, οδηγεί στον τραυματισμό του αστικού ιστού. Ακόμη και μετά την ενοποίηση, ο χώρος και η κοινωνία συνεχίζουν να βιώνουν τις συνέπειες, κάνοντας τη συρραφή αργή και επώδυνη.

Οι στρατηγικές που μπορούν να ακολουθηθούν για την επούλωση των τραυμάτων πράττονται από τη κυβέρνηση, τους πολίτες, τον ιδιωτικό τομέα, τους διπλωμάτες και τους ξένους φορείς και οργανισμούς.

Πιο αναλυτικά, η κάθε περίπτωση είναι μοναδική και απαιτεί διαφορετικό και προσεγμένο τρόπο προσέγγισης. Στην Ιερουσαλήμ, την κατάσταση ανέλαβε το Ισραηλινό κράτος το οποίο διαχειρίζεται το χώρο ως στρατιωτικό περιουσιακό στοιχείο και όχι ως τόπο στον οποίο ζουν άνθρωποι. Με τη πάροδο του χρόνου, έχει μετατοπίσει τα σύνορα κάνοντας χρήση της διπλωματίας και διάφορων σχεδιαστικών εργαλείων (αυτοκινητόδρομοι, προαστιακοί σιδηρόδρομοι κτλ). Ωστόσο ο μονομερής σχεδιασμός βρίσκει αντιδράσεις από τους Παλαιστίνιους και τους διεθνείς φορείς.

Όταν δεν μπορεί να εξασφαλισθεί μια ισορροπημένη λύση, η ιδιωτική πρωτοβουλία μπορεί να αποβεί σωτήρια. Στη περίπτωση της Βηρυτού, η Solidaire, μια εταιρία καταρτιζόμενη από τους καλύτερους ντόπιους και ξένους επαγγελματίες στο τομέα τους, ασχολήθηκαν με τον επανασχεδιασμό του ιστορικού κέντρου με γνώμονα την παράδοση και την καινοτομία. Όταν χρειάστηκε ζητήθηκε η άποψη των πολιτών δίνοντας τους την ευκαιρία να συνδράμουν στη βελτίωση του κέντρου.

Η εμπλοκή ξένων φορέων και οργανισμών, προκειμένου

να επενδύσουν στην Πολιτιστική Κληρονομιά, αποτελεί θεμιτή λύση στη περίπτωση που οι δυο κοινότητες δεν μπορούν να προχωρήσουν σε λύση εν κοινή συναινέση όπως έγινε στο Μόσταν. Σε αυτό το παράδειγμα, η UNESCO, η Ευρωπαϊκή Ένωση, και άλλοι διεθνείς οργανισμοί, προχώρησαν σε έργα που θα εξασφάλιζαν την ισορροπία. Ωστόσο όπως αποδείχτηκε, επικεντρώθηκαν σε κτίρια ορόσημα, κάνοντας την αποκατάσταση εικονική αλλά όχι λειτουργική.

Τέλος στη περίπτωση της Λευκωσίας, σημαντικό ρόλο παίζει η διπλωματία καθώς η πρωτοβουλία για τη δημιουργία ενός κοινού σχεδίου πόλης από ντόπιους σχεδιαστές προερχόμενους και από τις δυο πλευρές, λίγα χρόνια μόλις μετά τον πόλεμο, είναι πολύ σημαντική. Για το σχεδιασμό, βασίστηκαν στα δυο πιθανά σενάρια της λύσης και της μη-λύσης, εξετάζοντας την μελλοντική ανάπτυξη της πόλης και έπειτα δημιουργώντας ένα κοινό σχέδιο πόλης που θα απαντούσε σε όλες τις ανάγκες. Η ανάμειξη της πολιτικής υπήρξε αλλά ως συμμετοχικός παράγοντας. Ακόμη δόθηκε η ευκαιρία στους πολίτες να έχουν πρωτοβουλίες και να εκφέρουν γνώμη, σχετικά με την επαναφορά του χαρακτήρα του ιστορικού κέντρου, όπως έγινε και στη Βηρυτό. Αυτό είναι σημαντικό καθώς οι κάτοικοι μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην επανένωση της πόλης εφόσον οργανώνονται και δρουν πέρα από τη σφαίρα του συμφέροντος και της πολιτικής.

Πιο συγκεκριμένα η περίπτωση της Λευκωσίας, είναι ιδιαίτερα-όπως και κάθε διαιρεμένη πόλη-αποτελώντας την εναπομείνασα διαιρεμένη πρωτεύουσα στο κόσμο. Ενώ ο πληθυσμός αρχικά συνυπήρχε στις πόλεις και τα χωριά, άλλοτε σε αμιγής γειτονίες και άλλοτε σε μεικτές, εντούτοις λόγω των πολιτικών τεκταινόμενων, υπήρξαν ριζικές αλλαγές στον κοινωνικό και χωρικό τομέα.

Η παρουσία του φόβου και της προκατάληψης στην καθημερινότητα των κατοίκων, εξάλειψε την εμπιστοσύνη. Έτσι τα χωριά ενώ άρχισαν να γίνονται ομογενοποιημένοι θύλακες, οι κάτοικοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια και τις περιουσίες τους προκειμένου να έχουν την ασφάλεια τους, κόπηκαν οι δεσμοί μεταξύ του ανθρώπου και της γης. Ο άλλοτε φίλοι-γνωστοί-γείτονες, σταμάτησαν να έρχονται σε επαφή,

διακόπηκαν οι εμπορικές ανταλλαγές κάνοντας σαμποτάζ η μια κοινότητα στην άλλη, και έπαψαν να κάνουν κοινή χρήση της ελληνικής γλώσσας και της κυπριακής ντοπιολαλιάς.

Τα πιο πάνω οδήγησαν στον ακρωτηριασμό της Κυπριακής κοινωνίας, τόσο χωρικά όσο και κοινωνικά. Το αποτέλεσμα των πολιτικών αναταραχών ήταν ένας πόλεμος, νεκροί, πρόσφυγες, σωματικά και ψυχικά τραύματα, κοινωνική στασιμότητα, μια νεκρή ζώνη και δυο σχεδόν ομογενοποιημένα τμήματα εκατέρωθεν της, αποξενωμένα το ένα από το άλλο. Η κοινωνία κατά τα πρώτα χρόνια μετά το πόλεμο, παρέλυσε και για τις δυο πλευρές ενώ στη συνέχεια το νότιο κομμάτι αναπτυσσόταν με πιο γρήγορους ρυθμούς απ' ότι το βόρειο το οποίο παρέμεινε στάσιμο καθώς η «ΤΔΒΚ» δεν αναγνωρίζεται από κανένα άλλο κράτος πέραν της Τουρκίας. Γι' αυτό το λόγο η ανασφάλεια για το τι μέλει γενέσθαι, δεν επέτρεψε την περεταίρω εξέλιξη του.

Σήμερα παρόλο που τα οδοφράγματα άνοιξαν και οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα να μεταβαίνουν από το ένα τμήμα στο άλλο, εντούτοις ελάχιστη έρχονται σε ουσιαστική επαφή με τους άλλους. Εφόσον το τείχος υπάρχει ακόμη και συνεχίζει να καλλιεργείται το μίσος, είναι δύσκολο να επιτευχθούν οι ιδανικές συνθήκες για την συνύπαρξη των δυο κοινοτήτων.

Αυτό φάνηκε και από το Σχέδιο Ανάν, όπου το 76% των Ελληνοκυπρίων το καταψήφισαν το 2004 καθώς θεωρήθηκε πως τους αδικούσε, ενώ οι Τουρκοκύπριοι στην πλειοψηφία τους απάντησαν θετικά.

Σχεδόν μια δεκαετία αργότερα, ενώ έχουν προϋπάρξει το άνοιγμα των οδοφραγμάτων, το Σχέδιο Ανάν, η σημερινή πολιτική κατάσταση, εντούτοις και οι δυο πλευρές όπως φάνηκε και μέσα από το ερωτηματολόγιο, ενώ υποστηρίζουν τη σύσταση ενιαίου κράτους, ωστόσο, το αποζητούν υπο διαφορετικούς όρους. Δηλαδή, οι Ελληνοκύπριοι θέλουν επιστροφή των περιουσιών του (αρά επιστροφή στη μικτή χωρική οργάνωση πριν του 1963), ενώ οι Τουρκοκύπριοι ζητούν την αποζημίωση των περιουσιών τους (άρα να μείνει η κατάσταση ως έχει με ομογενοποίηση των δυο τμημάτων).

Σε αυτή τη κατάσταση, η μνήμη κατέχει σημαντικό ρόλο καθώς, ενώ οι Ελληνοκύπριοι, διατηρούν πιο θετικές αναμνήσεις

από τις μεταξύ τους σχέσεις, για τους Τουρκοκύπριους συμβαίνει το αντίθετο. Αυτό μεταφέρεται και στο χώρο, αφού ενώ οι πρώτοι διατηρούν στη μνήμη τους τα χωριά τους με νοσταλγία, οι τελευταίοι θυμούνται την εγκατάλειψη και την λεηλασία των περιουσιών τους κατά την περίοδο των διαταραχών.

Όπως συμπέρανε η Donna Britz επικεφαλής σε σχετική έρευνα, «η ανάμνηση ενός γεγονότος, μπορεί να γίνεται όλο και πιο αναξιόπιστη με κάθε ανάκληση, έτσι ώστε στο τέλος καταστεί εντελώς ψευδής». Αυτή η διαπίστωση μπορεί να ισχυροποιηθεί από την χειραγώγηση της μάζας μέσω της πολιτικής, των ΜΜΕ και της εκπαίδευσης, τα οποία καθοδηγούν την κοινή γνώμη ανάλογα με τα συμφέροντα που εξυπηρετεί ο κάθε πολιτικός ηγέτης.

Με βάση τα πιο πάνω, η κατάσταση στη Λευκωσία μπορεί να είναι ξεχωριστή, αλλά δεν διαφέρει και πολύ από τα αντίστοιχα παραδείγματα του Μόσταν, του Μπέλφαστ, της Βηρυτού και της Ιερουσαλήμ. Ενα τείχος μοιράζει την πόλη στα δύο, με μια νεκρή ζώνη να κρατά σε απόσταση τις δυο κοινότητες. 39 χρόνια μετά και ακόμη υπάρχει ο φόβος και η έλλειψη εμπιστοσύνης προς την άλλη πλευρά, αποδεικνύοντας ότι δεν είναι έτοιμοι για συνύπαρξη. Παρόλο που έχει περάσει τόσοσ καιρός από τον πόλεμο, ο χρόνος δεν έχει λειτουργήσει κατευναστικά στην όλη κατάσταση. Στα μυαλά των ανθρώπων, αν και έχουν ανοίξει τα οδοφράγματα, το τείχος συνεχίζει να υπάρχει, και το βιώνουν ακόμη.

Ωστόσο, υπάρχουν ομάδες συγκροτούμενες από απλούς ανθρώπους και από τις δυο κοινότητες, (όπως φοιτητές, δάσκαλοι, γονείς) που προσπαθούν να έρθουν σε επαφή με τους πολίτες από την άλλη πλευρά, ούτως ώστε να γνωρίσουν ποιοι είναι οι «άλλοι», ειδικά οι νέες γενιές μετά τον πόλεμο, προκειμένου να καταπολεμηθεί ο φόβος και η ανασφάλεια. Αυτό αποτελεί σημάδι που δηλώνει, ότι υπάρχει θέληση για λύση και σε περίπτωση επίτευξης της, θα έχουν δημιουργηθεί εν μέρει οι κατάλληλες συνθήκες για να υποστηρίξουν την συμβίωση.

Μελετώντας τις περιπτώσεις των άλλων πόλεων, το παράδειγμα του Μόσταν με την επαναλειτουργία της γέφυρας, είναι παρόμοιο με το άνοιγμα του οδοφράγματος στη Λευκωσία. Και στις δυο περιπτώσεις, ενώ έπρεπε η επανασύνδεση να αποτελεί το τελικό διάβημα, εφόσον πρώτα είχαν επουλωθεί τα

κοινωνικά τραύματα και οι πολίτες ήταν έτοιμοι για τη συνύπαρξη, εντούτοις ήταν από τα πρώτα. Σήμερα, μια δεκαετία μετά, το άνοιγμα εδραιώνει περισσότερο τη μονιμοποίηση της κατάστασης παρά την προσπάθεια για επίλυση, αφού η καθημερινή συναναστροφή, δια έμμεσου τρόπου, απενεχοποιεί τη διαίρεση.

Ακόμη και αν επιτευχθεί σε βάθος χρόνου, μια λύση, αποδεκτή και από τις δυο πλευρές, θα είναι δύσκολο να πληρωθεί το κοινωνικό και χωρικό χάσμα. Πιο αναλυτικά όσο αφορά το κοινωνικό, καθώς οι γενιές του πολέμου δεν θα υπάρχουν, τόσο οι επαφές μεταξύ των δυο κοινοτήτων δεν θα είναι φορτισμένες με μίσος και κακές αναμνήσεις. Αλλά από την άλλη, αυτές οι γενιές ήταν αυτές που είχαν ζήσει με την άλλη κοινότητα πριν τις φασαρίες και θα μπορούσαν αν ξεπερνούσαν τα όσα συνέβησαν να βοηθήσουν στην επαναπροσέγγιση. Πιο δύσκολο όμως θα είναι και τις νέες γενιές που μεγάλωσαν με την ύπαρξη του τείχους, του «Δεν Ξεχνώ και Αγωνίζομαι», έχοντας άγνοια για το ποιοι είναι οι «άλλοι» στην αντίθετη πλευρά. Γι' αυτές, η συμβίωση με άγνωστους, η καινούρια αρχή, θα είναι δυσεπίτευκτη, ειδικά όταν τους έχει κληροδοτηθεί μονάχα το μίσος.

Χωρικά, η Λευκωσία είναι μια πόλη τριών ταχυτήτων. Το νότιο τμήμα της αναπτύσσεται με ραγδαίους ρυθμούς, αποτελώντας το χρηματοοικονομικό κέντρο του νησιού. Ετσι δίπλα από παραδοσιακά κτίρια, των προηγούμενων αιώνων, υψώνονται πολυώροφα οικοδομήματα που φτάνουν μέχρι και τους είκοσι ορόφους. Στην άλλη πλευρά του τείχους, το βόρειο τμήμα βρίσκεται σε στασιμότητα, ειδικά στην εντός των τειχών περιοχή, με τα κτίρια να είναι εγκαταλελειμμένα και ετοιμόρροπα, με την άγνοια για το μέλλον των κατοίκων να αποτυπώνεται στην αμελή κατάσταση των κτιρίων. Τέλος η νεκρή ζώνη, έχει παραμείνει όπως την είχαν αφήσει οι κάτοικοι της στον πόλεμο. Ενώ ο χρόνος για την ανθρώπινη ύπαρξη έχει σταματήσει το 1974, για τα κτίρια συνεχίζει να κυλάει, καθώς είναι μισογκρεμισμένα, άδεια, νεκρά, με τις σφαίρες στους τείχους και τα πιάτα στο τραπέζι να περιγράφουν τον λόγο ερήμωσης τους.

Παρόλο που το κοινό σχέδιο πόλης, συστάθηκε λίγα χρόνια μετά τον πόλεμο και δέχεται διορθώσεις ανάλογα με τις ανάγκες

Βερολίνο, 1989

της Λευκωσίας σε κάθε εποχή, εντούτοις η προσπάθεια για συγχρονισμό των τριών ταχυτήτων σε περίπτωση ενιαίας λύσης, θα αποτελέσει μέγιστη πρόκληση.

Τέλος, η κατάσταση θα πρέπει να αντιμετωπισθεί συνολικά, χρησιμοποιώντας εργαλεία από όλα τα επιστημονικά πεδία. Στο επίκεντρο όμως, θα πρέπει να είναι ο άνθρωπος, ούτως ώστε να μπορέσει να υποστηρίξει και να διατηρήσει τη συνύπαρξη. Οπως φαίνεται και από το παράδειγμα της Πύλας, εφόσον η μικτή κοινωνία μπορεί να συμβιώσει σε μικρότερη κλίμακα, τότε είναι ικανό να πετύχει με τις κατάλληλες υποχωρήσεις και από τις δυο πλευρές στην κλίμακα της πόλης.

Συμπερασματικά, η κάθε επέμβαση δεν αποτελεί πεπατημένη οδό και σίγουρα δεν μπορεί να αποδώσει βραχυπρόθεσμα. Σε κάθε περίπτωση, υπάρχει αντίλογος, καθώς καμία πλευρά δεν μένει πλήρως ικανοποιημένη. Ωστόσο, είναι θεμιτό να δίνεται το βήμα στους πολίτες ώστε να έχουν άποψη για το τι συμβαίνει και να συμμετέχουν, δηλώνοντας το πώς θα ήθελαν να βιώσουν ξανά τη πόλη τους μέσα από μια λειτουργική και ισοροπημένη επέμβαση. Παρόλα αυτά, η πόλη είναι ο χώρος μέσα στον οποίο ο άνθρωπος διαμένει, εργάζεται, κυκλοφορεί γι' αυτό όποια στρατηγική επιλεγεί πρέπει να εξασφαλίζει τη ποιότητα ζωής και την ασφάλεια που απαιτείται. Για να ολοκληρωθούν με επιτυχία οι επεμβάσεις θα πρέπει να ασχοληθούν πρωτίστως με τη κοινωνική και πολιτική κρίση και έπειτα με τη χωρική. Γιατί η κοινωνία δημιουργεί τη πόλη και όχι το αντίθετο. Τα θύματα θεωρούνται πρώτα οι άνθρωποι και μετά τα μνημεία. Γιατί κοιτάζοντας εκατέρωθεν της διαχωριστικής γραμμής φαίνονται άνθρωποι από τη μια πλευρά και άνθρωποι από την άλλη. Ετσι αν επιδιώκεται η επανένωση της πόλης, θα πρέπει πρώτα να επανασυνδεθούν οι άνθρωποι.

Βιβλιογραφία

- Michael Hughes & Carolyn J. Kroehler, «Κοινωνιολογία: οι βασικές έννοιες», Κριτική, Αθήνα, 2007
- Εμμανουήλ Β. Μαρμαράς, «Σχεδιασμός και οικιστικός χώρος: Προσεγγίσεις και αξίες της ελληνικής αστικής γεωγραφίας», Ελληνικά γράμματα, Αθήνα, 2002
- Cristian Norberg- Schulz, «Genius Loci. Το Πνεύμα του Τόπου. Για μια Φαινομενολογία της Αρχιτεκτονικής», Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π, Αθήνα, 2009
- Jon Calame and Esther Charlesworth, “Divided cities: Belfast, Beirut, Jerusalem, Mostar, and Nicosia”, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2009
- Σταυρίδης Σ., «Μνήμη και εμπειρία του χώρου», Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 2006 βάσει των θεωριών του M. de Certeau
- Hilary Silver, “Divided Cities in the Middle East”, Brown University
- Παύλος Λέφας, Walter Siebel, Jerome Binde, «Αύριο, οι πόλεις», Πλέθρον, Αθήνα, 2003
- Mumford, L. “The City in History: Its Origins, Its Transformations, and Its Prospects.” Orlando: Harcourt. 1961
- Weber, M. “Economy and Society”, Berkeley: University of California Press. 1978
- Peter Marcuse, « What’s so new about divided cities?», International journal of urban and regional research, 17(3), 1993
- Strand, Håvard; Lars Wilhelmsen & Nils Petter Gleditsch, in cooperation with Peter Wallensteen, Mikael Eriksson & Margareta Sollenberg, “Armed Conflict Dataset Codebook, Version 2.0.” International Peace Research Institute, Oslo. White, 2003
- Emrah Altinok and Hüseyin Cengiz, “The Effects of Urban Sprawl on Spatial Fragmentation and Social Segregation in Istanbul “, 44th ISOCARP Congress 2008
- Rossi, A. «Η αρχιτεκτονική της πόλης», University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 1991
- Halbwachs, M. “Collective Memory: Heritage of Sociology Series”, edited translated and with an introduction by Lewis A. Coser, the university of Chicago press, London, 1992
- Λίλα Λεοντίδου, “Τα αστικά τοπία και η ελληνική πόλη”, “Διαπολιτισμικότητα και ετεροτυπία στο Μεσογειακό αστικό τοπίο: από την αυθόρμητη αστικοποίηση στην επιχειρηματική πόλη”, Κριτική, 2006

- Sumantra Bose «Contested Lands : India, Palestine, Bosnia, Cyprus and Sri Lanka», Cambridge , MA: Harvard Univeristy Press, 2007, 68
- Δρ. Ελένη Λύτρα και Δρ. Χάρης Ψάλτης, «Formely Mixed Villages in Cyprus: Representations of the Past, Present and Future» Nicosia: Association for Historical Dialogue and Research, 2011
- Savaş, «Onbinlerin Donuđu», 21 April 1969, p. 1.
- Μ. Μπιράντ, «Απόφαση Απόβαση», «Milliyet», Κωνσταντινούπολη, Μάρτιος 1976, Τίτλος Πρωτότυπου: «30 Sicak gun»
- Rebecca Bryant , «Ο εκτοπισμός στη Κύπρο, Οι συνέπειες της Πολιτειακής και της Στρατιωτικής διαμάχης, Εκθεση 2, Βιωματικές Ιστορίες: Ελληνοκυπριακή ενότητα», Prio Cyprus Centre, Oslo, 2012
- Mete Hatay, “Is the Turkish Cypriot Population Shrinking? An Overview of the Ethno-Demography of Cyprus in the Light of the Preliminary Results of the 2006 Turkish-Cypriot Census”, PRIO Report 2/2007.
- Richard Patrick, “Political Geography and the Cyprus Conflict: 1963 – 1971”, ed. J. H. Bater and R. Preston, Waterloo: University of Waterloo, Department of Geography, Publication Series No: 4, ,1976,
- Bernard Tschumi, “Advertisements for Architecture: Architecture and Limits”, 1978
- H. F. Ullmann, “Urban Design& the 20th Century Architecture” , Tandem Verlag GmbH, Germany, 2010
- Nicholas Stanley-Price, «Cultural Heritage in Postwar Recovery» Papers from the ICCROM FORUM held on October 4-6, 2005

Άρθρα - Διαλέξεις

- Διάλεξη του μαθήματος «Εισαγωγή στο Πολεοδομικό και Αστικό σχεδιασμό», Ε.Μαρμαράς, Η.Γιαννίρης, Δ. Διμέλλη, 2009
- Chapter 6, Social fragmentation
- Briefing paper 9 , Coping with conflict: Dealing with everyday life in divided cities
- «Border Parks and Gardens», άρθρο από την Marta Ratajszczak
- «ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ ΠΡΑΣΙΝΗ ΓΡΑΜΜΗ Πολεοδομικές προτάσεις για επανένωση της διχοτομημένης Λευκωσίας. Επανασχεδιασμός της πόλης μετά την καταστροφή που υπέστη το 1974. Ενοποίηση της πόλης μέσω νέου σχεδίου πόλης.»
- Derya Oktay, “An Analysis and Review of the Divided City of Nicosia, Cyprus, and New Perspectives”

- Federica Gatta, “*Divided Nicosia. De-scripture of liminal spaces*”, 2010
- Veronika Deffner & Johanna Hoerning “*The struggle to belong. Dealing with diversity in the 21st century urban settings: Fragmentation as a threat to Social cohesion? A conceptual Review and an Empirical Approach to Brazilian Cities*”, Amsterdam 2011
- Ολγα Δημητρίου, Ayia Gurel «*Η Κοινωνία των πολιτών στο Κυπριακό Πρόβλημα*» PRIO Cyprus, 2009
- Anna Grichting, “*From Crisis to Opportunity. The healing Ecologies of the Cyprus Green Line*” *Topos*, 76, 2011
- Julia Demichelis, “*NGOs and Peacebuilding in Bosnia’s Ethnically Divided Cities*”, June, 1998
- Dr. Ing. Ole Moystad, “*Morphogenesis of the Beirut Green-Line: Theoretical Approaches between Architecture and Geography*”, June, 1999
- Luigi Farrauto – Paolo Ciuccareli, “*The Image of the divided city through maps: the territory without territory*”
- Emily Gunzurger, “*Mostar’s Central Zone: Battles over Shared Space in a Divided City*” May, 2011
- «*Διεθνής Ημέρα των Μνημείων, Πρόγραμμα Ανάπλασης και Αναστήλωσης του Ιστορικού Κέντρου της Λευκωσίας*», Ημερίδα 8/4/98 στο ΤΕΕ

Διαδίκτυο

- <http://noyspi.com/koolhaas.html>
- www.wikipedia.com
- <http://www.dw-world.de>
- <http://www.unficyp.org>

Ταινίες

Πανίκος Χρυσάνθου, Νιγιαζίμ Κιζίκιουρελ, “*Το Δικό μας Τείχος / Duvarmiz*”, 1993

Πίνακας Φωτογραφιών

Η εικονογράφηση είναι αποτέλεσμα επεξεργασίας, σε ήδη δημοσιευμένες φωτογραφίες και χάρτες, προκειμένου να τονίσουν και να υποστηρίξουν τα χαρακτηριστικά της συμβατικής πόλης και της διαιρεμένης πόλης.

4Serge Mendzhiyskogo, "High-rise Buildings", 2012 **6**"Table of Fortification", from the 1728 Cyclopaedia, Volume 1.**10**Eric P. Uphill, "Egyptian Towns and Cities", Shire Publications, 2001 **14**Rob. G. Bhaji, "Metropolitan Manila", 2011 **18(α)** Kate Trenerry "Peace Wall", 2012 (β) Kate Trenerry, "Anti-Fascist Protection Wall" 2012, **22**«Λευκωσία», 1956, **24(α)** «Βερολινέζοι από το δυτικό τομέα βλέπουν το τείχος, καθώς ένας στρατιώτης από τον Ανατολικό τομέα κάνει περιπολία» Time & Life Pictures/Getty Images, Αύγουστος, 1961 (β) Ανατολικό Βερολίνο, 1961 **30**Siluer-glo, "Aerial View of the Bristol TN&VA" **40**Λεωνίδας Τούμπανος, "Μπέλφαστ - Μία πόλη χωρισμένη στα δύο", 2011 **46**Françoise Demulder "Palestinian refugees in the district La Quarantaine", Beirut, Lebanon, January 1976 **48**Belfast, Jon Calame, Esther Charlesworth, "Divided Cities: Belfast, Beirut, Jerusalem, Mostar and Nicosia", Univeristy of Pensylvania Press, Philadelphia, 2009 **54**Belfast, 2006 **54**Margalit Francus, "Belfast murals and separating wall", Belfast, 2010 **58** S. Jane, "Mostar-Bosnia", Mostar, 2010 **74**www.Bing-maps.com **80**«Street Scene St. Sophia, Nicosia, Cyprus Camels» Antique Print of 1878 **84**"Πράσινη Γραμμή", Λευκωσία, 1958 **86**"Ελεγχοι, μπλόκα και συλλήψεις", Λευκωσία, 1958 **96** Προσωπικό αρχείο **98**Λευκωσία, Jon Calame, Esther Charlesworth, "Divided Cities: Belfast, Beirut, Jerusalem, Mostar and Nicosia", Univeristy of Pensylvania Press, Philadelphia, 2009 **102**Δανάη Στράτου, "Πράσινη Γραμμή", από την Εκθεση "Dividing lines", 2006 **104**UNITED NATION PHOTOS, Λευκωσία 2010 **108,110,124,128** Προσωπικό αρχείο **134**Belfast, Jon Calame, Esther Charlesworth, "Divided Cities: Belfast, Beirut, Jerusalem, Mostar and Nicosia", Univeristy of Pensylvania Press, Philadelphia, 2009 **140**Βερολίνο, 1989

Πίνακας Χαρτών

26Hendrik Neubauer, Kunibert Watchen "Urban Design & The 20th Century Architecture", H.F. Ullmann, Germany, 2010 **30**"Bristol Virginia Tennessee", The Automobile Blue Book Pub. CO. 1919 **32**Ozet Rapor, "Istanbul Metropolitan Alani Kentsel Ulasim Ana Planı (IUAP)", Istanbul, May, 2011 **35,64,66,68** Jon Calame, Esther Charlesworth, "Divided Cities: Belfast, Beirut, Jerusalem, Mostar and Nicosia", Univeristy of Pensylvania Press, Philadelphia, 2009 **76(α),(γ)** Γαλακτού Η. Α., Μαλακτού Ε. «Η Λευκωσία του χθες, του σήμερα και του αύριο» 2010 (β) Jon Calame, Esther Charlesworth, "Divided Cities: Belfast, Beirut, Jerusalem, Mostar and Nicosia", Univeristy of Pensylvania Press, Philadelphia, 2009 **90**"Issues of the Middle East", CIA publication, at the Perry Castaneda collection **94**Τενεκίδης Γ. & Κρανιδιώτης Γ. (επιμ.), «Κύπρος: Ιστορία, Προβλήματα και αγώνες του λαού της», Εστία, Αθήνα, 1981 **108,110** www.bing-maps.com **114**«Δι ά λ ε ξ η, Χ Ω Ρ Ι Σ Τ Η Ν Π Ρ Α Σ Ι Ν Η Γ Ρ Α Μ Μ Η, Πολεοδομικές προτάσεις για επανένωση της διχοτομημένης Λευκωσίας, Επανασχεδιασμός της πόλης μετά την κα ταστροφή που υπέστη το 1974, Ενοποίηση της πόλης μέσω νέου σχεδίου πόλης» **118,120**Πετρίδου, «NICOSIA MASTER PLAN:A Bi-Communal Initiative to change the image of the city»